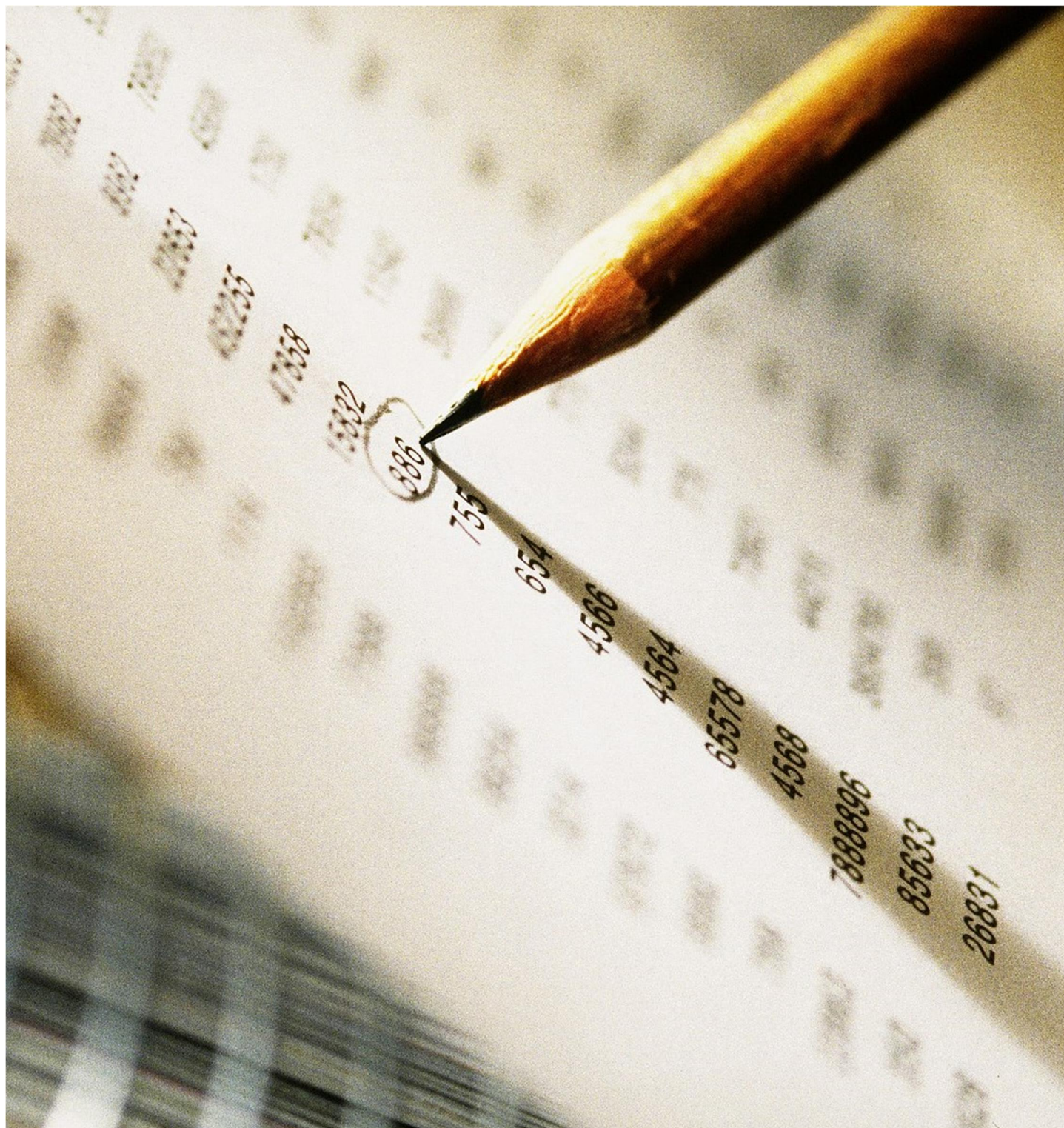

Keski-Suomen Osuuspankin
TILINPÄÄTÖS JA TOIMINTAKERTOMUS 2016

SISÄLLYSLUETTELO

sivu

1 -24 Toimintakertomus

25-27 Osuuspankin konsernin tuloslaskelma ja tase

28-29 Osuuspankin tuloslaskelma ja tase

30-33 Rahoituslaskelma

**Osuuspankin ja konsernin tuloslaskelman ja taseen liitteenä
annettavat tiedot**

34-46 Osuuspankin tilinpäätöksen merkittävimmät laatimisperiaatteet

47-82 Liitetiedot

**83-91 Luettelo kirjanpitokirjoista, tositteiden lajeista sekä selvitys
niiden säilytystavoista**

92 Hallituksen allekirjoitus

92 Hallintoneuvoston lausunto

92 Tilintarkastajien merkintä suoritetusta tilintarkastuksesta

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS

Keski-Suomen Osuuspankin korkokate ja palkkiotuotot kasvoivat selvästi edellisvuodesta. Korkokatteen kasvuun vaikuttivat alentunut talletushinnoittelu, korkosuojauskset sekä aikaisempaa vahvempi asuntoluottojen myynti. Palkkiotuotot kasvoivat aikaisempaa paremman myyntisuorituksen ansiosta erityisesti vakuutus-, sijoitus- ja korkosuojauspalveluiden osalta.

Pankin kokonaisliikevoitto 21 351 tuhatta euroa aleni edellisvuodesta. Kokonaisliikevoiton lasku johtui siitä, että vuonna 2015 tilinpäätöksessä oli kertaluonteisia tuottoja ryhmän sisäisistä omistusten järjestelyistä johtuen noin 17 738 tuhatta euroa.

Pankin kokonaiskulut kasvoivat edellisvuodesta, vaikka henkilöstökulut alenivatkin lähes kolme prosenttia. Kulujen kasvu johtui OP Palvelut Oy:ltä ostetuista keskitetyistä palveluista sekä voimakkaasti kasvavista ATK-käyttö- ja investointikuluista.

Tilikaudella kaikki liiketoiminta-alueet kasvoivat tavoitteiden mukaisesti. Erityisen vahvaa kehitys oli omistaja- ja keskittäjäasiakkaiden kasvun osalta sekä asuntorahoittamisessa ja varallisuudenhoidossa. Keski-Suomen Osuuspankin luottosalkun riskiprofiili on erittäin hyvä ja arvonalentumistappioita kirjattiin vähemmän kuin edelliskaudella.

CET 1 vakavaraisuussuhde vahvistui edellisvuodesta ollen 36,6 prosenttia (35,6 %)

Avainlukuja

Avainlukuja			
	2016	2015	Muutos
Liikevoitto, 1000 euroa	21 351	31 386	-10 035
Kulujen suhde tuottoihin, %	55,6	44,8	10,9
Oman pääoman tuotto (ROE), %	6,3	10,8	-4,5
Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde	36,6	35,6	1,0
Henkilöstö keskimäärin	215	232	-17
Jäsenet	65 182	63 478	1 704

OP Ryhmä

Keski-Suomen Osuuspankki on jäsentensä omistama osuuskuntamuotoinen talletuspankki, joka harjoittaa toimialueellaan paikallista vähittäispankkitoimintaa.

Osuuspankki kuuluu OP Ryhmään, joka on johtava suomalainen finanssiryhmä. Se koostuu itsenäisistä osuuspankeista ja niiden keskusyhteisöstä OP Osuuskunnasta tytäryhtiöineen. OP Ryhmän ja sen jäsenpankkien keskitettyjen palveluiden kehittämisestä ja tuottamisesta vastaavat OP Osuuskunta sekä sen tytäryhtiöt OP-Palvelut Oy ja OP-Prosessipalvelut Oy. OP Osuuskunta toimii koko OP Ryhmän strategisena omistusyhteisönä ja ryhmäohjauksesta ja valvonnasta vastaavana keskusyhteisönä.

Osuuspankki on OP Osuuskunnan jäsenluottolaitos. OP Osuuskunta ja sen jäsenluottolaitokset yhdessä niiden konsolidointiryhmiin kuuluvien yhteisöjen kanssa muodostavat yhteenliittymän, josta säädetään laissa talletuspankkien yhteenliittymästä. Lakien mukaan keskusyhteisö ja sen jäsenluottolaitokset vastaavat toistensa veloista ja sitoumuksista ja niiden vakavaraisuutta, maksuvalmiutta ja asiakasriskejä valvotaan yhteenliittymän tasolla. OP Ryhmän vakuutusyhtiöt eivät kuulu keskinäisen vastuun piiriin.

Toimintaympäristö

Maailmantalouden kasvu jatkui vuonna 2016 pitkäaikaista keskiarvoa hitaampana. Vuoden aikana luottamus talouteen horjui erityisesti Britannian EU-jäsenyydestä järjestämän kansanäänestyksen vuoksi. Talouskehitys ja luottamus kohenivat kuitenkin jälleen vuoden lopulla.

Euroalueen inflaatio jäi etenkin alkuvuonna vähäiseksi. Euroopan keskuspankki (EKP) laski maaliskuussa ohjauskorkonsa nolnaan ja talletuskorkonsa -0,4 prosenttiin. Lisäksi EKP laajensi arvopapereiden osto-ohjelmaansa. Euribor-korot laskivat edelleen hieman EKP:n toimien seurauksena. Pitkät korot nousivat vuoden lopulla, mutta jäivät vuoden alkua matalammalle.

Suomen talous alkoi vähitellen elpyä. Rakentaminen kasvoi vahvasti ja kulutus hyvää vauhtia. Viennin kehitys oli edelleen vaisua. Työttömyys kääntyi laskuun, ja kotitalouksien luottamus vahvistui selvästi vuoden lopulla. Kuluttajahintojen nousu jäi vähäiseksi. Asuntomarkkinat piristyivät, ja asuntojen hinnat nousivat maltillisesti.

Kotitalousluottokanta jatkoi viime vuonna vajaan kolmen prosentin kasvuaan. Yritys- ja asuntoyhteisöluottokannan kasvu hidastui alle viiteen prosenttiin. Luottojen kysynnän odotetaan vilkastuvan alkuvuonna. Talletuskannan kasvu hidastui julkisyhteisö- ja yritystalletusten heikomman kehityksen seurauksena. Rahasto- ja vakuutussäästöt nousivat viime vuonna selvästi nettomerkintöjen lisääntymisen sekä hyvän markkinakehityksen ansiosta.

Keski-Suomen talousnäkymät olivat hieman muuta maata positiivisemmat. Kasvua piristi rakennustoimialan kehitys. Tähän olivat syynä maakunnan merkittävät investoinnit Keski-Suomen keskussairaalan ja Metsä Groupin Äänekosken biotehtaan osalta. Pk-yritysten teolliset investoinnit sitä vastoin edelleen puuttuivat. Jyvässeudun asuntokaupan tilanne oli vireä. Uskomme asuntokaupan jatkavan nykyisellä tasolla, ellei globaali taloustilanne aiheuta ulkoisia shokkeja.

Olennaiset tapahtumat tilikaudella

Keski-Suomen osuuspankki myi Tuotto-osuuksia vuoden aikana 11 383 tuhannella eurolla (39 304). Tuotto-osuus on asiakasomistajan vapaaehtoinen sijoitus osuuspankin omaan pääomaan. Tuotto-osuudet voidaan lukea pankin ydinvakavaraisuuteen. Tuotto-osuuden tuottotavoite vuodelle 2016 oli 3,25 prosenttia. OP Ryhmän hallintoneuvosto on vahvistanut myös vuodelle 2017 tuottotavoitteeksi 3,25 prosenttia. Osuuspankki on sijoittanut osan Tuotto-osuuksista saamastaan pääomasta OP Osuuskunnan osuuspääomaan.

Joulukuussa osuuspankki sai OP Ryhmän sisäiseltä vakuutusyhtiöltä OVY Vakuutus Oy:ltä 1 940 tuhatta euroa lisäosinkoa.

Johtoryhmän kokoonpanoa uudistettiin enemmän liiketoimintapainotteiseksi ja uusina jäseninä mukaan tulivat pankinjohtajat Hannu Ujula ja Juhana Jacksén. Pankille vahvistettiin uusi strategia, jonka tavoitteena on parempi asiakaskokemus digitaalisessa toimintaympäristössä. Pankissa käytiin myös yhteistoimintaneuvottelut, joiden tavoitteena eivät olleet henkilöstövähennykset vaan toimintojen uudelleen organisointi uuden strategian mukaisesti. Tässä yhteydessä osa toiminnoista ulkoistettiin OP-Palvelut Oy:n ja OP-Prosessipalvelut Oy:n hoidettavaksi ja asiakaskohtaamisten hoitoon perustettiin uusi yksikkö – AsKo.

Pankissa toteutettiin useita yhteiskuntavastuukampanjoita, kuten henkilökunnan verenluovutuskampanja ja nuorten kesätyökampanja sekä lahjoittamalla yhdessä muiden Keski-Suomen Osuuspankkien kanssa Jyväskylän Yliopistolle 230 tuhatta euroa.

Keski-Suomen Osuuspankillä ei ollut muita olennaisia tapahtumia tilikaudella.

Konsernirakenne ja siinä tapahtuneet muutokset tilikauden aikana

Osuuspankin konserniin kuuluivat pankin lisäksi tytäryrityksinä Kiinteistöosaakeyhtiö Jyväskylän Kauppakatu 22 ja Jyväskylän Kassatalo Oy. Pankki on laatinut konsernitilinpäätöksen, johon on yhdistelty emopankin tilinpäätöksen lisäksi tytäryhtiöiden tilinpäätökset Finanssivalvonnan Määräykset ja ohjeet 2/2016 Rahoitussektorin kirjanpito, tilinpäätös ja toimintakertomus edellyttämässä laajuudessa. Koska konsernitilinpäätöksen luvut eivät poikkea olennaisesti emopankin tilinpäätöksestä, tässä toimintakertomuksessa käsitellään osuuspankin ja sen konsernin toimintaa emo-osuuspankin tilinpäätöksen lukujen perusteella. Merkittävimmät konsernin erät on kerrottu jäljempänä kappaleessa Osuuspankin konserni.

Olennaiset tapahtumat tilikauden päättymisen jälkeen

Keski-Suomen Osuuspankilla ei ole ollut olennaisia tapahtumia tilikauden päättymisen jälkeen.

Osuuspankin tulos

Liikevoittoon vaikuttaneiden keskeisimpien tuotto- ja kuluerien kehitys kolmelta viimeiseltä vuodelta sekä vuoden 2016 muutos on kuvattu alla olevassa taulukossa.

Tulosanalyysi				
1000 euroa	2016	2015	Muutos, %	2014
Tuotot				
Korkokate	22 929	20 948	9,5	21 860
Muut tuotot				
Tuotot oman pääoman ehtoisista sijoituksista	10 799	15 969	-32,4	4 304
Palkkiotuotot, netto	17 443	16 493	5,8	15 417
Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot	266	416	-36,0	420
Myytavissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot	0	7 493	-100,0	9 848
Suojauslaskennan nettotulos	-	-		-
Sijoituskiinteistöjen nettotuotot	-657	-1 146	42,7	-1 442
Liiketoiminnan muut tuotot	587	731	-19,6	352
Yhteensä	28 439	39 955	-28,8	28 899
Tuotot yhteensä	51 368	60 903	-15,7	50 759
Kulut				
Henkilöstökulut	11 788	12 140	-2,9	11 629
Muut hallintokulut	12 328	10 195	20,9	9 400
Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	605	607	-0,4	857
Liiketoiminnan muut kulut	3 863	4 317	-10,5	5 689
Kulut yhteensä	28 583	27 260	4,9	27 574
Arvonalentumiset luotoista ja muista sitoumuksista	1 434	2 257	-36,5	1 760
Muiden rahoitusvarojen arvonalentumistappiot	-	-		-
Liikevoitto (-tappio)	21 351	31 386	-32,0	21 425

Liikevoitto supistui vertailukaudesta vuodelle 2015 kirjautuneiden satunnaiserien vuoksi. Korkokate kasvoi luottokannan kasvun, talletusvarainhankinnan kustannusten laskun ja korkojohdannaissopimusten ansiosta. Henkilöstökulut supistuivat hieman johtuen toiminnan tehostamisesta. Arvonalentumiset saamisista laskivat vertailukaudesta, ja suhteutettuna luotto- ja takauksintaan pysyivät matalalla tasolla. Arvonalentumisten kasvu rasitti sijoituskiinteistöjen nettotuottoja.

Vertailukaudella tuottoja oman pääoman ehtoisista sijoituksista kasvatti OVY Vakuutus Oy:ltä saatu lisäosinko. OVY Vakuutus Oy maksoi lisäosinkoja vertailukaudella enemmän kuin vuonna 2016. Lisäksi vertailukaudella myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuottoja kasvatti OP-Henkivakuutus Oy:n ja OP Korttiyhtiö Oyj:n osakkeiden myynti OP Osuuskunnalle.

Liiketoiminnan muut kulut laskivat lähinnä viranomaismaksujen vähennyksen johdosta.

Osuuspankin palkkiotuotot kasvoivat vertailuvuodesta. Palkkiot maksuliikkeestä, omaisuudenhoidosta ja vakuutusten välityksestä kasvoivat. Sen sijaan palkkioita luotonannosta ja arvopapereiden välityksestä kertyi edellisvuotta vähemmän. Palkkiotuottoihin sisältyy vähennyksenä omistajajäsenille myönnetty OP-bonukset.

Palkkiotuottoja kertyi seuraavasti:

Palkkiotuotot			
1000 euroa	2016	2015	Muutos, %
Talletuksista	171	190	-9,7
Luotonannosta	6 009	6 393	-6,0
Maksuliikkeestä	7 202	7 111	1,3
Arvopapereiden välityksestä ja liikkeeseen laskusta	1 616	1 628	-0,8
Omaisuudenhoidosta ja lainopillisista tehtävistä	1 790	1 703	5,1
Takauksista	318	360	-11,5
Vakuutusten välityksestä	5 341	4 902	8,9
Muut	3 767	2 218	69,9
Yhteensä	26 215	24 506	7,0
OP-bonukset	-6 153	-5 848	5,2
Palkkiotuotot yhteensä	20 062	18 657	7,5
Palkkiokulut	2 619	2 165	21,0
Palkkiotuotot, netto	17 443	16 493	5,8

Luottojen nettomääräiset arvonalentumistappiot supistuivat edellisvuodesta. Luotoista ja takausaamisista kirjattiin arvonalentumistappioita seuraavasti:

Luottojen ja takausaamisten arvonalentumistappiot			
1000 euroa	2016	2015	Muutos, %
Arvonalentumisten bruttomäärä	4 839	2 957	63,6
Vähennykset	-3 405	-700	386,5
Arvonalentumisten nettomäärä	1 434	2 257	-36,5
Arvonalentumiset luotto- ja takauskannasta %	0,1	0,1	-0,1

Tase ja taseen ulkopuoliset sitoumukset

Keskeisiä tase- ja sitoumuseriä

Keskeisimpien tase- ja sitoumuserien kehitys kolmelta vuodelta ja vuoden 2016 muutos on kuvattu alla olevassa taulukossa.

Keskeisiä tase- ja sitoumuseriä				
1000 euroa	31.12.2016	31.12.2015	Muutos, %	31.12.2014
Tase	2 198 256	1 935 564	13,6	1 837 566
Luotot	1 706 344	1 552 517	9,9	1 472 863
Saamistodistukset	-	-		-
Osakkeet ja osuudet	227 384	227 384	0,0	172 125
Talletukset	1 612 057	1 481 542	8,8	1 454 213
Oma pääoma	262 502	246 542	6,5	183 115
Taseen ulkopuoliset sitoumukset	-	125 779	-100,0	107 075

Antolainauksen kehitys

Uusia luottoja myönnettiin vuoden aikana 477 748 tuhatta euroa eli 2 495 tuhatta euroa vähemmän kuin edellisenä vuonna. Luottokanta yhteensä vuoden lopussa oli 1 706 344 tuhatta euroa (1 572 202¹). Luottokannan kasvu erityisesti asuntoluotoissa oli voimakasta. Osuuspankki välittää asiakkaille myös OP Ryhmän kiinnitysluottopankin, OP-Asuntoluottopankki Oyj:n (OPA) myöntämiä asuntoluottoja. OP Ryhmän strategian mukaisesti osuuspankki siirsi myöntämiään asuntoluottoja OPAlle tilikauden aikana 40 093 tuhatta euroa.

Ongelmasaamiset tilikauden aikana kehittyivät seuraavasti:

Ongelmasaamiset 1000 euroa	31.12.2016	31.12.2015	Muutos, %
Järjestämättömät saamiset	22 406	25 039	-10,5
Yli 90 päivää erääntyneet saamiset	9 088	10 701	-15,1
Järjestämättömät lainanhoitajoustosaamiset	4 864	3 111	56,3
Todennäköisesti maksamatta jäävät saamiset	8 454	11 227	-24,7
Terveet lainanhoitajoustosaamiset	67 570	55 491	21,8
Ongelmasaamiset yhteensä	89 976	80 530	11,7

Taukukossa esitetyt järjestämättömät saamiset sisältävät saamiskohtaiset arvonalentumiset. Yli 90 pv erääntyneenä saamisena esitetään jäljellä oleva pääoma sellaisesta saamisesta, jonka korko tai pääoma on ollut erääntyneenä ja maksamatta yli kolme kuukautta. Lainahoitajoustosaamisena esitetään saamiset, joiden ehtoja on neuvoteltu uudelleen asiakkaan heikentyneestä maksukyvyistä johtuen. Lainanhoitajoustosaamisten määrään on vaikuttanut Euroopan pankkiviranomaisen (EBA) tarkentunut ohjeistus. Todennäköisesti maksamatta jäävinä saamisina esitetään heikompien luottoluokkien omaavat saamiset.

Kiinteistöomistukset

Osuuspankin kiinteistöomistukset muodostuvat omassa käytössä olevista kiinteistöistä ja sijoituskiinteistöistä.

Kiinteistöomistukset 1000 euroa	31.12.2016	31.12.2015
Omassa käytössä olevat kiinteistöt		
Sitoutunut pääoma	13 976	14 230
Prosenttia taseesta	0,6	0,7
Sijoituskiinteistöt		
Sitoutunut pääoma	21 459	23 614
Prosenttia taseesta	1,0	1,2
Käypä arvo	23 525	27 312
Nettotuotto, %	6,4	6,2
Kiinteistöihin sitoutunut pääoma yhteensä	35 435	37 843
Prosenttia taseesta	1,6	2,0

Kiinteistöyhteisöjen sitoutunut pääoma muodostuu osakehuoneiston kirjanpitoarvosta ja osakehuoneistoon kohdistuvasta lainaosuudesta.

Pankilla ei ole sijoituksia kiinteistösijoitusyhtiöissä. Kaikkien kiinteistösijoitusten osuus on 1,6 prosenttia taseesta (2,0).

¹ Suluissa vertailuluku 31.12.2015.

Omassa käytössä olevat kiinteistöt

Omassa käytössä olevia kiinteistöjä on taseessa 13 335 tuhatta euroa, josta ei ole kirjattu arvonalennuksia eikä arvonorotuksen peruutuksia tilikauden aikana. Arvonorotuksia oli tilikauden lopussa 3 806 tuhatta euroa.

Tilikauden aikana ei ole myyty eikä tehty oman käytön kiinteistöhankintoja.

Sijoituskiinteistöt

Pankki ei ole tehnyt sijoituksia kiinteistösijoitusyhtiöiden osakkeisiin.

Sijoituskiinteistöistä kirjattiin arvonalennuksia tilikauden aikana 1 963 tuhatta euroa. Sijoituskiinteistöihin sisältyi tilikauden päättyessä arvonorotuksia 1 165 tuhatta euroa. Arvonorotuksia ei peruutettu tilikauden aikana.

Tilikauden aikana myytiin sijoituskiinteistöjä kirjanpitoarvoltaan 203 tuhatta euroa. Sijoituskiinteistöhankintoja ei tehty.

Muun sijoitustoiminnan kehitys

Saamiset luottolaitoksilta, joista valtaosan muodostavat saamiset OP Yrityspankki Oyj:ltä, olivat 219 884 tuhatta euroa (112 350).

Vuoden lopussa osuuspankilla oli sijoituksia keskusyhteisön osuuspääomaan yhteensä 224 638 tuhatta euroa (224 638).

Velat yleisölle ja julkisyhteisöille

Yleisön talletusten ja muiden velkojen kehitys on kuvattu alla olevassa taulukossa. Muut velat muodostuvat markkinarahaveloista ja valtion varoista välitetyistä lainoista.

Velat yleisölle ja julkisyhteisöille			
1000 euroa	31.12.2016	31.12.2015	Muutos, %
Talletukset			
Maksuliiketil	977 028	856 718	14,0
Säästämistil	138 477	128 445	7,8
Sijoittamistil	493 045	493 923	-0,2
Valuuttatalletukset	3 506	2 453	42,9
Yhteensä	1 612 057	1 481 542	8,8
Muut velat	666	1 092	-39,0
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille yhteensä	1 612 723	1 482 635	8,8

Muun vieraan pääoman ja sitoumusten kehitys

Velat luottolaitoksille, jotka muodostuvat veloista OP Yrityspankki Oyj:lle ja ns. väliluotosta OP-Asuntoluottopankki Oyj:lle, kasvoivat 236 255 tuhanteen euroon (130 583).

Muut vieraan pääoman erät muodostuvat lähinnä lyhytaikaisista maksujenvälityseristä sekä tuottojen ja kulujen jaksotuksiin liittyvistä tilinpäätösvaiheen siirtävistä eristä.

Oma pääoma ja varaukset

Keski-Suomen Osuuspankin koko oman pääoman määrä kasvoi 6,5 prosenttia 262 502 tuhanteen euroon (246 542).

Osuuspääoma

Osuuspääoma kasvoi 5,7 prosenttia 110 507 tuhanteen euroon (104 519). Omistajajäsenillä oli vuoden lopussa sijoituksia jäsenosuuksiin 6 768 tuhatta euroa (6 633), lisäosuuksiin 1 759 tuhatta euroa (2 546) ja Tuotto-osuuksiin 103 739 tuhatta euroa (95 706). Tuotto-osuuksien liikkeeseen laskuista uusien merkintöjen osuus oli 10 992 tuhatta euroa ja irtisanottujen osuus 15 047 tuhatta euroa. Vanhoja lisäosuuksia muunnettiin Tuotto-osuuksiksi 391 tuhatta euroa. Irtisanotut lisäosuudet 1 759 tuhatta euroa (365) esitetään taseessa velkana.

Osuuspankki maksoi Tuotto-osuuksille vuodelta 2015 korkoa 3,25 prosenttia eli yhteensä 2 801 tuhatta euroa. Lisäosuuspääomalle maksettiin korkoa vuodelta 2015 yhteensä 67 tuhatta euroa. Osuuspankin edustajiston kokouksessa on päätetty lisäosuuksien määrän vähentämisestä palautusta vastaan. Lisäosuudet palautetaan asiakkaille heinäkuussa 2017.

Osuuspankilla voi osuuskuntalain ja osuuspankin sääntöjensä mukaan olla jäsenen oikeudet tuottavia jäsenosuuksia ja vapaaehtoisina osuuksina Tuotto-osuuksia sekä lisäosuuksia. Osuuspankin osuuspääomassa on jäsenosuuksia 67 676 kpl. Jokaisella jäsenellä on velvollisuus ottaa yksi osuuspankin jäsenosuus ja maksaa siitä merkintähintana 100 euron suuruinen jäsenosuusmaksu. Tuotto-osuuksia on osuuspankin osuuspääomassa 1 037 388 kpl. Tuotto-osuuksia voivat merkitä vain osuuspankin jäsenet ja niiden antamisesta päättää osuuspankin hallitus. Tuotto-osuuden nimellisarvo ja siitä osuuspankille merkintähintana maksettava tuotto-osuusmaksu on 100 euroa. Jäsenosuudet ja Tuotto-osuudet ovat osuuspankin purkautuessa huonommalla etusijalla kuin lisäosuudet. Lisäosuuksia koskevat määräykset sisältyvät nykyistä edeltävän osuuskuntalain (1488/2001) 11 lukuun sekä soveltuvien osin voimassa olevaan osuuskuntalakiin. Osuuspankki ei voi enää antaa uusia lisäosuuksia.

Osuusmaksut, tuotto-osuusmaksut ja lisäosuusmaksut palautetaan osuuspankin sääntöjen, osuuskuntalain ja osuuspankeista ja muista osuuskuntamuotoisista luottolaitoksista annetun lain mukaisesti ja sanotuissa laeissa mainituin edellytyksin jäsenyyden päätyttyä tai irtisanottaessa lisäosuus tai Tuotto-osuus. Jäsenosuusmaksu ja tuotto-osuusmaksu voidaan palauttaa 12 kuukauden kuluttua sen tilikauden päättymisestä, jonka aikana jäsenyys on päättynyt tai Tuotto-osuuden omistaja on irtisanonut osuuden.

Osuuspankilla on kuitenkin oikeus kieltäytyä jäsenosuusmaksujen ja tuotto-osuusmaksujen palauttamisesta osuuspankin toiminnan aikana. Osuuspankki voi myöhemmin päättää edellä mainitun kiellon kumoamisesta. Palauttamista koskevasta kiellosta ja sen kumoamisesta päättää tarvittaessa pankin hallitus. Ellei palautusta voida jonakin vuonna maksaa täysimääräisesti, maksamatta jäänyt osa maksetaan seuraavien tilinpäätösten perusteella käytettävissä olevista omista pääomista. Edellä määrätty oikeus maksamatta jääneen osan jälkipalautukseen päättyy kuitenkin viidennen seuraavan tilinpäätöksen jälkeen. Maksamatta jääneelle osalle ei makseta korkoa.

Osuuspankki on päättänyt lisäosuuksien määrän vähentämisestä palautusta vastaan. Kaikki lisäosuudet palautetaan omistaja-asiakkaille normaalin irtisanomisajan puitteissa heinäkuussa 2017. Jos irtisanottua lisäosuusosuusmaksua ei ole voitu palauttaa kokonaisuudessaan, voi palautus tapahtua jälkipalautuksena, jos se on kolmen seuraavan tilinpäätöksen perusteella mahdollista.

Osuuspankilla on oikeus lunastaa kaikki Tuotto-osuudet. Lunastusoikeuden käyttämisestä päättää osuuspankin hallitus. Lunastukseen vaaditaan keskusyhteisön lupa sekä valvovan viranomaisen lupa, mikäli sääntely sitä edellyttää.

Muut oman pääoman erät

Tilikauden aikana ei peruutettu aikaisemmin tehtyjä arvonorotuksia.

Veroperusteiset varaukset

Luottotappiovarausta kasvatettiin 8 815 tuhatta euroa.

Omat varat ja vakavaraisuus

Osuuspankin vakavaraisuus lasketaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 575/2013 mukaisesti.

Osuuspankin luottoriskin pääomavaateen laskennassa käytetään sisäisten luokitusten menetelmää. Markkinariskien pääomavaatimus lasketaan standardimenetelmällä. Myös operatiivisten riskien pääomavaatimus lasketaan standardimenetelmällä.

OP Ryhmä julkistaa ns. Pilari III:n mukaiset tarkemmat vakavaraisuustiedot tilinpäätöksessään. OP Ryhmän tilinpäätös on luettavissa www.op.fi verkkopalvelussa.

Osuuspankin omat varat muodostuivat seuraavasti:

Omat varat 1000 euroa	31.12.2016	31.12.2015
Ydinpääoma (CET1)		
Oma pääoma*	254 086	244 362
Lisäosuuspääoman omiin varoihin luettava määrä	1 759	2 546
Tilinpäätössiirrot vähennettynä laskennallisella verovelalla	54 779	47 728
Osuus tuloksesta, jota ei ole tarkastettu	-12 164	-26 013
Suunniteltu voitonjako	-	-
Käyvän arvon rahasto rahavirran suojauksesta	-3 674	-2 998
Aineettomat hyödykkeet	-211	-222
Arvon alentumisten ja odotettujen tappioiden erotuksen alijäämä	-6 613	-6 285
Ydinpääoma (CET1) yhteensä	287 961	259 118
Ensisijainen pääoma (T1) yhteensä	287 961	259 118
Omat varat yhteensä	287 961	259 118

* pl. lisäosuuspääoma ja arvonorotusrahastoon liittyvä laskennallinen verovelka

Osuuspankin lisäosuuspääomasta on luettavissa ydinpääomiin korkeintaan 60 prosenttia 31.12.2012 liikkeeseen lasketusta määrästä siirtymäsäännöksen puitteissa. Tilikauden tulosta ei ole luettu omiin varoihin.

Kokonaisriski 1000 euroa	31.12.2016	31.12.2015
Luottoriski		
Standardimenetelmä (SA)		
Yritysvastuut	13 239	13 139
Vähittäisvastuut	-	-
Kiinteistövakuudelliset vastuut	-	-
Luottolaitos- ja sijoituspalveluvastuut	-	-
Muut vastuut	131	83
Sisäisten luottoluokitusten menetelmä (IRB)		

Yritysvastuut ¹⁾	350 064	305 467
Yritysvastuut – pk-yritykset	179 948	148 444
Yritysvastuut - Muut	170 116	157 023
Vähittäisvastuut ²⁾	94 298	87 533
Kiinteistövakuudelliset	77 942	63 038
Muut vähittäisvastuut	16 357	24 496
Luottolaitos- ja sijoituspalveluyritysvastuut ¹⁾	-	-
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset	224 286	223 565
Muut erät	25 531	28 405
Luottoriski yhteensä	707 548	658 193
Selvitysrisi	-	-
Markkinariski³⁾	-	-
Operatiivinen riski	78 533	68 921
Yhteensä	786 082	727 115

1) Luottolaitos- ja sijoituspalveluyritysvastuisiin sekä yritysvastuisiin sovelletaan nk. IRBAn perusmenetelmää (FIRB), eli pankki soveltaa näiden vastuiden riskipainojen laskennassa omia maksukyvyttömyyden todennäköisyyden (PD) estimaatteja.

2) Vähittäisvastuiden riskipainoja laskettaessa pankki soveltaa omia estimaatteja maksukyvyttömyyden todennäköisyydelle (PD), tappio-osuudelle (LGD) ja luottovasta-arvokertoimelle (CF).

3) Valuuttakurssiriski

Vakavaraisuussuhdeluvut (%)	31.12.2016	31.12.2015
Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde	36,6	35,6
Ensisijaisen pääoman (T1) vakavaraisuussuhde	36,6	35,6
Vakavaraisuussuhde	36,6	35,6
Osuuspankkien yhteenliittymän ydinpääoman vakavaraisuussuhde (CET1)	*19,7	19,5

*syyskuussa 2016

Pääomavaateet	31.12.2016	31.12.2015
Omat varat	287 961	259 118
Minimipääomavaade + puskurivaateet *	82 541	76 348
Omien varojen ylijäämä	205 420	182 770
Omat varat	287 961	259 118
Basel I lattian pääomavaatimus	87 070	81 976
Omien varojen ylijäämä	200 891	177 142

*Minimivaade 8 %, kiinteä lisäpääomavaatimus 2,5 % sekä mahdollinen maakohtainen muuttuva lisäpääomavaatimus

Tunnuslukujen laskentakaavat:

Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde, %

Ydinpääoma (CET1) yhteensä _____ x 100
Kokonaisriski yhteensä

Ensisijaisen pääoman (T1) vakavaraisuussuhde, %

Ensisijainen pääoma (T1) yhteensä _____ x 100
Kokonaisriski yhteensä

Vakavaraisuussuhde, %

Omat varat yhteensä _____ x 100
Kokonaisriski yhteensä

Osuuspankin konserni

Osuuspankin konsernin liikevoitto supistui 33,6 prosenttia ja oli 20 730 tuhatta euroa (31 242). Konsernin tase oli vuoden lopussa 2 194 214 tuhatta euroa (1 932 208).

Konsernin ydinpääoman vakavaraisuussuhde (CET 1) oli 35,5 prosenttia (35,1). Konsernin ensisijaisen pääoman vakavaraisuussuhde oli 35,5 prosenttia (35,1) ja vakavaraisuussuhde 35,5 prosenttia (35,1). Ydinpääoma (CET 1) oli yhteensä 277 506 tuhatta euroa (253 625), ensisijainen pääoma (T1) yhteensä 277 506 tuhatta euroa (253 625) ja omat varat yhteensä 277 506 tuhatta euroa (253 625). Konsernin riskipainotetut erät olivat yhteensä 781 740 tuhatta euroa (723 398) ja omien varojen vähimmäismäärä 62 539 tuhatta euroa (57 872).

Konsernin oman pääoman tuotto (ROE) tilikaudelta (suluissa kaksi edellistä tilikautta) oli 6,2 prosenttia (10,9 ja 9,2), koko pääoman tuotto (ROA) 0,9 prosenttia (1,5 ja 1,0), omavaraisuusaste 14,3 prosenttia (15,1 ja 12,3) ja kulujen suhde tuottoihin 56,4 prosenttia (44,7 ja 54,2). Tunnuslukujen laskukaavat on esitetty Taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut -kappaleen yhteydessä.

Keskinäinen vastuu

Yhteenliittymälainsäädännön mukaisesti osuuspankkien yhteenliittymän muodostavat yhteenliittymän keskusyhteisö OP Osuuskunta, osuuspankkien keskusrahallaitoksena toimiva liikepankki OP Yrityspankki Oyj, keskusyhteisön muut jäsenluottolaitokset, keskusyhteisön ja jäsenluottolaitoksen konsolidointiryhmiin kuuluvat yhteisöt sekä sellaiset luottolaitokset, rahoituslaitokset ja palveluyritykset, joista edellä mainitut yhteisöt yksin tai yhdessä omistavat yli puolet. OP Osuuskunnan jäseniä olivat vuoden lopussa noin 170 osuuspankkia sekä OP Yrityspankki Oyj, Helsingin Seudun Osuuspankki, OP-Asuntoluottopankki Oyj, OP-Korttiyhtiö Oyj ja OP-Prosessipalvelut Oy. Talletuspankkien yhteenliittymää valvotaan konsolidoidusti, ja keskusyhteisö ja sen jäsenluottolaitokset vastaavat viime kädessä toistensa veloista ja sitoumuksista.

Keskusyhteisö on velvollinen antamaan jäsenluottolaitoksilleen ohjeita niiden sisäisestä valvonnasta sekä riskienhallinnasta, niiden toiminnasta maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden turvaamiseksi sekä yhtenäisten tilinpäätösperiaatteiden noudattamisesta yhteenliittymän yhdistellyn tilinpäätöksen laatimisessa.

Keskusyhteisö ja jäsenluottolaitokset ovat keskinäisessä vastuussa niistä selvitystilassa tai konkurssissa olevan keskusyhteisön tai jäsenluottolaitoksen veloista, joita ei saada suoritetuksi sen varoista. Vastuu jakautuu keskusyhteisön ja jäsenluottolaitosten kesken viimeksi vahvistettujen taseiden loppusumman mukaisessa suhteessa.

Jos jäsenluottolaitoksen omat varat vähenevät tappioiden vuoksi niin alhaisiksi, että yhteenliittymälaissa säädetyn selvitystilan edellytykset täyttyvät, keskusyhteisöllä on oikeus periä jäsenluottolaitoksiltaan keskusyhteisön säännöissä mainituin perustein ylimääräisiä maksuja tilikauden aikana enintään viisi tuhannesosaa jäsenluottolaitosten viimeksi vahvistettujen taseiden yhteenlasketusta loppusummasta käytettäväksi jäsenluottolaitoksen selvitystilan ehkäisemiseksi tarvittaviin tukitoimiin.

Talletussuoja ja sijoittajien turva

Rahoitusvakausviranomaisesta annetun lain mukaan talletuspankin on kuuluttava talletussuojarahastoon. OP Ryhmään kuuluvia talletuspankkeja pidetään talletussuojan osalta yhtenä pankkina. Talletussuojarahastosta korvataan tallettajien saamiset OP Ryhmän talletuspankeilta enintään 100 tuhanteen euroon asti. OP Ryhmässä talletuspankkeja ovat osuuspankit ja OP Yrityspankki Oyj. Suomen talletussuojajärjestelmää ja sitä koskevaa lainsäädäntöä on muutettu 1.1.2015 alkaen. OP Ryhmälle tulevia uuden järjestelmän mukaisia maksuja on kuvattu tilinpäätöksen laatimisperiaatteissa kohdassa 1.18 Viranomaismaksut.

Sijoittajien korvausrahasto maksaa korvauksia ei-ammattimaisille sijoittajille silloin, kun sijoituspalveluyritys tai luottolaitos ei pysty suorittamaan muun kuin tilapäisen maksukyvyttömyyden vuoksi suojan piirissä olevia sijoittajien selviä ja riidattomia saamia sopimuksen mukaisesti. Korvauksen määrä on 90 prosenttia saamisen määrästä, enintään 20 tuhatta euroa. Sijoittajien korvausrahastoa koskevan lainsäädännön mukaan OP Ryhmään kuuluvia pankkeja pidetään korvaussuojan osalta yhtenä pankkina.

Vuoden 2015 alussa tuli voimaan sääntelyä, joka koskee luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten kriisinratkaisua. Tämän lisäksi kesällä 2016 viranomaistaholta on tullut tarkentavaa ohjeistusta näiden säännösten soveltamisesta. Kriisinratkaisuviranomaisella on oikeus puuttua pankin liikkeeseen laskemien sijoitustuotteiden ehtoihin sijoittajan asemaan vaikuttavalla tavalla. OP Ryhmän pankkien kriisinratkaisuviranomainen on Brysselissä toimiva EU:n kriisinratkaisuneuvosto (Single Resolution Board). Kriisinratkaisuviranomainen on määrittämässä vuodelle 2016 kriisinratkaisulain mukaista minimiä OP Ryhmän tasolla.

Taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

Tunnusluku			
	2016	2015	2014
Oman pääoman tuotto (ROE), %	6,3	10,8	9,1
Koko pääoman tuotto (ROA), %	0,9	1,5	1,0
Omavaraisuusaste, %	14,4	15,2	12,4
Kulu-tuotto -suhde, %	55,6	44,8	54,3

Tunnuslukujen laskukaavat

Oman pääoman tuotto (ROE), %

$$\frac{\text{Liikevoitto (-tappio)} - \text{Tuloverot} *}{\text{Oma pääoma ja vähemmistön osuus} + \text{Tilinpäätössiirtojen kertymä laskennallisella verolla vähennettynä (vuoden alun ja lopun keskiarvo)}} \times 100$$

Koko pääoman tuotto (ROA), %

$$\frac{\text{Liikevoitto (-tappio)} - \text{Tuloverot} *}{\text{Taseen loppusumma keskimäärin (vuoden alun ja lopun keskiarvo)}} \times 100$$

Omavaraisuusaste, %

$$\frac{\text{Oma pääoma ja vähemmistön osuus} + \text{Tilinpäätössiirtojen kertymä laskennallisella verolla vähennettynä}}{\text{Taseen loppusumma}} \times 100$$

Kulu-tuotto-suhde, %

$$\frac{\text{Hallintokulut} + \text{Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä} + \text{Liiketoiminnan muut kulut}}{\text{Korkokate} + \text{Tuotot oman pääoman ehtoista sijoituksista} + \text{Nettopalkkiotuotot} + \text{Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot} + \text{Myytävisissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot} + \text{Suojauslaskennan nettotulos} + \text{Sijoituskiinteistöjen nettotuotot} + \text{Liiketoiminnan muut tuotot} + \text{Osuus osakkuusyritysten tuloksista (netto)}} \times 100$$

* Tilinpäätössiirtoihin sisältyvä verovaikutus huomioitu

Riskienhallinta

Riskienhallinnan periaatteet ja organisointi sekä pankin riskiasema

Riskienhallinta perustuu liiketoimintapäätöksiä tekevien henkilöiden ammattitaitoon ja varovaisuuteen sekä systemaattiseen riskien mittaamiseen, arviointiin ja rajoittamiseen. Riskienhallinnan tärkein tavoite on turvata pankin riskinotto- ja riskitoleranssijärjestelmän periaatteiden toteuttamista pankissa. Riskienhallinnan tarkastusvaliokunta avustaa hallintoneuvostoa sen valvontavelvollisuuden toteuttamisessa. Lisäksi se arvioi osaltaan pankin riskiasemaa ja riskienhallinnan riittävyyttä.

Osuuspankin riskienhallinta on järjestetty OP Osuuskunnan jäsenpankeilleen antamien yleisten ohjeiden mukaisesti. Osuuspankin hallintoneuvosto valvoo keskusyhteisön antamien ryhmätasoisien sisäisen valvonnan sekä riskinotto- ja riskitoleranssijärjestelmän periaatteiden toteuttamista pankissa. Hallintoneuvoston tarkastusvaliokunta avustaa hallintoneuvostoa sen valvontavelvollisuuden toteuttamisessa. Lisäksi se arvioi osaltaan pankin riskiasemaa ja riskienhallinnan riittävyyttä.

Hallitus vastaa riskienhallintajärjestelmien riittävyydestä. Hallitus vahvistaa liiketoiminnan tavoitteet, vakavaraisuutta ja eri riskilajeja koskevat limiitit sekä valvoo ja seuraa säännöllisesti pankin liiketoimintaa, riskinotto- ja riskiasemaa.

Toimitusjohtaja vastaa riskien- ja vakavaraisuuden hallinnan toteutuksesta ja siihen liittyvien tehtävien organisoinnista. Toimitusjohtaja raportoi säännöllisesti hallitukselle, hallintoneuvostolle ja OP Osuuskunnalle pankin liiketoiminnasta, riskinotto- ja riskiasemasta.

Osuuspankin suhtautuminen riskinottoon on maltillinen. Riskinotto- ja riskitoleranssin riittävyyttä suhteessa pankin riskeihin arvioidaan riskimittareiden ja taloudellisen pääomavaateen avulla.

Pääomasuunnittelulla varmistetaan, että pankilla on riittävä vakavaraisuus nykyisiin ja ennakoituihin riskeihin nähden. Lisäksi sen avulla varmistetaan, että pankin kasvu-, kannattavuus- ja vakavaraisuustavoitteet ovat tarkoituksenmukaisia ja keskenään johdonmukaisesti asetettu. Pääomasuunnitelma sisältää mm. tavoitteet pääomatasolle sekä varautumissuunnitelman vakavaraisuuteen vaikuttavien odottamattomien tilanteiden varalle. Omien varojen riittävyys turvataan ensisijaisesti pitämällä pankin kannattavuus kohtuullisella tasolla. Lisäksi pankki tarjoaa omistaja-asiakkaille merkittäväksi tuotto-osuuksia, jotka luetaan ydinpääomaan. Pankin riskinotto- ja riskitoleranssi on riittävä ja riskiasema on vakaa.

Luottoriskit

Luottoriskillä tarkoitetaan sitä, että vastapuoli ei täytä luottosuhteesta syntyviä velvoitteita. Luottoriskien hallinnan tarkoituksena on vähentää luottotappioiden todennäköisyyttä jo ennen luottopäätöstä sekä toisaalta rajoittaa ja estää jo tehtyihin luottopäätöksiin liittyvien riskien toteutuminen.

Luottoriskien hallinta perustuu asiakkaan hyvään tuntemiseen, asiakassuhteen aktiiviseen hoitoon, vahvaan ammattitaitoon, kattavaan dokumentointiin ja vakuuksiin. Keskeisessä asemassa luottoriskien hallinnassa on päivittäinen luotto-prosessi ja sen laatu.

Asiakkaan riittävä velanhoitokyky on kaiken luotonmyönnön edellytys. Luottopäätökset perustuvat päätöksentekojärjestelmään, voimassa olevaan ja ajantasaiseen luottoluokitukseen ja vakuuksiin, joiden tulee yleensä olla turvaavat.

Henkilöasiakkaiden maksukyvyn riittävyys varmistetaan myös koronnoituksen varalta. Asiakkaat voivat suojautua koronnoituksesta käyttämällä luotoissaan kiinteää korkoa tai korkokattoa. Luotonmyönnössä vältetään korkeita luototussuhteita. Asiakkaille tarjotaan takaisinmaksun turvaavia vakuutuksia sairauden ja työttömyyden varalle.

Pankin arvio yritysasiakkaan velanhoitokyvystä ja luottoriskistä muodostuu luottoluokittelusta ja maksukäyttäytymistiedoista, ja tarpeen mukaan tilinpäätösanalyysistä ja –ennusteista, yritystutkimuksen laatimista dokumenteista, asiakasvastaavan tekemästä tarvekartoituksesta, luottokelpoisuusarvioista sekä mahdollisista muista dokumenteista.

Ennakoitavissa oleviin ongelmiin reagoidaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Asiakkaat, joiden taloudellisen tilan kehitystä, luottoriskin määrää ja maksukäyttäytymistä halutaan tarkastella tavallista tiiviimmin, otetaan erityis seurantaan.

Uusluotonannolle ja luottokannalle on asetettu luottoluokittaisia tavoitearvoja, jotta luottosalkun laatu säilyy hyvänä. Luottoriskien kehitystä seurataan säännöllisesti suhteessa asetettuihin limiitteihin, valvontarajoihin ja tavoitteisiin. Lisäksi seurataan luottosalkun laatua ja rakennetta, vakuuksien kattavuutta sekä ongelmasaamia. Luottoriskejä limitoidaan ja rahoitusprosessia valvotaan OP Ryhmän riskienhallintajärjestelmän puitteissa.

Suurella asiakasriskillä tarkoitetaan sellaisia vastuita samalta asiakkaalta tai asiakaskokonaisuudelta, joiden yhteismäärä vähennyserien jälkeen on vähintään 10 prosenttia asiakasriskejä kattavista omista varoista. Säännösten mukaan yksittäisen asiakasriskin enimmäismäärä saa olla enintään 25 prosenttia omista varoista, keskusyhteisön luvalla enintään 40 prosenttia. Pankin asiakasriskejä kattavat omat varat olivat joulukuussa 2016 yhteensä 287 961 tuhatta euroa.

Pankilla ei ole yhtään sellaista asiakaskokonaisuutta, jonka asiakasriski ylittäisi 10 prosenttia omista varoista. Yhdenkään yksittäisen asiakaskokonaisuuden asiakasriski ei ylittänyt 25 prosenttia.

Likviditeettiriski

Pankkitoiminnan likviditeettiriski koostuu rakenteellisesta rahoitusriskistä ja maksuvalmiusriskistä. Rakenteellisella rahoitusriskillä tarkoitetaan pitkän aikavälin luotonantoon liittyvää epävarmuutta, joka johtuu rahoituksen rakenteesta aiheutuvasta jälleenrahoitusriskistä. Maksuvalmiusriski on riski siitä, että pankki ei suoriudu odotetuista ja odottamattomista, olemassa olevista ja tulevista maksuista ilman vaikutusta liiketoiminnan jatkuvuuteen, kannattavuuteen tai vakavaraisuuteen.

Rakenteellista rahoitusriskiä seurataan sijoitusten ja luotonannon sekä niiden rahoituksen maturiteettirakenteen erolla. Maksuvalmiusriskiä seurataan pankin tulo- ja menokassavirtojen erona ja maksuvalmius hoidetaan OP Yrityspankki Oyj:n sekkitilin kautta. Rakenteellista rahoitusriskiä hallitaan OP Ryhmän likviditeetin hallintaa koskevien linjausten ja ohjeiden sekä OP Osuuskunnan johtokunnan osuuspankeille vahvistamien valvontarajojen avulla. Pankin rahoitusvarojen ja -velkojen jakauma on kuvattu liitetiedoissa.

OP Osuuskunta osuuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisönä on antanut jäsenluottolaitoksilleen talletuspankkien yhteenliittymälain mukaisen poikkeusluvan, jonka mukaan jäsenluottolaitoksiin ei sovelleta EU:n vakavaraisuusasetuksen kuudennessa osassa mainittuja luottolaitoksen maksuvalmiudelle asetettuja vaatimuksia. Asetuksen mukaista maksuvalmiutta valvotaan ja raportoidaan osuuspankkien yhteenliittymän tasolla.

Markkinariskit

Markkinariskillä tarkoitetaan riskiä tappiosta tai tuoton menetyksestä, kun markkinahinta tai markkinahinnan volatiliiteetti muuttuvat epäedulliseen suuntaan. Markkinariskeihin sisällytetään kaikkien taseen ja taseen ulkopuolisten erien korkoriskit, hintariskit ja kiinteistöriskit sekä sijoitustoiminnan luottosprediriski ja markkinoiden likviditeettiriski.

Markkinariskien hallinnan tavoitteena on tunnistaa, mitata, rajoittaa, seurata ja valvoa pankin markkinariskejä siten, että pankin kannattavuus tai vakavaraisuus ei vaarannu.

Pankkitoiminnan merkittävin markkinariski on korkotuloriski eli korkotason muutoksen vaikutus korkokatteeseen. Korkoriski aiheutuu luotonannon ja talletusvarainhankinnan toisistaan poikkeavista korkosidonnaisuuksista tai korontarkistusajankohdista, jolloin korkotason muutokset realisoituvat korkokatteeseen. Osuuspankin korkoriskiä hallitaan otto- ja antolainauksen

tuotevalikoimalla ja –ehdoilla sekä OP Ryhmässä käytössä olevien korkoriskin johdannaissuojausmallien mukaisesti, joista keskeisin on euribor-sidonnaisen luottokannan korkovirtojen suojaus koronvaihtosopimuksilla.

Osuuspankki on tilikaudella soveltanut rahavirran suojauslaskentaa suojatessaan euribor-sidonnaisen luottokannan korkovirtaa koronlaskulta tai pitkään jatkuvalta matalalta korkotasolta. Rahavirran suojauksessa osa euribor-sidonnaisen luottokannan tulevista korkovirroista on vaihdettu koronvaihtosopimuksilla kiinteään korkoon.

Pankkiliiketoiminnassa valuuttariskillä tarkoitetaan valuuttakurssimuutosten pankille aiheuttamaa tulosriskiä tai markkina-arvon muutosriskiä. Avoin valuuttapositio syntyy, kun samassa valuutassa olevien saamisten ja velkojen määrät poikkeavat toisistaan. OP Ryhmässä valuuttariski keskitetään OP Yrityspankkiin, ja yksittäisen osuuspankin valuuttapositio rajoittuu käytännössä matkavaluuttakassaan.

Osakeriskillä tarkoitetaan osakkeiden ja muiden vastaavien instrumenttien markkinakurssimuutosten aiheuttamaa tulosriskiä ja markkina-arvojen muutosriskiä. Osakesijoitukset ovat pääosin OP Ryhmän sisäisiä sijoituksia. Muu osakesijoitustoiminta on vähäistä.

Kiinteistöriskillä tarkoitetaan osuuspankin ja sen konserniyhtiöiden omistuksessa oleviin kiinteistöihin tai kiinteistöyhteisöjen osakkeisiin ja osuuksiin kohdistuvaa arvonalenemis-, tuotto- ja vahingoittumisriskiä. Kiinteistöt on vakuutettu käyvästä arvostaan. Pankin hallitus käsittelee kiinteistöomistukset ja niihin liittyvät riskit sekä investointi-, korjaus- ja muut toimenpiteet säännöllisesti. Seurannassa kiinnitetään huomiota muun muassa kiinteistöihin sitoutuneen pääoman määrään suhteessa pankin taseeseen ja sijoituskiinteistöjen sitoutuneelle pääomalle saatavaan nettotuottoon sekä käypiin arvoihin.

Operatiiviset riskit

Operatiivisella riskillä tarkoitetaan riskiä siitä, että riittämättömistä tai epäonnistuneista prosesseista tai virheellisistä menettelytavoista, järjestelmistä tai ulkoisista tekijöistä aiheutuu taloudellista tappiota tai muita haitallisia seuraamuksia. Compliance-riski on osa operatiivista riskiä. Compliance-riskillä tarkoitetaan ulkoisen sääntelyn, sisäisten menettelytapojen ja asiakassuhteissa asianmukaisten menettelytapojen ja eettisten periaatteiden noudattamatta jättämisestä aiheutuvaa riskiä. Sekä operatiivinen että compliance –riski voi ilmetä myös maineen tai luottamuksen heikkenemisenä tai menettämisenä.

Operatiivisten riskien hallinnan tavoitteena on tunnistaa ja arvioida mahdollisia ja toteutuneita operatiivisia riskejä sekä kehittää riskejä ennaltaehkäiseviä toimintatapoja ja yrityskulttuuria. Operatiiviset riskit arvioidaan ja riskitilanne raportoidaan säännöllisesti hallitukselle. Compliance-riskiä hallitaan mm. seuraamalla lainsäädännön muutoksia sekä ohjeistamalla ja kouluttamalla organisaatiota. Vuonna 2016 operatiivisista riskeistä osuuspankille aiheutuneet tappiot olivat vähäisiä.

Strategiset riskit

Strateginen riski syntyy väärän strategian valinnasta tai siitä, että valitulla strategialla ei saavuteta asetettuja tavoitteita. Strategista riskiä vähennetään jatkuvalla suunnittelulla, joka perustuu analyysiin ja ennusteisiin asiakkaiden tulevista tarpeista, eri toimialojen ja markkina-alueiden kehityksestä sekä kilpailutilanteesta.

Palveluverkko

Asiakkaiden tapahtumista suurin osa tapahtuu sähköisesti. Konttoriasioinnin tarve on jatkanut useiden vuosien ajan supistumistaan. Tällä hetkellä Keski-Suomen Osuuspankin asiakkaista noin prosentin arvioidaan tarvitsevan välttämättä konttoripalveluita.

OP Ryhmän palveluverkosto koostuu monikanavaisesti verkko- ja mobiilipalveluista, puhelinpalveluista sekä toimipisteistä. Vuoden aikana Keski-Suomen Osuuspankki ilmoitti

uudistavansa toimipisteverkostonsa 1.2.2017 lukien. Uudistuksella panostetaan aikavarauksella tapahtuvaan asiointiin. Yhteiskuntavastuullisena toimijana pankki tarjoaa edelleen myös kassapalveluita vähintään kahdesti viikossa. Uudistamisen jälkeen pankin toimipisteverkosto muodostuu pääkonttorista ja 11 palvelupisteestä.

Pankkipalveluiden lisäksi osuuspankki tarjoaa OP Vakuutuksen vakuutuspalveluita myös laajan asiamiesverkoston kautta.

OP Ryhmä on investoinut mobiili- ja verkkopalveluiden kehittämiseen merkittävästi. Erityisesti mobiilipalveluiden merkitys kasvaa niin henkilö- kuin yritysasiakkaidenkin asioinnissa. Keski-Suomen Osuuspankki tulee ryhmän vetämänä investoimaan tulevina vuosina yhteensä noin kuusi miljoonaa euroa nykyjärjestelmien uudenaikaistamiseen ja kehittämiseen.

Jäsenistö

Pankin jäsenmäärä kasvoi vuoden aikana 1 704 jäsenellä ja oli vuoden lopussa 65 182. Jäsenmäärän lisäys johtui toteutetusta ja aktiivisesta jäsenhankinnasta.

Henkilöstön palkitsemisjärjestelmät

OP Ryhmän muuttuva palkitseminen jakautuu yrityskohtaiseen lyhyen aikavälin palkitsemiseen sekä ryhmätasoiseen pitkän aikavälin palkitsemiseen. Osuuspankin palkka- ja palkkiopolitiikasta sekä palkkioiden maksamisesta päättää hallitus.

OP Ryhmän ryhmätasoinen pitkän aikavälin palkitsemisjärjestelmä muodostuu johdolle tarkoitetusta kannustinjärjestelmästä sekä muulle henkilöstölle tarkoitetusta henkilöstörahostosta. Palkitsemisjärjestelmiä on selostettu tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Henkilöstö

Henkilöstön kokonaismäärä tilikauden lopussa oli 206. Naisia oli 81 prosenttia (82) ja miehiä 19 prosenttia (18). Toistaiseksi voimassa olevia työsuhteita oli henkilöstöstä 96 prosenttia (93) ja määräaikaista neljä prosenttia (7).

Pankkiin oli työsuhteessa tilikauden aikana keskimäärin 215 henkilöä. Edellisvuoteen verrattuna keskimääräinen henkilöstömäärä on pienentynyt 17 henkilöllä. Vuoden aikana pankkiin rekrytoitiin yhteensä kolme henkilöä.

Tilikauden aikana pankki tarjosi alle 18-vuotiaalle nuorille kymmenen päivän Tutustu työelämään ja tienaa -harjoittelujaksoja ja peruskoulun 1-5 päivän Työelämään tutustumisjaksoja 15–18-vuotiaille nuorille.

Henkilöstön keski-ikä oli vuoden lopussa 46,7 (45,5) vuotta.

Osuuspankin hallinnointijärjestelmä

Edustajisto

Keski-Suomen Osuuspankin omistajajäsenten päätösvaltaa käyttää jäsenten keskuudesta valittu edustajisto, johon kuuluu vähintään 40 ja enintään 80 edustajaa sen mukaan kuin hallintoneuvosto päättää. Nykyisen edustajiston jäsenmäärä on 60.

Edustajat valitaan osuuspankin vaalijärjestyksessä määrättyllä tavalla suhteellista vaalitapaa noudattaen jäsenalueittain joka neljäs vuosi hallintoneuvoston päättämänä ajankohtana. Vaalikelpoinen edustajistoon on henkilö, joka on hyväksytty jäseneksi viimeistään neljä kalenterikuukautta ennen äänestyksen alkamista ja joka vaalin alkaessa on täysivaltainen ja joka

ei ole osuuspankin tai sen konserniin kuuluvan yhteisön palveluksessa oleva eikä osuuspankin tai sen konserniin kuuluvan yhteisön toimitusjohtaja taikka niiden hallintoneuvoston tai hallituksen jäsen tehtävässä oloaikanaan ja tehtävän päättymisestä lukien seuraavan viiden vuoden aikana.

Vuosittain ennen toukokuun loppua pidettävä varsinainen edustajiston kokous käsittelee muun muassa seuraavat asiat:

- osuuspankin tuloslaskelman ja taseen vahvistaminen
- vastuuvapauden myöntäminen hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenille sekä toimitusjohtajalle,
- ylijäämän käytöstä päättäminen,
- hallintoneuvoston jäsenten lukumäärästä, valinnasta ja palkkioista päättäminen
- tilintarkastajien valinnasta ja palkkioista päättäminen.

Lisäksi edustajiston kokous päättää tarvittaessa kaikista osuuspankin sääntöjen muutoksista. Varsinaisen edustajiston kokouksen lisäksi voidaan pitää asioiden niin vaatiessa ylimääräisiä kokouksia. Edustajiston kokouksen koollekutsumisesta päättää pankin hallitus.

Jokaisella jäsenellä on edustajiston vaalissa yksi ääni ja jokaisella edustajiston jäsenellä on edustajiston kokouksessa yksi ääni.

Edustajiston kokous pidettiin 22.3.2016.

Hallintoneuvosto

Osuuspankilla on hallintoneuvosto, jonka tehtävänä on valvoa hallituksen ja toimitusjohtajan hoitamaa pankin hallintoa. Hallintoneuvosto valitsee hallituksen jäsenet ja toimitusjohtajan ja toimitusjohtajan sijaisen. Lisäksi se vahvistaa osuuspankin ohjesäännön ja pankin riskienhallintaa koskevat periaatteet.

Hallintoneuvosto antaa varsinaiselle edustajiston kokoukselle lausunnon edellisen vuoden tilinpäätöksestä. Se voi myös antaa hallitukselle ohjeita asioissa, jotka ovat laajakantoisia tai periaatteellisesti tärkeitä.

Vaalivuonna hallintoneuvosto määrää edustajiston lukumäärän osuuspankin säännöissä mainituissa rajoissa ja vahvistaa kultakin jäsenalueelta valittavien edustajien lukumäärän sekä nimeää keskusvaalilautakunnan.

Hallintoneuvostoon kuuluu pankin sääntöjen mukaan vähintään 20 ja enintään 40 jäsentä. Jäsenmäärän vahvistaa edustajisto ja se on tällä hetkellä 25. Jäsenet valitaan osuuspankin jäsenistä ja heidän tulee edustaa monipuolisesti jäsenkuntaa. Kunkin jäsenen toimikausi kestää kolme vuotta. Vuosittain jäsenistä on erovuorossa kolmannes. Hallintoneuvoston jäsenen eroamisikä on 68 vuotta, kuitenkin siten että tämän iän täyttänyt henkilö saa toimia tehtävässään seuraavan valintakokouksen päättymiseen saakka.

Hallintoneuvosto kokoontui vuonna 2016 yhteensä kolme kertaa.

Hallintoneuvoston tarkastusvaliokunta

Hallintoneuvostoa avustaa sen valvontatehtävässä hallintoneuvoston keskuudestaan valitsema 4 - jäseninen tarkastusvaliokunta. Tarkastusvaliokunnan on kiinnitettävä huomiota erityisesti siihen, että osuuspankkia ja sen konsernia johdetaan ammattitaitoisesti terveitä ja varovaisia liikeperiaatteita noudattaen lain, sääntöjen, viranomaismääräysten ja annettujen ohjeiden sekä hallintoneuvoston vahvistamien vakavaraisuuden hallinnan periaatteiden mukaisesti.

Tarkastusvaliokunnalle on toimitettava viranomaisten, keskusyhteisön ja tilintarkastajan laatimat pankkia koskevat tarkastuskertomukset. Tarkastusvaliokunnan on esitettävä havaintonsa tarkastuskertomuksista ja muusta pankin hallinnosta ainakin kerran vuodessa hallintoneuvostolle.

Hallinnon jäsenten nimityksiä valmisteleva nimitysvaliokunta

Osuuspankilla on hallinnon jäsenten nimityksiä valmisteleva nimitysvaliokunta, johon kuuluu 10 jäsentä. Nimitysvaliokunnan tarkoituksena on avustaa osuuspankin eri toimielimiä henkilövalintojen tekemisessä ja varmistaa valintaprosessin tehokas valmistelu. Nimitysvaliokunta tekee edustajistolle sekä hallintoneuvostolle esitykset niiden päätösvaltaan kuuluvista asioista. Nimitysvaliokunta voi myös tehdä esitykset muista kokouksissa esille tulevista asioista, joita hallintoneuvosto tai hallitus on esittänyt sen valmisteltaviksi. Lisäksi nimitysvaliokunta valmistelee esitykset eri hallintoelinten jäsenten vuosi-, kuukausi- ja kokouspalkkioista sekä kulukorvausten perusteista.

Hallitus

Hallitus johtaa osuuspankin toimintaa. Pankin sääntöjen mukaan hallituksen on edistettävä osuuspankin etua huolellisesti ja hoidettava sen asioita lakien ja pankin sääntöjen sekä hallintoneuvoston vahvistaman ohjesäännön mukaan. Hallituksella on yleinen toimivalta päättää kaikista pankin hallintoon ja muihin asioihin liittyvistä kysymyksistä, jotka lain tai sääntöjen mukaan eivät kuulu edustajistolle, hallintoneuvostolle tai toimitusjohtajalle. Hallitus vastaa pankin strategisesta johtamisesta sekä ohjaa ja valvoo pankin toimivaa johtoa. Hallituksen lakimääräisenä tehtävänä on huolehtia siitä, että osuuspankin kirjanpidon ja varainhoidon valvonta on asianmukaisesti järjestetty.

Hallituksen muodostavat hallintoneuvoston valitsemat 5 – 8 jäsentä, joiden tulee olla osuuspankin jäseniä. Osuuspankin toimitusjohtaja ei ole hallituksen jäsen, mutta toimii hallituksen kokouksissa esittelijänä ja käyttää siellä puhevaltaa. Hallituksen jäsenmäärä on tällä hetkellä kuusi. Hallituksen jäsenen toimikausi on yksi vuosi. Hallituksen jäsenen yläikäraja on 68 vuotta, kuitenkin siten, että tämän iän täyttänyt jäsen saa toimia tehtävässään uuden jäsenen valinnasta päättävän hallintoneuvoston kokouksen loppuun.

Vuosittain ensimmäisessä jäsentensä valintaa seuraavassa kokouksessaan hallitus valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Hallituksen puheenjohtajaksi tai varapuheenjohtajaksi ei saa valita osuuspankin toimitusjohtajaa tai toimihenkilöä.

Hallitus on päätösvaltainen, kun paikalla on puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja saapuvilla on enemmän kuin puolet sen jäsenistä. Kertomusvuonna hallituksen kokouksia oli 15.

Toimitusjohtaja

Pankin toimitusjohtajan on edistettävä osuuspankin etua huolellisesti ja hoidettava pankin päivittäistä hallintoa lakien ja hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti. Toimiin, jotka pankin toiminnan laajuus ja laatu huomioon ottaen ovat epätavallisia tai laajakantoisia, toimitusjohtaja saa ryhtyä vain, jos hallitus on hänet siihen valtuuttanut tai hallituksen päätöstä ei voida odottaa aiheuttamatta pankin toiminnalle olennaista haittaa.

Toimitusjohtajan lakisääteisenä tehtävänä on huolehtia, että pankin kirjanpito on lain mukainen ja että pankin varainhoito on järjestetty luotettavalla tavalla.

Hallinnointielinten jäsenet

Edustajisto

Osuuspankin edustajisto valittiin vuonna 2013 järjestetyillä vaaleilla äänestysprosentin ollessa 27,85. Edustajiston jäsenten toimikausi päättyy vuonna 2017 järjestettävään uuden edustajiston valintaan.

Edustajiston jäsenet

Ahvenlampi Jenni
yrittäjä, Muurame

Anttonen Juhani
maanviljelijä, Laukaa

Asikainen Aimo
ylikonstaapeli, eläkeläinen, Jyväskylä

Haukimäki Pentti
toimitsija, Muurame

Hyökyvaara Jorma
yrittäjä, Jyväskylä

Ilvesmäki Mika
pappi, Muurame

Jokelainen Mikko
johtava rakennustarkastaja, Äänekoski

Kallioinen Matti
rovasti, Joutsa

Kaunikkila-Laurikainen Arja
maatalousyrittäjä, Jyväskylä

Koskinen Hannu
rovasti, Uurainen

Kärki Tarja
yrittäjä, Laukaa

Lahtinen Seppo
eläkeläinen, Muurame

Leppänen Lea
sairaanhoitaja, Jyväskylä

Lohi Eini
FM, eläkeläinen, Hankasalmi

Martins Sirpa
toiminnanohjaaja, Äänekoski

Metsänen Juha
sähkötöiden johtaja, Joutsa

Niskanen Timo
kauppias, Äänekoski

Pekkarinen Mauri
kansanedustaja, YTM, Jyväskylä

Pihlajasaari Helena
kunnallisneuvos, Laukaa

Riipinen Mirja
agrologi, Hankasalmi

Rutanen Janne
yrittäjä, Saarijärvi

Räsänen Pirjo-Liisa
ravitsemispäällikkö, Joutsa

Drake Jari
yrittäjä, Viitasaari

Honkonen Petri (22.3. asti)
FM, Saarijärvi

Häkkinen Ari
maaseutuyrittäjä, Hankasalmi

Jetsu Kati
apulaisosastonhoitaja, Jyväskylä

Kallio Niina
opiskelija, Jyväskylä

Kangas Matti
ent.kansanedustaja, Jyväskylä

Keski-Petäjä Tapio
ent.rahoitusjohtaja, Jyväskylä

Kovanen Päivi
myyjä, Äänekoski

Kässi Panu (22.3. asti)
yritysasiantuntija, Uurainen

Laitinen Markku
elinkeinopäällikkö, Hankasalmi

Lindeman Leif
yrittäjä, Äänekoski

Manni Juha
sähkömies, Karstula

Melville Tony
lehtori, toimittaja, Jyväskylä

Mäenpuro Heikki
yrittäjä, maanviljelijä, Karstula

Ojala Matti
talousneuvos, Jyväskylä

Pietiläinen Arvo
maanviljelijä, Viitasaari

Pulli Terhi
LitM, Jyväskylä

Rossi-Rautiainen Eija
silmälääkäri, Saarijärvi

Ruuska Markku
yrittäjä, Kinnula

Saarinen Antti
herastuomari, Jyväskylä

Savolainen Erkki
eläkeläinen, Jyväskylä

Sinijärvi Kauko
maanviljelijä, Laukaa

Tammenoja Esko
eläkeläinen, Laukaa

Tuupainen Kauko
kansanedustaja, tilintarkastaja, Jyväskylä

Tynkkynen Maritta
rovasti, Jyväskylä

Valkeinen Kimmo
toimitusjohtaja, Karstula

Valkonen Tapio,
eläkeläinen, Laukaa

Vuorimies Tero
palomies, Jyväskylä

Väliniemi Tuulikki
eläkeläinen, Jyväskylä

Simola Eila
pääluottamusmies, Jyväskylä

Timperi Kati-Erika
MMM, toiminnanjohtaja, Jyväskylä

Tiusanen Matti
maaseutuyrittäjä, Äänekoski

Tynkkynen Heikki
kanttori, Jyväskylä

Urtti Erkki
asianajaja, Jyväskylä

Valkola Jussi
maanviljelijä, Saarijärvi

Vanhala Mauno
professori, Jyväskylä

Välilä Vesa
erityisluokanopettaja, Jyväskylä

Yksjärvi Kari
laitosmies, Jyväskylä

Hallintoneuvosto

Aila Liimatainen (22.3. asti)
liikkeenharjoittaja, Viitasaari
puheenjohtaja
(valittu 2015, erovuorossa 2018)

Jari Kuosmanen (22.3. asti)
aluejohtaja, Jyväskylä
varapuheenjohtaja
(valittu 2014, erovuorossa 2017)

Antinaho Riikka (22.3. alkaen)
toimistonhoitaja, Jyväskylä
(valittu 2016, erovuorossa 2019)

Fredin Viola*
maaseutuyrittäjä, Joutsa
(valittu 2016, erovuorossa 2019)

Honkonen Petri (22.3. alkaen)
FM, Saarijärvi
(valittu 2016, erovuorossa 2019)

Hänninen Helena
kirjanpitäjä, Sumiainen
(valittu 2014, erovuorossa 2017)

Kananen Ulpu (22.3. alkaen)
johtaja, Viitasaari
(valittu 2016, erovuorossa 2019)

Pauliina Takala (22.3. alkaen)
palvelutalon johtaja, Muurame
puheenjohtaja
(valittu 2015, erovuorossa 2018)

Ilkka Terimaa (22.3. alkaen)
aluetoimitsija, Laukaa
varapuheenjohtaja
(valittu 2015, erovuorossa 2018)

Colliander Jari*
KTM, talouspäälikkö, Jyväskylä
(valittu 2015, erovuorossa 2018)

Hjelt Juha (22.3. asti)
paloiesimies, Jyväskylä
(valittu 2013, erovuorossa 2016)

Hyvönen Jussi
lääkintävahtimestari, Hankasalmi
(valittu 2014, erovuorossa 2017)

Jääskeläinen Jari
maanviljelijä, Viitasaari
(valittu 2014, erovuorossa 2017)

Kauppinen Veli-Pekka
bioenergianeuvoja, Saarijärvi
(valittu 2016, erovuorossa 2019)

Kinos Jukka *
toiminnanjohtaja, Jyväskylä
(valittu 2015, erovuorossa 2018)

Kuoppala Anssi (22.3. alkaen)
toimitusjohtaja, Jyväskylä
(valittu 2016, erovuorossa 2019)

Kuosmanen Jari
aluejohtaja, Jyväskylä
(valittu 2014, erovuorossa 2017)

Kässi Panu (22.3. alkaen)
yritysasiantuntija, Uurainen
(valittu 2016, erovuorossa 2019)

Laitinen Reijo
ent. kansanedustaja, Jyväskylä
(valittu 2014, erovuorossa 2017)

Pelkonen Esko
maanviljelijä, Kinnula
(valittu 2016, erovuorossa 2019)

Puskala Anneli (22.3. asti)
palvelupäällikkö, Jyväskylä
(valittu 2013, erovuorossa 2016)

Pöyhönen Jukka
maanviljelijä, Hankasalmi
(valittu 2014, erovuorossa 2017)

Raitanen Mikko (22.3. asti)
metsäkoneenkuljettaja, Saarijärvi
(valittu 2013, erovuorossa 2016)

Ruotsalainen Seppo
sähköasentaja, Äänekoski
(valittu 2015, erovuorossa 2018)

Salvi Hannu
rehtori, Jyväskylä
(valittu 2014, erovuorossa 2017)

Sojakka Laura (22.3. alkaen)
markkinointijohtaja, Jyväskylä
(valittu 2016, erovuorossa 2019)

Sorri Katja (22.11. asti)
henkilöstöpäällikkö, Jyväskylä
(valittu 2014, erovuorossa 2017)

Suuronen Markku (22.3. asti)
insinööri, Laukaa
(valittu 2013, erovuorossa 2016)

Suutala Hillevi
perhetukikeskuksen johtaja, Sumiainen
(valittu 2015, erovuorossa 2018)

Wilhelms Pipsa *
toiminnanjohtaja, Jyväskylä
(valittu 2014, erovuorossa 2017)

Yksjärvi Leena
asumispalvelun johtaja, Jyväskylä
(valittu 2016, erovuorossa 2019)

*Hallintoneuvoston tarkastusvaliokunnan jäsen

Hallitus

Jaakko Pehkonen puheenjohtaja

s.1960

Jyväskylä

KTT, kansantaloustieteen professori, Jyväskylän yliopisto

Keski-Suomen Osuuspankin hallituksen jäsen 2007 -, varapuheenjohtaja 2008 - 2014,
puheenjohtaja 2014 -

OP Osuuskunta hallintoneuvoston jäsen 2008 -, varapuheenjohtaja 2009 - 2012, puheenjohtaja
2013 -

OP-Pohjola -ryhmän tutkimussäätiön hallituksen varapuheenjohtaja 2009 - 2012, puheenjohtaja
2013 -

Pekka Lankia
varapuheenjohtaja

s. 1959

Joutsa

maanviljelysteknikko, HHJ

maanviljelijä ja maaseutuyrittäjä

Keski-Suomen Osuuspankin hallituksen jäsen 2009 - 2014, varapuheenjohtaja 2014 -

Keski-Suomen liiton maakuntahallituksen 1.varapj 2013 -

Joutsan kunnanvaltuuston jäsen 1989 - 1996, 2005 -

Eero Hetemäki (22.11. asti)

s.1954

Saarijärvi

maanviljelysteknikko

maanviljelijä

Keski-Suomen Osuuspankin hallituksen jäsen 2011 - 2016

Maa-Kalmari Oy, hallituksen puheenjohtaja 1995 -

Raija Kolehmainen (22.11. asti)

s. 1954

Äänekoski

yhteiskuntatieteiden kandidaatti

Perusturvajohtaja, Äänekosken kaupunki

Keski-Suomen Osuuspankin hallituksen jäsen 1996 - 2016

Tarja Lahdenvesi

s.1962

Karstula

Fysioterapeutti -tutkinto

Fysioterapeutti, yrittäjä

Keski-Suomen Osuuspankin hallituksen jäsen 2015 -

Karstulanseutu Kehittämisyhtiö, hallituksen jäsen

Kimmo Ojala

s.1972

Jyväskylä

tradenomi

toimitusjohtaja, Jyväskylän työväenyhdistys ry

Keski-Suomen Osuuspankin hallituksen jäsen 2015 -

Suomen Työväentalojen liitto ry. hallituksen puheenjohtaja 2015 -

Total Kiinteistöpalvelut Oy, hallituksen puheenjohtaja 2013 -

Jyväskylän kaupunginvaltuutettu 2013 -

Asunto Oy Jyväskylän Toripiha, hallituksen puheenjohtaja 2007-

Tarmo Pekonen

s. 1961

Laukaa

koneasentajamestari, asentaja

Metso Paper Rautpohjan tehdas/asentaja 1986 -

Keski-Suomen Osuuspankin hallituksen jäsen 2007 -

Metallin Jyvässeudun seuturyhmän puheenjohtaja

Valmetin metallityöväen ammattiosasto ry. 74 puheenjohtaja 2008 -

Metso-konsernin henkilöstörahaston valtuuston jäsen

Katja Sorri

s.1975

Jyväskylä

KTM

henkilöstöpäällikkö, Keskisuomalainen Oyj

Keski-Suomen Osuuspankin hallituksen jäsen 2016 -

Toimitusjohtaja**Pasi Sorri**

KTM

toimitusjohtaja

s. 1972

Keski-Suomen Osuuspankin johtoryhmän jäsen 2006 -, toimitusjohtaja 2015 -

Keski-Suomen Osuuspankki, yritysrahoituspäällikkö, konttorinjohtaja, hallintojohtaja, 2002 - 2015

Osuuspankkikeskus, esimiesvalmennettava, 2001 - 2002

Samstock Oy, projektipäällikkö, 2000 - 2001

KPMG, tilintarkastaja, 1997 - 2000

Jyväskylän Messut Oy, hallituksen jäsen 2016 -

Keski-Suomen OP-Kiinteistökeskus Oy, hallituksen puheenjohtaja 2015 -

Keski-Suomen Kauppakamarin finanssivaliokunnan jäsen, jäsen 2012 -

JyväSeed Fund Oy, hallituksen jäsen 2009 -

Johtoryhmän kokoonpano**Pasi Sorri****Pasi Eronen**

OTK, eMBA

pankinjohtaja, henkilöasiakkaat, myynti ja myynnin kehittäminen

s. 1965

Keski-Suomen Osuuspankin johtoryhmän jäsen 2002 -

Keski-Suomen Osuuspankki, pankinjohtaja 1997 -

Keski-Suomen Osuuspankki, pankkilakimies, Asemakadun (Tukipankki) konttorinjohtaja,

yrityspankin johtaja, Kauppakadun konttorinjohtaja sekä Jyväskylän seudun aluejohtaja, 1991 -

Nisulan Osuuspankki, pankkilakimies, 1990 - 1991

Midinvest Oy:n hallituksen jäsen

Katri Piilola

VT, OTK, eMBA
riskienhallintajohtaja
s. 1966

Keski-Suomen Osuuspankin johtoryhmän jäsen 2014 -
Keski-Suomen Osuuspankki, riskienhallintajohtaja, 2008 -
Keski-Suomen Osuuspankki, asuntopalvelusta vastaava pankinjohtaja, rahoituspäällikkö,
pankkilakimies, 1997 - 2008
Äänekosken käräjäoikeus, tp. kärjäviskaali/ vs. kärjätuomari, 1996 - 1997
Äänekosken nimismiespiiri, apulaisnimismies, 1995 - 1996

Keski-Suomen Kauppakamarin laki- ja verovaliokunnan jäsen 2014 -

Eija Tolkki

yo-merkonomi
henkilöstöjohtaja
s. 1962

Keski-Suomen Osuuspankin johtoryhmän jäsen 2014 -
Keski-Suomen Osuuspankki, henkilöstöjohtaja 2014 -
Keski-Suomen Osuuspankki, kehitysjohtaja, viestintä- ja henkilöstöpalvelut, verkko- ja
puhelinpalveluyksikön johtaja, asiakaspalvelupäällikkö, tietopalvelu-henkilöstösihteeri, Osuva-
kouluttaja, järjestelmäasiantuntija, 1991 - 2013
Nisulan Osuuspankki, tietopalvelu-henkilöstösihteeri, pankkitoimihenkilö, yritys- ja hallinto-osasto,
1983 - 1991

Keski-Suomen Kauppakamarin osaamisvaliokunnan jäsen 2014 -
JAMKn LIKEN neuvottelukunnan jäsen 2014 -

Juhana Jacksén

KTM
pankinjohtaja, vahinkovakuutus ja varallisuudenhoito
s. 1979

Keski-Suomen Osuuspankin johtoryhmän jäsen 2016 -
Keski-Suomen Osuuspankki, sijoitusjohtaja 2012 -
Danske Bank, yksityispankkiiri 2011 - 2012
Mandatum Life, varainhoitaja 2010 - 2011
Mandatum yksityispankki/Sampopankki, sijoitusasiantuntija ja -päällikkö sekä varainhoitaja 2006 -
2009
Yhteysupseeri Bosnia – Hertsegovinassa, virkavapaa 2007

Keski-Suomen Henkisen Maanpuolustuksen Liito Ry, hallituksen jäsen 2016 -
Jyväskylän talouskouluyhdistys, johtokunnan varajäsen 2014 -
Jyväskylän kaupungin tarkastuslautakunta, varajäsen 2013 -
Keski- Suomen Maanpuolustussäätiö, hallituksen jäsen 2009 -
Jyväskylän Klubi Ry, hallituksen jäsen 2005 -
Tammisunnuntain Killan säätiö, hallituksen jäsen 2004 -

Hannu Ujula

KTM, BBA, eMBA
pankinjohtaja, yritysasiakkaat
toimitusjohtajan sijainen
s. 1975

Keski-Suomen Osuuspankki, johtoryhmän jäsen 2016 -,
Keski-Suomen Osuuspankki, pankinjohtaja 2016 -
OP-Yrityspankki, pankinjohtaja 2012 - 2016
Okopankki Oyj/Helsingin OP Pankki Oyj, Vantaan yritys pankin pankinjohtaja, Järjestöpankin
yhteyspäällikkö, konttorinjohtaja, Yhteisöpankin pankinjohtaja 2002 - 2012

Tilintarkastajat

KHT-yhteisö KPMG Oy Ab, päävastuullinen KHT Hannu Paunikallio.

Muu tarkastustoiminta

OP Osuuskunnan sisäinen tarkastus suoritti osuuspankin tarkastuksen 1.1. – 31.12.2016.

Tulevaisuuden näkymät

Luottamus talouden näkymiin on vahvistunut niin Suomessa kuin vientimarkkinoilla. Suomen talouden kasvu jatkuu kuluvana vuonna maltillisena aiempaa laajemmalla pohjalla. EKP on ilmoittanut jatkavansa elvyttävää politiikkaa kuluvana vuonna. Linjauksen mukaan ohjauskorot säilyvät matalina koko vuoden.

Keski-Suomen Osuuspankki arvioi varsinaisen liiketoiminnan tuloksen pysyvän edellisvuoden tasoisena, mikäli korko-, asunto- tai osakemarkkinoiden kehityksessä ei tapahdu merkittäviä negatiivisia muutoksia.

Hallituksen ehdotus ylijäämän käyttämisestä

Konsernin jakokelpoinen ylijäämä 31.12.2016 oli 136.248.699,48 euroa. Osuuspankin jakokelpoinen ylijäämä oli 137.159.147,79 euroa, josta tilikauden ylijäämä oli 12.164.391,44 euroa.

Taseen osoittama ylijäämä ehdotetaan käytettäväksi siten, että lisäosuusmaksulle maksetaan korkoa 2,0 prosenttia ja Tuotto-osuudelle 3,25 prosenttia, eli yhteensä 3.217.656,61 euroa. Tilikauden ylijäämästä jää 8.946.734,83 euroa edellisten tilikausien voittovarojen tilille.

Osuuspankin taloudellisessa asemassa ei tilikauden päättymisen jälkeen ole tapahtunut olennaisia muutoksia. Pankin maksukyky on hyvä, eikä ehdotettu voitonjako vaaranna hallituksen näkemyksen mukaan pankin maksukykyä.

Tuloslaskelma ja tase

Keski-Suomen Op konserni (508984KONS)

12 / 2016

12 / 2015

KONSERNITILINPÄÄTÖS
TULOSLASKELMA

KORKOTUOTOT	26 140 753,42	25 675 102,65
KORKOKULUT	-3 309 206,68	-4 851 561,89
KORKOKATE	22 831 546,74	20 823 540,76
TUOTOT OMAN PÄÄOMAN EHTOISISTA Sijoituksista	10 799 182,56	15 969 262,81
PALKKIOTUOTOT	20 061 642,40	18 656 700,60
PALKKIOKULUT	-2 618 660,00	-2 164 936,40
ARVOPAPERIKAUPAN JA VALUUTTATOIMINNAN NETTOTUOTOT	266 435,32	416 345,89
Arvopaperikaupan nettotuotot	253 862,84	385 607,55
Valuuttatoiminnan nettotuotot	12 572,48	30 738,34
MYYTÄVISSÄ OLEVIENT RAHOITUSVAROJEN NETTOTUOTOT	459,43	7 493 041,87
Sijoituskiinteistöjen nettotuotot	-1 056 291,19	-1 297 602,90
LIIKETOIMINNAN MUUT TUOTOT	521 889,82	663 095,73
HALLINTOKULUT	-24 115 805,26	-22 335 408,50
Henkilöstökulut	-11 787 810,46	-12 140 368,99
Palkat ja palkkiot	-9 703 230,13	-10 018 838,35
Henkilösivukulut	-2 084 580,33	-2 121 530,64
Eläkekulut	-1 479 709,34	-1 556 782,12
Muut henkilösivukulut	-604 870,99	-564 748,52
Muut hallintokulut	-12 327 994,80	-10 195 039,51
POISTOT JA ARVONALENTUMISET KONSERNILIIKEARVOSTA	0,00	0,00
POISTOT JA ARVONALENTUMISET AINEELLISISTA JA AINEETOMISTA HYÖDYKKEISTÄ	-795 274,70	-797 431,12
LIIKETOIMINNAN MUUT KULUT	-3 731 643,36	-3 927 123,33
ARVONALENTUMISTAPPIOT LUOTOISTA JA MUISTA SITOUMUKSISTA	-1 433 710,71	-2 257 497,41
LIIKEVOITTO (-TAPPIO)	20 729 771,05	31 241 988,00
TULOVEROT	-2 134 330,33	-3 139 976,66
Tilikauden verot	-332 141,19	-2 583 987,31
Aikaisempien tilikausien verot	4 963,83	-1 864,55
Laskennallinen vero	-1 807 152,97	-554 124,80
VARSAISEN TOIMINNAN VOITTO (-TAPPIO) VEROJEN JÄLKEEN	18 595 440,72	28 102 011,34
VARSAISEN TOIMINNAN VOITTO (-TAPPIO) VÄHEMMISTÖN OSUUDEN JÄLKEEN	18 595 440,72	28 102 011,34
TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)	18 595 440,72	28 102 011,34

Keski-Suomen Op konserni (508984KONS)

12 / 2016

12 / 2015

TASE		
VASTAAVAA		
KÄTEISET VARAT	3 128 798,20	3 609 808,71
SAAMISET LUOTTOLAITOKSILTA	219 883 513,05	112 350 378,63
Vaadittaessa maksettavat	3 507 596,05	2 454 422,02
Muut	216 375 917,00	109 895 956,61
SAAMISET YLEISÖLTÄ JA JULKISYHTEISÖILTÄ	1 696 024 401,17	1 542 220 927,35
Muut	1 696 024 401,17	1 542 220 927,35
Julkisyhteisöiltä	0,00	0,00
Muilta	0,00	0,00
OSAKKEET JA OSUUDET	227 209 410,12	227 209 410,13
OSAKKEET JA OSUUDET SAMAN KONSERNIIN KUULUVISSA YRITYKSISSÄ	178 090,43	178 090,43
JOHDANNAISSOPIMUKSET	7 190 387,37	5 237 853,16
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET	210 930,00	221 923,00
Muut pitkävaikutteiset menot	210 930,00	221 923,00
AINEELLISET HYÖDYKKEET	31 793 312,78	35 187 628,88
Sijoituskiinteistöt ja sijoituskiinteistöosakkeet ja -osuudet	18 268 492,56	20 975 729,19
Muut kiinteistöt ja kiinteistöyhteisöjen osakkeet	12 719 734,60	13 207 074,57
Muut aineelliset hyödykkeet	805 085,62	1 004 825,12
OSAKE-, SIOJITUSOSUUSANTI- JA KANTARAHASTOANTISAAMISET	0,00	0,00
MUUT VARAT	2 576 156,68	2 525 491,72
SIIRTOSAAMISET JA MAKSETUT ENNAKOT	6 019 491,54	3 466 811,86
VASTAAVAA YHTEENSÄ	2 194 214 491,34	1 932 208 323,87

Keski-Suomen Op konserni (508984KONS)

12 / 2016

12 / 2015

VASTATTAVAA

VIERAS PÄÄOMA	1 880 957 176,18	1 641 342 336,59
VELAT LUOTTOLAITOKSILLE	236 255 467,69	130 583 359,27
Luottolaitoksille	236 255 467,69	130 583 359,27
Vaadittaessa maksettavat	26 255 467,69	31 083 359,27
Muut	210 000 000,00	99 500 000,00
VELAT YLEISÖLLE JA JULKISYHTEISÖILLE	1 612 630 388,32	1 482 517 810,00
Talletukset	1 611 964 014,88	1 481 425 422,17
Vaadittaessa maksettavat	1 557 331 535,31	1 395 764 818,67
Muut	54 632 479,57	85 660 603,50
Muut velat	666 373,44	1 092 387,83
Vaadittaessa maksettavat	7 640,97	5 070,80
Muut	658 732,47	1 087 317,03
JOHDANNAISSOPIMUKSET JA MUUT KAUPANKÄYNTITARKOITUKSESSA PIDETTÄVÄT VELAT	2 495 548,78	1 329 165,50
MUUT VELAT	4 473 388,86	2 961 997,35
Muut velat	3 958 005,86	2 388 081,35
Pakolliset varaukset	515 383,00	573 916,00
SIIRTOVELAT JA SAADUT ENNAKOT	10 786 592,92	11 610 423,39
Muut	0,00	0,00
LASKENNALLISET VEROVELAT	14 315 789,61	12 339 581,08
OMA PÄÄOMA JA VÄHEMMISTÖN OSUUS	313 257 315,16	290 865 987,28
Osake- ja osuuspääoma	107 405 987,40	101 418 501,49
Osakepääoma	0,00	0,00
Jäsenosuudet	3 667 187,40	3 532 331,49
Lisäosuudet	0,00	2 180 470,00
Tuotto-osuudet	103 738 800,00	95 705 700,00
Ylikurssirahasto	0,00	0,00
Arvonkorotusrahasto	0,00	0,00
Muut sidotut rahastot	14 798 985,71	14 122 763,24
Vararahasto	11 125 097,97	11 125 097,97
Käyvän arvon rahasto	3 673 887,74	2 997 665,27
Rahavirran suojausrahasto	4 592 359,66	3 747 081,63
Laskennalliset verot /rahavirran suojaus	-918 471,92	-749 416,36
Yhtiöjärjestyksen / sääntöjen mukaiset rahastot	0,00	0,00
Muut rahastot	0,00	0,00
Vapaat rahastot	10 131 962,29	10 131 962,29
Muut rahastot	10 131 962,29	10 131 962,29
Edellisten tilikausien voitto (tappio)	162 324 939,04	137 090 748,92
Tilikauden voitto tai tappio	18 595 440,72	28 102 011,34
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	2 194 214 491,34	1 932 208 323,87

TASEEN ULKOPUOLISET SITOUKUKSET

ASIAKKAAN PUOLESTA KOLMANNEN HYVÄKSI ANNETUT SITOUKUKSET	32 193 962,67	31 279 255,29
Takaukset ja pantit	32 193 962,67	31 279 255,29
ASIAKKAAN HYVÄKSI ANNETUT PERUUTTAMATTOMAT SITOUKUKSET	83 956 685,24	94 499 850,55
Muut	83 956 685,24	94 499 850,55
TASEEN ULKOPUOLISET SITOUKUKSET YHTEENSÄ	116 150 647,91	125 779 105,84

KESKI-SUOMEN OSUUSPANKKI

OSUUSPANKIN TULOSLASKELMA	1.1. - 31.12.2016	1.1. - 31.12.2015
Korkotuotot	26 238 084,21	25 799 033,24
Korkokulut	3 309 206,68	4 851 092,36
KORKOKATE	22 928 877,53	20 947 940,88
Tuotot oman pääoman ehtoista sijoituksista	10 799 182,56	15 969 262,81
Muista yrityksistä	10 799 182,56	15 969 262,81
Palkkiotuotot	20 061 642,40	18 657 445,66
Palkkiokulut	2 618 660,00	2 164 936,40
Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot	266 435,32	416 345,89
Arvopaperikaupan nettotuotot	253 862,84	385 607,55
Valuuttatoiminnan nettotuotot	12 572,48	30 738,34
Myytavissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot	459,43	7 493 041,87
Sijoituskiinteistöjen nettotuotot	-657 429,88	-1 146 459,46
Liiketoiminnan muut tuotot	587 358,22	730 650,93
Hallintokulut	24 115 805,26	22 335 408,50
Henkilöstökulut	11 787 810,46	12 140 368,99
Palkat ja palkkiot	9 703 230,13	10 018 838,35
Henkilösivukulut	2 084 580,33	2 121 530,64
Eläkekulut	1 479 709,34	1 556 782,12
Muut henkilösivukulut	604 870,99	564 748,52
Muut hallintokulut	12 327 994,80	10 195 039,51
Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	604 687,62	606 844,03
Liiketoiminnan muut kulut	3 862 764,85	4 317 296,49
Arvonalentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista	1 433 710,71	2 257 497,41
LIIKEVOITTO (-TAPPIO)	21 350 897,14	31 386 245,75
Tilinpäätössiirrot	8 813 732,87	2 789 426,38
Tuloverot	372 772,83	2 583 991,81
Tilikauden verot	332 141,19	2 583 987,31
Aikaisempien tilikausien verot	-4 963,83	1 864,55
Laskennallinen vero	45 595,47	-1 860,05
VARSAISEN TOIMINNAN VOITTO (TAPPIO) VEROJEN JÄLKEEN	12 164 391,44	26 012 827,56
TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)	12 164 391,44	26 012 827,56

KESKI-SUOMEN OSUUSPANKKI

OSUUSPANKIN TASE	31.12.2016	31.12.2015
VASTAAVAA		
Käteiset varat	3 128 798,20	3 609 808,71
Saamiset luottolaitoksilta	219 883 513,05	112 350 378,63
Vaadittaessa maksettavat	3 507 596,05	2 454 422,02
Muut	216 375 917,00	109 895 956,61
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	1 706 344 474,82	1 552 517 306,27
Muut	1 706 344 474,82	1 552 517 306,27
Osakkeet ja osuudet	227 206 360,88	227 206 360,89
Osakkeet ja osuudet samaan konserniin kuuluvissa yrityksissä	178 090,43	178 090,43
Johdannaissopimukset	7 190 387,37	5 237 853,16
Aineettomat hyödykkeet	210 930,00	221 923,00
Aineelliset hyödykkeet	25 530 583,02	28 210 106,43
Sijoituskiinteistöt ja sijoituskiinteistöosakkeet ja -osuudet	11 370 456,01	13 553 486,42
Muut kiinteistöt ja kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet	13 436 659,96	13 805 914,96
Muut aineelliset hyödykkeet	723 467,05	850 705,05
Muut varat	2 567 275,27	2 517 836,71
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	6 015 764,50	3 514 390,52
VASTAAVAA YHTEENSÄ	2 198 256 177,54	1 935 564 054,75
VASTATTAVAA		
VIERAS PÄÄOMA		
Velat luottolaitoksille	236 255 467,69	130 583 359,27
Luottolaitoksille	236 255 467,69	130 583 359,27
Vaadittaessa maksettavat	26 255 467,69	31 083 359,27
Muut	210 000 000,00	99 500 000,00
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	1 612 723 432,50	1 482 634 857,46
Talletukset	1 612 057 059,06	1 481 542 469,63
Vaadittaessa maksettavat	1 557 424 579,49	1 395 881 866,13
Muut	54 632 479,57	85 660 603,50
Muut velat	666 373,44	1 092 387,83
Vaadittaessa maksettavat	7 640,97	5 070,80
Muut	658 732,47	1 087 317,03
Johdannaissopimukset ja muut kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat	2 495 548,78	1 329 165,50
Muut velat	4 459 118,97	2 869 761,59
Muut velat	3 943 735,97	2 295 845,59
Pakolliset varaukset	515 383,00	573 916,00
Siirtovelat ja saadut ennakot	10 728 844,79	11 541 808,62
Laskennalliset verovelat	617 884,09	403 233,06
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	1 867 280 296,82	1 629 362 185,50
TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ	68 473 415,40	59 659 682,53
Poistoero	235 992,03	237 358,03
Vapaaehtoiset varaukset	68 237 423,37	59 422 324,50
OMA PÄÄOMA		
Osuuspääoma	110 506 531,82	104 519 045,91
Jäsenosuudet	6 767 731,82	6 632 875,91
Lisäosuudet	0,00	2 180 470,00
Tuotto-osuudet	103 738 800,00	95 705 700,00
Muut sidotut rahastot	14 798 985,71	14 122 763,24
Vararahasto	11 125 097,97	11 125 097,97
Käyvän arvon rahasto	3 673 887,74	2 997 665,27
Vapaat rahastot	10 131 962,29	10 131 962,29
Muut rahastot	10 131 962,29	10 131 962,29
Edellisten tilikausien voitto (tappio)	114 900 594,06	91 755 587,72
Tilikauden voitto (tappio)	12 164 391,44	26 012 827,56
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	262 502 465,32	246 542 186,72
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	2 198 256 177,54	1 935 564 054,75
TASEEN ULKOPUOLISET SITOUMUKSET		
Asiakkaan puolesta kolmannen hyväksi annetut sitoumukset	32 193 962,67	31 279 255,29
Takaukset ja pantit	32 193 962,67	31 279 255,29
Asiakkaan hyväksi annetut peruuttamattomat sitoumukset	83 956 685,24	94 499 850,55
Muut	83 956 685,24	94 499 850,55
TASEEN ULKOPUOLISET SITOUMUKSET YHTEENSÄ	116 150 647,91	125 779 105,84

	2016	2015
ACT - 12 - 2016 - Keski-Suomen Op konserni (508984KONS)		
LIIKETOIMINNAN RAHAVIRTA		
Kauden voitto	18 595 440,72	28 102 011,34
Kauden voittoon tehdyt oikaisut	-3 956 039,64	-2 251 896,05
LIIKETOIMINNAN VAROJEN LISÄYS (-) TAI VÄHENNYS (+)	-262 767 443,02	-102 522 046,80
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	0,00	0,00
Saamiset luottolaitoksilta	-106 479 960,39	29 576 129,03
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	-155 164 007,14	-82 535 269,17
Leasingkohteet	0,00	0,00
Saamistodistukset	0,00	0,00
Osakkeet ja osuudet	0,01	-55 259 163,40
Johdannaisopimukset	0,00	0,00
Sijoituskiinteistöt	198 109,49	254 441,26
Muut varat	-1 321 584,99	5 441 815,48
LIIKETOIMINNAN VELKOJEN LISÄYS (+) TAI VÄHENNYS (-)	236 487 495,38	31 660 669,45
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	105 672 108,42	12 029 069,35
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	130 115 871,69	27 012 995,26
Johdannaisopimukset ja muut kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat	0,00	0,00
Muut velat	699 515,27	-7 381 395,16
Maksetut tuloverot	-1 608 937,01	-5 860 959,63
Saadut osingot	10 799 182,56	15 969 262,81
A. LIIKETOIMINNAN RAHAVIRTA YHTEENSÄ	-2 450 301,01	-34 902 958,88
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		
Eräpäivään asti pidettävien rahavarojen lisäykset	0,00	0,00
Eräpäivään asti pidettävien rahavarojen vähennykset	0,00	0,00
Tytär- ja osakkuusyritysten hankinnat	0,00	0,00
Tytär- ja osakkuusyritysten myynnit	0,00	0,00
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-97 201,62	-293 229,08
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutukset	0,00	146 487,00
B. INVESTOINTIEN RAHAVIRTA YHTEENSÄ	-97 201,62	-146 742,08
RAHOITUKSEN RAHAVIRRAT		
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, lisäykset	0,00	244 703,30
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, vähennykset	0,00	-2 369 717,58
Velat, joilla on huonompi etuoikeus, lisäykset	0,00	0,00
Velat, joilla on huonompi etuoikeus, vähennykset	0,00	0,00
Osuus- ja osakepääoma, lisäykset	11 377 355,91	38 299 415,91
Osuus- ja osakepääoma, vähennykset	-5 389 870,00	-466 980,00
Maksetut osingot ja osuuspääoman korot	-2 867 821,22	-760 407,42
Maksetut bonukset omistajajäsenille	0,00	0,00
Muut oman pääoman erien rahamääräiset lisäykset	0,00	0,00
Muut oman pääoman erien rahamääräiset vähennykset	0,00	0,00
C. RAHOITUKSEN RAHAVIRTA YHTEENSÄ	3 119 664,69	34 947 014,21
D. VALUUTTAKURSSIEN MUUTOSTEN VAIKUTUS RAHAVAROIHIN	1,46	-13,14
RAHAVAROJEN NETTOMUUTOS (A+B+C+D)	572 163,52	-102 699,89
RAHAVARAT TILIKAUDEN ALUSSA	6 064 230,73	6 166 930,62
RAHAVARAT TILIKAUDEN LOPUSSA	6 636 394,25	6 064 230,73
RAHAVAROJEN MUUTOS	572 163,52	-102 699,89
Saadut korot	25 008 251,57	26 025 723,92
Maksetut korot	4 081 121,46	5 830 093,86

Kauden voittoon tehdyt oikaisut

Erät joihin ei liity maksutapahtumaa		
Kaupankäynnin käyvän arvon muutos	0,00	0,00
Valuuttatoiminnan realisoitumaton nettotulos	-1,46	13,14
Sijoitusomaisuuden käyvän arvon muutos	0,00	0,00
Poistot, poistoeron ja vapaaehtoisten varausten muutos	3 304 401,23	3 157 534,51
Saamisten arvonalentumiset	1 416 367,05	2 334 241,71
Muut	-8 676 806,46	-7 672 129,41
	-3 956 039,64	-2 180 340,05

Erät, jotka esitetään muualla kuin liiketoiminnan rahavirrassa

Myyntivoitot , investointien rahavirtaan kuuluva osuus	0,00	-71 556,00
Myyntitappiot , investointien rahavirtaan kuuluva osuus	0,00	0,00
Maksetut bonukset omistajajäsenille	0,00	0,00
	0,00	-71 556,00

Oikaisut yhteensä	-3 956 039,64	-2 251 896,05
--------------------------	----------------------	----------------------

Rahavarat

Käteiset varat	3 128 798,20	3 609 808,71
Vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta	3 507 596,05	2 454 422,02
Rahavarat yhteensä	6 636 394,25	6 064 230,73

	2016	2015
ACT - 12 - 2016 - Keski-Suomen Op (0898)		
LIIKETOIMINNAN RAHAVIRTA		
Kauden voitto	12 164 391,44	26 012 827,56
Kauden voittoon tehdyt oikaisut	2 362 229,89	-6 062 281,74
LIIKETOIMINNAN VAROJEN LISÄYS (-) TAI VÄHENNYS (+)	-262 719 492,50	-101 771 256,76
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	0,00	0,00
Saamiset luottolaitoksilta	-106 479 960,39	29 576 129,03
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	-155 187 701,87	-82 042 658,63
Leasingkohteet	0,00	0,00
Saamistodistukset	0,00	0,00
Osakkeet ja osuudet	0,01	-55 259 163,40
Johdannaissovimukset	0,00	0,00
Sijoituskiinteistöt	217 222,64	438 542,25
Muut varat	-1 269 052,89	5 515 893,99
LIIKETOIMINNAN VELKOJEN LISÄYS (+) TAI VÄHENNYS (-)	236 552 324,61	36 746 293,84
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	105 672 108,42	12 029 069,35
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	130 091 868,41	26 871 196,76
Johdannaissovimukset ja muut kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat	0,00	0,00
Muut velat	788 347,78	-2 153 972,27
Maksetut tuloverot	-1 608 937,01	-5 860 959,63
Saadut osingot	10 799 182,56	15 969 262,81
A. LIIKETOIMINNAN RAHAVIRTA YHTEENSÄ	-2 450 301,01	-34 966 113,92
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		
Eräpäivään asti pidettävien rahavarojen lisäykset	0,00	0,00
Eräpäivään asti pidettävien rahavarojen vähennykset	0,00	0,00
Tytär- ja osakkuusyritysten hankinnat	0,00	0,00
Tytär- ja osakkuusyritysten myynnit	0,00	0,00
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-97 201,62	-230 074,03
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutukset	0,00	146 487,00
B. INVESTOINTIEN RAHAVIRTA YHTEENSÄ	-97 201,62	-83 587,03
RAHOITUKSEN RAHAVIRRAT		
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, lisäykset	0,00	244 703,30
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, vähennykset	0,00	-2 369 717,58
Velat, joilla on huonompi etuoikeus, lisäykset	0,00	0,00
Velat, joilla on huonompi etuoikeus, vähennykset	0,00	0,00
Osuus- ja osakepääoma, lisäykset	11 377 355,91	38 299 415,91
Osuus- ja osakepääoma, vähennykset	-5 389 870,00	-466 980,00
Maksetut osingot ja osuuspääoman korot	-2 867 821,22	-760 407,43
Maksetut bonukset omistajajäsenille	0,00	0,00
Muut oman pääoman erien rahamääräiset lisäykset	0,00	0,00
Muut oman pääoman erien rahamääräiset vähennykset	0,00	0,00
C. RAHOITUKSEN RAHAVIRTA YHTEENSÄ	3 119 664,69	34 947 014,20
D. VALUUTTAKURSSIEN MUUTOSTEN VAIKUTUS RAHAVAROIHIIN	1,46	-13,14
RAHAVAROJEN NETTOMUUTOS (A+B+C+D)	572 163,52	-102 699,89
RAHAVARAT TILIKAUDEN ALUSSA	6 064 230,73	6 166 930,62
RAHAVARAT TILIKAUDEN LOPUSSA	6 636 394,25	6 064 230,73
RAHAVAROJEN MUUTOS	572 163,52	-102 699,89
Saadut korot	25 156 374,03	26 221 954,78
Maksetut korot	4 081 121,46	5 829 624,33

Kauden voittoon tehdyt oikaisut

Erät joihin ei liity maksutapahtumaa		
Kaupankäynnin käyvän arvon muutos	0,00	0,00
Valuuttatoiminnan realisoitumaton nettotulos	-1,46	13,14
Sijoitusomaisuuden käyvän arvon muutos	0,00	0,00
Poistot, poistoeron ja vapaaehtoisten varausten muutos	11 384 228,26	5 214 010,70
Saamisten arvonalentumiset	1 416 367,05	2 334 241,71
Muut	-10 438 363,96	-13 538 991,29
	2 362 229,89	-5 990 725,74

Erät, jotka esitetään muualla kuin liiketoiminnan rahavirrassa

Myyntivoitot , investointien rahavirtaan kuuluva osuus	0,00	-71 556,00
Myyntitappiot , investointien rahavirtaan kuuluva osuus	0,00	0,00
Maksetut bonukset omistajajäsenille	0,00	0,00
	0,00	-71 556,00

Oikaisut yhteensä	2 362 229,89	-6 062 281,74
--------------------------	---------------------	----------------------

Rahavarat

Käteiset varat	3 128 798,20	3 609 808,71
Vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta	3 507 596,05	2 454 422,02
Rahavarat yhteensä	6 636 394,25	6 064 230,73

OSUUSPANKIN TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET

1.1 YLEISTÄ

Osuuspankki on jäsentensä omistama osuuskuntamuotoinen talletuspankki, joka harjoittaa toimialueellaan paikallista vähittäispankkitoimintaa.

Osuuspankki on osuuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisö OP Osuuskunnan jäsenluottolaitos. OP Osuuskunta toimii koko OP Ryhmän strategisena omistusyhteisönä ja ryhmäohjauksesta ja valvonnasta vastaavana keskusyhteisönä.

Seuraavassa esitetään tilinpäätöksessä sovelletut keskeiset laatimisperiaatteet. Niitä on noudatettu johdonmukaisesti kaikilla esitettävillä tilikausilla, ellei muuta mainita.

1.2 KESKINÄINEN VASTUU JA OP RYHMÄ

Pankki- ja vakuutustoimintaa harjoittava osuuspankkien yhteenliittymä (jäljempänä OP Ryhmä) on osuuspankeista ja muista osuuskuntamuotoisista luottolaitoksista sekä talletuspankkien yhteenliittymästä annetuissa laeissa määritelty taloudellinen kokonaisuus, jossa OP Osuuskunta ja sen jäsenluottolaitokset vastaavat viime kädessä yhteisvastuullisesti toistensa veloista ja sitoumuksista. Osuuspankki yhdistellään OP Ryhmän tilinpäätökseen. Laissa talletuspankkien yhteenliittymästä määrätään, että OP Ryhmän tilinpäätös on laadittava keskusyhteisö OP Osuuskunnan ja sen jäsenluottolaitosten tilinpäätösten tai konsernitilinpäätösten yhdistelmänä. OP Osuuskunnalla ja sen jäsenosuuspankeilla ei ole toisiinsa nähden yleisten konsernilaskentaperiaatteiden tarkoittamaa määräysvaltaa, minkä vuoksi OP Ryhmälle on määritelty tekninen emoyhtiö. Yhdistelty tilinpäätös käsittää myös sellaiset yhteisöt, joissa edellä tarkoitetuilla yhteisöillä yhdessä on kirjanpitolaissa tarkoitettu määräysvalta. OP Ryhmän osuuspääoma muodostuu osuuspankkien jäsenten sellaisista osuismaksuista, joita pankilla on ehdoton oikeus kieltäytyä lunastamasta.

Jäljennös OP Ryhmän tilinpäätöksestä on saatavissa internet-osoitteesta www.op.fi tai ryhmän toimitiloista käyntiosoitteesta Gebhardinaukio 1, PL 308, 00101 Helsinki.

1.3 LAATIMISPERUSTA

Osuuspankin tilinpäätös laaditaan ja esitetään luottolaitostoiminnasta annetun lain, valtiovarainministeriön luottolaitoksen ja sijoituspalveluyrityksen tilinpäätöstä, konsernitilinpäätöstä ja toimintakertomusta koskevan asetuksen, kirjanpitolain ja Finanssivalvonnan rahoitussektorin kirjanpitoa, tilinpäätöstä ja toimintakertomusta koskevan määräys- ja ohjekokoelman mukaisesti. Osuuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisö OP Osuuskunta antaa lisäksi ohjeita yhtenäisten tilinpäätöisperiaatteiden noudattamiseksi ja tilinpäätöksen laatimiseksi. Jäljempänä kuvatut tilinpäätöksen laatimisperiaatteet ovat yhteneväiset kaikille OP Osuuskunnan jäsenosuuspankeille. Kuitenkaan jäsenosuuspankillä ei välttämättä ole kaikkia laatimisperiaatteissa lueteltuja eriä.

1.4 YHDISTELYPERIAATTEET

1.4.1 Konsernitilinpäätöksen laajuus

Osuuspankin konsernin muodostaa emo-osuuspankki ja sen tytäryritykset. Tytäryritykset ovat yrityksiä, joissa konsernilla on määräysvalta. Määräysvalta syntyy, kun konserni omistaa yli puolet äänivallasta tai sillä on muutoin määräysvalta. Tytäryritysten tilinpäätökset yhdistellään hankintamenetelmällä. Osakkuusyritykset, joissa konsernilla on huomattava vaikutusvalta, yhdistellään pääomaosuusmenetelmällä. Huomattava vaikutusvalta toteutuu, kun konserni omistaa 20 – 50 prosenttia yrityksen äänivallasta, tai kun konsernilla on muutoin huomattava vaikutusvalta, muttei määräysvaltaa.

Merkitykseltään vähäiset tytär- ja osakkuusyritykset jätetään yhdistelemättä konsernitilinpäätökseen. Tällaisia ovat tytär- ja osakkuusyritykset, joiden taseen loppusumma on vähemmän kuin yksi prosentti emoyrityksen taseen loppusummasta ja vähemmän kuin 10 miljoonaa euroa. Jos konsernin tällaisen tytär- tai

osakkuusyrityksen taseen loppusumma laskettuna yhteen muiden sellaisten konserniin kuuluvien tytär- ja osakkuusyritysten taseiden loppusummien kanssa on vähintään viisi prosenttia konsernitaseen loppusummasta, yhdistellään se konsernitilinpäätökseen.

Tilikauden aikana hankitut tytär- ja osakkuusyritykset yhdistellään konsernitilinpäätökseen hankintahetkestä lähtien. Tilikauden aikana myydyt tytär- ja osakkuusyritykset yhdistellään myyntihetkeen asti.

1.4.2 Konsolidointi

Tytäryritysten hankintamenot eliminoidaan hankintahetken taseen mukaisia omia pääomia vastaan. Hankintahetken oman pääoman määrän ylittävä tai alittava osuus hankintamenosta esitetään taseessa konserniliikearvona tai konsernireservinä siltä osin kuin niitä ei ole kohdistettu omaisuus- tai velkaerien lisäykseksi tai vähennykseksi. Konserniliikearvo poistetaan pääsääntöisesti viiden vuoden kuluessa suunnitelman mukaan.

Konsernitilinpäätöstä laadittaessa eliminoidaan konsernin sisäiset liiketapahtumat, sisäiset katteet, sisäinen voitonjako sekä keskinäiset saamiset ja velat. Vähemmistön osuus erotetaan tuloksesta ja omasta pääomasta ja esitetään omana eränään tuloslaskelmassa ja taseessa omassa pääomassa. Vähemmistön osuus tytäryhtiön kiinteistöistä esitetään muissa kiinteistöissä.

Osakkuusyrityksistä konsernituloslaskelmaan sisällytetään konsernin omistusosuutta vastaava osuus näiden yritysten tilikauden voitosta tai tappiosta ja esitetään tuloslaskelmassa omana eränään rivillä Osuus osakkuusyritysten tuloksesta. Tuloksessa huomioidaan myös osakkuusyritysten poistoeron ja vapaaehtoisten varausten muutos laskennallisella verovelalla vähennettynä. Konsernitaseessa osakkuusyritysten hankintameno ja konsernin edellisen tilikauden tulokseen ja tilikauden tulokseen lisätään tai vähennetään konsernin osuus hankinnan jälkeisistä muutoksista nettovarallisuudesta.

Konserniin kuuluva kiinteistöyhtiö voi jättää erillistilinpäätöksessään tekemättä suunnitelman mukaiset poistot. Konsernitilinpäätöksessä poistot oikaistaan suunnitelman mukaisiksi.

1.5 RAHOITUSINSTRUMENTIT

1.5.1 Käyvän arvon määrittäminen

Käypä arvo on se hinta, joka saataisiin omaisuuserän myynnistä tai maksettaisiin velan siirtämisestä markkinaosapuolten välillä arvostuspäivänä toteutuvassa tavanmukaisessa liiketoimessa.

Rahoitusinstrumentin käypä arvo määritellään joko toimivilta markkinoilta saatavien hintanoteerauksien avulla tai jos toimivia markkinoita ei ole, omia arvostusmenetelmiä käyttäen. Markkinoiden katsotaan olevan toimivat, jos hintanoteerauksia on helposti ja säännönmukaisesti saatavissa ja ne kuvastavat todellisia ja säännönmukaisesti toistuvia, toisistaan riippumattomien osapuolten välisiä markkinatransaktioita. Rahoitusvarojen noteerattuna markkinahintana käytetään senhetkistä ostokurssia.

Mikäli markkinoilla on vakiintunut arvostuskäytäntö rahoitusinstrumentille, jolle ei saada suoraan markkinahintaa, niin käypä arvo perustuu markkinoilla yleisesti käytettyyn markkinahinnan laskentamalliin ja mallin käyttämien syöttötietojen markkinanoteerauksiin.

Mikäli arvostuskäytäntö ei ole markkinoilla vakiintunut, käytetään markkina-arvon määrittämisessä asianomaiselle tuotteelle laadittua omaa arvostusmallia. Arvostusmallit pohjautuvat yleisesti käytettyihin laskentamenetelmiin ja ne kattavat kaikki ne osatekijät, jotka markkinaosapuolet ottaisivat huomioon hintaa asettaessaan sekä ovat yhdenmukaisia rahoitusinstrumenttien hinnoittelussa käytettävien hyväksytyjen taloudellisten menetelmien kanssa.

Arvostusmenetelminä käytetään viimeaikaisten toteutuneiden markkinatransaktioiden hintoja, diskontattujen rahavirtojen menetelmää, sekä toisen olennaisilta osin samanlaisen instrumentin tilinpäätöshetken käypää arvoa. Arvostusmenetelmissä otetaan huomioon arvio luottoriskistä, käytettävistä diskonttauskoroista, ennenaikaisen takaisinmaksun mahdollisuudesta ja muista sellaisista tekijöistä, jotka vaikuttavat rahoitusinstrumentin käyvän arvon määrittämiseen luotettavasti.

Rahoitusinstrumenttien käyvät arvot jaetaan kolmeen eri hierarkiatasoon sen mukaan, miten käypä arvo on määritetty:

- täysin samanlaisille varoille tai veloille toimivilla markkinoilla noteeratut käyvät arvot (taso 1)
- käyvät arvot, jotka on määritetty käyttäen syöttötietoina muita kuin tason 1 noteerattuja hintoja, jotka ovat todennettavissa varoille tai veloille, joko suoraan (esim. hintoina) tai välillisesti (esim. johdettuina hinnoista) (taso 2)
- käyvät arvot on määritetty käyttäen varoille tai veloille syöttötietoja, jotka eivät perustu todennettavissa oleviin markkinahintoihin (taso 3).

Se käypien arvojen hierarkian taso, jolle tietty käypään arvoon arvostettu erä on kokonaisuudessaan luokiteltu, on määritetty koko kyseisen käypään arvoon arvostetun erän kannalta merkittävän alimmalla tasolla olevan syöttötiedon perusteella. Syöttötiedon merkittävyys on arvioitu kyseisen käypään arvoon arvostetun erän suhteen kokonaisuudessaan.

1.5.2 Luokittelu ja arvostaminen

Rahoitusinstrumentit luokitellaan neljään ryhmään: käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ja –velat, eräpäivään asti pidettävät sijoitukset, lainat ja muut saamiset sekä myytävissä olevat rahoitusvarat. Luokittelu riippuu siitä, mihin tarkoitukseen kyseiset rahoitusvarat ja -velat on hankittu. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ja –velat voivat jakaantua kahteen alaryhmään, jotka ovat kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät rahoitusvarat ja -velat sekä alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi luokitellut rahoitusvarat ja –velat.

Rahoitusvarojen kirjaamisperusteena käytetään kaupantekopäivää. Rahoitusvaroihin kuuluva erä kirjataan pois taseesta, kun sopimusperusteinen oikeus rahoitusvaroihin kuuluvan erän rahavirtoihin on lakannut.

Saamisen hankintamenoksi kirjataan käypä arvo, joka pääsääntöisesti on se määrä, joka siitä on hankintahetkellä maksettu. Hankintameno sisällytetään transaktiomenot, jotka kohdistuvat lainoihin ja muihin saamisiin, eräpäivään asti pidettäviin sijoituksiin ja myytävissä oleviin rahoitusvaroihin. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien rahoitusvarojen transaktiomenot kirjataan kuluksi hankintahetkellä.

1.5.2.1 Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät rahoitusvarat ja –velat

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviin varoihin luokitellaan saamistodistukset sekä osakkeet ja osuudet, jotka on hankittu tarkoituksena hyötyä lyhyen aikavälin markkinahintojen muutoksista. Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävänä käsitellään myös kaikki johdannaisopimukset, paitsi tehokkaaseen suojaussuhteeseen määritetyt johdannaiset ja takaussopimusjohdannaiset.

1.5.2.2 Alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi luokitellut rahoitusvarat ja -velat

Tilinpäätökseen voidaan tietyin edellytyksin merkitä käypään arvoon myös muita tietyt ehdot täyttäviä rahoitusvaroja ja –velkoja, jos päätös näiden erien pysyvistä käypään arvoon merkitsemisestä tehdään tällaista erää ensimmäistä kertaa kirjanpitoon merkittäessä. Osuuspankissa tähän erään voidaan merkitä vain sellainen rahoitusvaroihin kuuluva instrumentti, johon liittyy yksi tai useampi sellainen kytketty johdannainen, joka kirjanpidossa muutoin pitäisi esittää erillään tästä instrumentista ja arvostaa käypään arvoon.

Alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi luokitellut rahoitusvarat ja –velat arvostetaan käypään arvoon ja käyvän arvon muutokset sekä myyntitulokset kirjataan tuloslaskelman erään Arvopaperikaupan nettotuotot.

1.5.2.3 Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset

Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset ovat rahoitusvaroja, joihin liittyvät maksusuoritukset ovat kiinteitä tai määritettävissä, jotka erääntyvät määrättynä päivänä ja jotka on hankittu aikomuksella ja kyvyllä pitää eräpäivään

saakka. Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset kirjataan alun perin käypään arvoon, johon lisätään transaktiomenot. Myöhemmin ne arvostetaan kirjanpidossa jaksotettuun hankintamenuon efektiivisen koron menetelmällä. Joukkovelkakirjalainojen nimellisarvon ja hankintahinnan välinen erotus jaksotetaan korkotuotoksi sopimuksen jäljellä olevalle juoksuajalle. Vastaerä kirjataan arvopaperin kirjanpitoarvon lisäykseksi tai vähennykseksi.

Eräpäivään asti pidettävien sijoitusten arvonalentumista tarkastellaan samojen periaatteiden mukaisesti kuin lainojen ja saamisten arvonalentumista. Saamistodistuksen arvonalentumisena kirjataan sen kirjanpitoarvon ja sitä alhaisemman vastaisten rahavirtojen nykyarvon erotus. Arvonalentumistappio kirjataan tulosvaikutteisesti tuloslaskelman erään Muiden rahoitusvarojen arvonalentumistappiot.

Mikäli on olemassa objektiivista näyttöä siitä, että eräpäivään pidettäviin rahoitusvaroihin kuuluvan joukkovelkakirjan arvo on alentunut, kirjataan arvonalentumistappio tulosvaikutteisesti tuloslaskelman erään Muiden rahoitusvarojen arvonalentumistappiot.

1.5.2.4 Lainat ja muut saamiset

Lainoiksi ja muiksi saamisiksi luokitellaan rahoitusvarat, jotka ovat osuuspankin myöntämiä luottoja ja niihin rinnastettavia rahoitussopimuksia sekä noteeraamattomia saamistodistuksia.

Lainat ja muut saamiset arvostetaan jaksotettuun hankintamenuon efektiivisen koron menetelmällä. Jos lainan tai saamisen arvo on tilinpäätöspäivänä arvonalentumisen johdosta alhaisempi kuin jaksotettu hankintamenu, arvostetaan se arvonalentumistappiolla vähennettyyn jaksotettuun hankintamenuon.

Lainoista ja muista saamisista kirjataan saamiskohtaisia ja saamisryhmäkohtaisia arvonalentumisia. Arvonalentuminen kirjataan silloin, kun on saatu objektiivista näyttöä siitä, että saamista ei saada perityksi täysimääräisesti.

Saamisen arvo on alentunut, jos sen arvioitujen vastaisten rahavirtojen nykyarvo – vakuus huomioon otettuna – ovat pienemmät kuin luoton pääoman ja maksamattomien korkojen yhteenlaskettu kirjanpitoarvo. Tulevat rahavirrat diskontataan lainan alkuperäisellä efektiivisellä korolla. Jos laina on vaihtuvakorkoinen, diskonttauskorkona käytetään tarkasteluhetken sopimuksen mukaista korkoa. Tulosvaikutteisesti kirjattavan arvonalentumistappion suuruus on lainan kirjanpitoarvon ja sitä alhaisemman vastaisten rahavirtojen nykyarvon erotus.

Arvonalentumisen arviointiprosessi on kaksivaiheinen. Arvonalentumista arvioidaan saamiskohtaisesti yksittäin merkittävistä lainoista ja saamisista. Jos lainoja ja muita saamia ei tarkastella saamiskohtaisesti, ne tulevat saamisryhmäkohtaisen arvonalennuslaskennan piiriin. Ryhmäkohtaisena arvonalentumisena kirjataan syntyneet mutta ei vielä raportoidut tappiot, joita ei vielä voida kohdistaa tietyille asiakaslainalle. Ryhmäkohtainen arvonalentuminen perustuu taloudellisen pääomavaateen laskennassa käytettävään tilastolliseen malliin. Mallissa saamiset ryhmitellään luottoriskiominaisuuksiltaan samankaltaisiin ryhmiin. Ryhmäkohtaisen arvonalentumisen lasketaan odotetun tappion perusteella, jonka lisäksi laskennassa huomioidaan vakuuksien diskontatut nykyarvot. Lisäksi mallissa arvioidaan tappion synnyttävän tapahtuman ajankohtaa ns. havainnointiviiveen avulla.

Jos luoton maksusuunnitelmaa muutetaan, muutoksen syy ja vakavuusaste luokitellaan sisäisellä asteikolla. Osa maksusuunnitelmien muutoksista tehdään asiakassuhteiden hoidon perusteella eivätkä ne johdu asiakkaan maksukyvyn heikkenemisestä. Nämä muutokset eivät vaikuta arvonalentumisen kirjaamiseen. Joissakin tapauksissa asiakkaan heikentyneestä maksukyvystä johtuen annetaan myönnytys lainaehtoihin esim. lyhennysvapaa rajoitetuksi ajaksi tai muu luoton uudelleenjärjestely, jolla pyritään turvaamaan asiakkaan maksukyky ja rajoittamaan vastuiden luottoriskiä. Maksusuunnitelman muutokset, jotka johtuvat asiakkaan heikentyneestä maksukyvystä vaikuttavat yhdessä muiden kriteerien kanssa asiakkaan luottoluokitusta heikentävästi ja siten lisäävät ryhmäkohtaisen arvonalennuksen määrää. Korkeimman vakavuusasteen maksusuunnitelman muutoksella on vaikutus myös luoton ohjautumiseen saamiskohtaisen arvonalentumistestauksen piiriin. Maksusuunnitelmien muutosten kehitystä raportoidaan säännöllisesti johdolle asiakkaiden maksukykä ennakoivana mittarina.

Arvonalentumiset kirjataan luottojen tase-erän vähennykseksi ja tuloslaskelmassa erään Arvonalentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista. Arvonalentumisen kirjaamisen jälkeen koron tulouttamista jatketaan arvonalennetulle määrälle.

Laina poistetaan taseesta, kun kaikki perintätoimet on suoritettu loppuun, tai taseesta poiskirjaamisesta on tehty muutoin erillinen päätös. Taseesta poiskirjaamisen jälkeen saadut suoritukset kirjataan tuloslaskelmaan saamisten arvonalentumisten oikaisuiksi.

Mikäli on saatu objektiivista näyttöä saamiskohtaisen arvonalentumisen testauksessa aiemmin mukana olleen asiakkaan maksukyvyyn palautumisesta, arvonalentumisen määrä arvioidaan uudelleen ja maksukyvyyn parantumisesta aiheutuneet muutokset kirjataan tuloslaskelmaan.

1.5.2.5 Myytävissä olevat rahoitusvarat

Myytävissä olevat rahoitusvarat ovat rahoitusvaroja, joita ei sisällytetä edellä mainittuihin rahoitusvarojen ryhmiin. Myytävissä olevat rahoitusvarat muodostuvat pääasiassa saamistodistuksista, pitkäaikaisista osakesijoituksista ja muista toiminnalle välttämättömistä osakkeista ja osuuksista. Myytävissä olevat rahoitusvarat kirjataan ostohetkellä taseeseen hankintamenoon, joka on niistä maksetun vastikkeen käypä arvo lisättynä hankintaan suoraan kohdistettavilla transaktiomenoilla. Myytävissä olevat rahoitusvarat arvostetaan taseessa käypään arvoon. Silloin kun käypää arvoa ei voida luotettavasti määrittää, toiminnalle välttämättömät osakkeet ja osuudet sekä muut noteeraamattomat osakkeet ja osuudet arvostetaan hankintamenoon. Käyvän arvon muutokset kirjataan oman pääoman Käyvän arvon rahastoon, josta ne kirjataan tuloslaskelman erään Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot, kun omaisuuserä myydään, saamistodistus erääntyy tai sen arvon on todettu alentuneen. Samaan tuloslaskelman erään kirjataan myös näiden rahoitusvarojen myyntitulokset.

Myytävissä olevien rahoitusvarojen kohdalla objektiiviseksi näytöksi katsotaan saamistodistusten osalta esimerkiksi liikkeeseenlaskijan luottoriskiluokituksen huomattava negatiivinen muutos tai oman pääoman ehtoisen instrumentin osalta sen käyvän arvon merkittävä tai pitkäaikainen aleneminen alle sen hankintameno. Arvonalentumistappio kirjataan tulosvaikutteisesti tuloslaskelman erään Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot.

Jos myytävissä oleviin rahoitusvaroihin luokiteltujen rahoitusvarojen käypä arvo myöhemmin nousee ja nousun voidaan objektiivisesti todeta liittyvän arvonalentumistappiokirjauksen jälkeiseen tapahtumaan, arvonalentumistappio peruutetaan ja kirjataan tuloslaskelmaan.

1.5.2.6 Muut rahoitusvelat

Muut rahoitusvelat luokkaan sisällytetään muut kuin käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi luokitellut rahoitusvelat. Velka merkitään taseeseen arvoon, joka siitä on hankintahetkellä saatu. Velan nimellisarvon ja hankintahinnan välinen erotus jaksotetaan korkokuluksi efektiivisen koron menetelmällä sopimuksen jäljellä olevalle juoksuajalle. Vastaerä kirjataan velan kirjanpitoarvon lisäykseksi tai vähennykseksi.

Osuuspankki voi osallistua OP-Asuntoluottopankki Oyj:n väliluottomalliin, jossa osuuspankki saa rahoitusvelkoihin merkittävän väliluoton OP-Asuntoluottopankki Oyj:ltä, kun osuuspankin taseessa olevia asuntovakuudellisia luottoja merkitään OP-Asuntoluottopankki Oyj:n joukkovelkakirjalainojen vakuudeksi.

1.5.3 Pitkäaikaissäätämissopimukset

Osuuspankit, jotka tarjoavat PS-palveluja, vastaanottavat asiakkaan suorittamat maksut tarkoitusta varten avatulle talletussuojan piiriin kuuluvalla säästämistilille. Jos säästövarat jätetään säästämistilille tai sijoitetaan osuuspankin tarjoamalle muulle talletustilille, merkitään säästövarat pankin taseessa talletusvelkoihin. Jos säästövarat sijoitetaan sopimuksen mukaisesti muihin sijoituskohteisiin, kirjataan sijoitetut varat pois säästämistililtä ja pankki kirjaa ne taseen ulkopuoliseen säästämissopimuskohtaiseen reskontraan.

Säästövarojen sijoittamisesta saadut korot, osingot ja muut tuotot sekä sijoituskohteiden ja niihin liittyvien oikeuksien luovutuksesta ja pääoman takaisinmaksusta kertyvät varat kirjataan taseessa olevalle säästämistilille, jollei varoja välittömästi sijoiteta uudelleen. Säästämissopimuksen mukaiset kulut ja palkkiot kirjataan tulosvaikutteisesti säästämistiliä veloittaen.

1.5.4 Arvopapereiden osto- ja myyntisopimukset

Molempia osapuolia velvoittavin takaisinmyyntiehdoin ostettujen arvopapereiden ostohinta merkitään taseeseen saamiseksi vastapuolen mukaan määräytyvään tase-erään. Ostohinnan ja takaisinmyyntihinnan erotus jaksotetaan korkotuotoksi sopimuksen voimassaoloajalle.

Molempia osapuolia velvoittavin takaisinostoehdoin myytyjen arvopapereiden myyntihinta kirjataan rahoitusvelaksi vastapuolen mukaan määräytyvään tase-erään. Myyntihinnan ja takaisinostohinnan erotus jaksotetaan korkokuluksi sopimuksen voimassaoloajalle. Takaisinostovelvollisuuksin myydyt arvopaperit sisällytetään alkuperäiseen tase-erään luovutuksesta huolimatta.

1.5.5 Johdannaissopimukset

Osuuspankki tekee johdannaissopimuksia suojaustarkoituksessa joko taloudellisina suojina tai kirjanpidollisen suojauslaskennan säännöin. Sopimusvastapuolena on aina OP Yrityspankki Oyj. Suojauksessa käytetään korkojohdannaisia.

Johdannaiset kirjataan alun perin käypään arvoon ja sen jälkeen ne arvostetaan käypään arvoon. Tästä syntyvän voiton tai tappion kirjaaminen riippuu siitä, onko johdannainen määritelty suojaustarkoitukseen ja minkä luonteista erää se suojaa.

Johdannaissopimuksista taseeseen merkityt positiiviset arvomuutokset kirjataan taseen vastaavaa -puolen erään Johdannaissopimukset ja negatiiviset taseen vastattavaa -puolen erään Johdannaissopimukset. Koronvaihtosopimusten vaihdettavat korot jaksotetaan ajan kulumisen perusteella taseen siirtosaamisiin ja siirtovelkoihin sekä vastaerät nettona tuloslaskelman korkoihin.

1.5.5.1 Taloudelliset suojat

Taloudellisessa suojaamisessa suojataan tiettyä tase-erää, positiota tai kassavirtaa tulevaisuuden arvomuutoksia vastaan sovellettavan riskienhallintastrategian mukaisesti. Koska suojauksen tehokkuutta ei ole tarkoituksenmukaista todentaa suojauslaskennan säännöillä, suojaustapaa kutsutaan muutoin suojaavaksi. Taloudellisessa suojauksessa johdannaissopimuksen käyvän arvon muutokset kirjataan tuloslaskelmaan arvopaperikaupan nettotuottoihin.

Enimmäis- ja vähimmäiskorkoehtojen yritysluottojen korkoriski suojataan luottokohtaisesti ostamalla sovitulle korkoputkiehdolle vastakkaismerkkinen johdannaispari. Kytkeytyt johdannaiset ja niitä kattavat korkokatto- ja lattiajohdannaiset arvostetaan käypään arvoon. Arvostustulokset kirjataan korkoihin.

1.5.5.2 Suojauslaskenta

Suojauslaskenta tarkoittaa tehokkaaksi todennetun suojaussuhteen kirjanpidollista laskentakäytäntöä, jossa suojaavan instrumentin käyvän arvon muutokset kumoavat suojatun kohteen käyvän arvon tai rahavirtojen muutokset kokonaan tai osittain.

Suojauslaskenta käsittää korkoriskin suojauksen soveltamalla käyvän arvon tai rahavirran suojausta.

Osuuspankeilla voi olla suojauslaskennan piirissä sekä rahoitusvaroja että rahoitusvelkoja, kuten lainat ja saamiset –ryhmään sisältyvä yksittäinen luotto tai luottokanta, myytävissä olevien arvostusryhmään kuuluva saamistodistus sekä muiden rahoitusvelkojen yksilöity määräaikaistalletuserä tai liikkeeseen laskettu emissio. Osuuspankit käyttävät korkosuojaukseen sekä perinteisiä koronvaihtosopimuksia että OTC swap-johdannaisia. Vastapuolena on aina OP Yrityspankki Oyj.

Suojaukseen käytettyjen johdannaisten ja suojauksen kohteet yksilöidään suojausta aloitettaessa. Samoin dokumentoidaan suojaussuunnitelma ja suojauksen tavoitteet. Lisäksi jokaisena tilinpäätöspäivänä osoitetaan suojauksen tehokkuus.

1.5.5.3 Käyvän arvon suojauslaskenta

Käyvän arvon suojausta sovelletaan kiinteäkorkoisten lainojen korkoriskiltä suojautumiseen. Suojaavan johdannaisinstrumentin ja suojattavan kohteen korkoriskistä johtuvat käyvän arvon muutokset kirjataan suojauslaskennan nettotuottoihin.

1.5.5.4 Rahavirran suojauslaskenta

Euribor –sidonnaisen luottokannan tulevien korkovirtojen korkomuutosta suojaavat koronvaihtosopimukset, jotka on dokumentoitu rahavirtaa suojaaviksi ja jotka ovat suojauksessa tehokkaita, kuuluvat rahavirran suojauslaskennan piiriin.

Rahavirran suojauksessa euribor-sidonnaisen luottokannan tulevaa korkovirtaa vaihdetaan koronvaihtosopimuksilla kiinteään korkoon.

Koronvaihtosopimuksista jaksotettavat siirtyvät korot kirjataan suoriteperusteisesti. Korkokertymät esitetään taseen siirtosaamisissa tai siirtoveloissa. Molempien vastaerä kirjataan nettona korkokatteen Korkotuotot johdannaissopimuksista –erään. Nettokorko on joko korkotuotto tai korkotuoton oikaisu.

Rahoitusjohdannaisena käytettävät koronvaihtosopimukset arvostetaan käypään arvoon sopimuskohtaisesti. Käyvän arvon muutosten tehokas osuus kirjataan suoraan omaan pääomaan käyvän arvon rahastoon laskennallisella verovelalla vähennettynä. Tehoton osuus kirjataan tuloslaskelmaan.

1.6 TILINPÄÄTÖSERIEN NETOTTAMINEN

Tuloslaskelmassa ilmoitetaan tuotto- ja kuluerät erikseen niitä toisistaan vähentämättä, jollei tuoton ja kulun yhdistäminen yhdeksi eräksi ole perusteltua oikean ja riittävän kuvan antamiseksi.

Milloin osuuspankillä on saaminen siltä, jolle pankki itse on velkaa, esitetään saaminen ja velka taseessa erikseen, jollei pankilla ole lakisääteistä oikeutta kuittaamiseen ja jollei pankki aio käyttää oikeuttaan kuittaukseen.

1.7 ULKOMAAN RAHAN MÄÄRÄISET ERÄT

Ulkomaan rahan määräinen omaisuus, velat ja muut sitoumukset muutetaan Suomen rahaksi käyttäen tilinpäätöspäivän kurssveja. Ulkomaan rahan määräisten erien muuttamisesta Suomen rahaksi syntyvät kurssierot kirjataan tuloslaskelman erään Valuuttatoiminnan nettotuotot.

1.8 OSAKKEET JA OSUUDET OMISTUSYHTEYSYRITYKSISSÄ JA SAMAN KONSERNIIN KUULUVISSA YRITYKSISSÄ

Osakkeet ja osuudet sekä muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset omistusyhteisyrityksiin sekä samaan konserniin kuuluviin yrityksiin merkitään hankintameno, tai jos erän arvon todetaan tilinpäätöspäivänä arvonalentumisen johdosta olevan alempi kuin hankintameno, arvonalentumistappiolla vähennettyyn hankintameno. Arvonalentumiset kirjataan tuloslaskelman erään Muiden rahoitusvarojen arvonalentumistappiot.

1.9 AINEETTOMAT HYÖDYKKEET

Kirjanpitolain 5 luvun 5 a §:n mukaiset aineettomaan omaisuuteen kuuluvien vastikkeellisesti hankittujen oikeuksien ja varojen hankintameno aktivoidaan ja poistetaan suunnitelman mukaan vaikutusaikanaan. Myös mahdollisesti aktivoidut muut pitkävaikutteiset menot poistetaan suunnitelman mukaan vaikutusaikanaan.

Aineettomat hyödykkeet arvostetaan alun perin hankintamenoon. Jos aineettoman hyödykkeen tulevaisuudessa kerryttämä tulo on pysyvästi alhaisempi kuin sen poistamaton hankintameno, kirjataan erotus arvonalennuksena kuluksi.

Kirjanpitolain 5 luvun 8 §:n mukaiset kehittämismenot aktivoidaan, jos niiden odotetaan tuottavan tuloa useampana tilikautena. Aktivoidut kehittämismenot poistetaan suunnitelman mukaan vaikutusaikanaan. Mikäli vaikutusaikaa ei voida arvioida luotettavalla tavalla, kehittämismenot poistetaan enintään kymmenessä vuodessa.

Aineettomien hyödykkeiden suunnitelman mukaiset poistot ja arvonalentumiset kirjataan tuloslaskelman erään Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä.

1.10 AINEELLISET HYÖDYKKEET

1.10.1 Sijoituskiinteistöt

Sijoituskiinteistöjä omistetaan vuokratuottojen, omaisuuden arvonnousujen tai molempien hankkimiseksi. Sijoituskiinteistöiksi luetaan myös sellaiset kiinteistöyhteisöjen osakkeet, jotka oikeuttavat vuokrattavien tilojen hallintaan sekä maksamatta jääneen saamisen sijaan tulevat kiinteistöt. Jos suorassa omistuksessa olevasta kiinteistöstä osa vuokrataan ja oman käytön osuus on vähäinen (alle viisi prosenttia pinta-alasta), luokitellaan se sijoituskiinteistöksi. Jos osa tavallisen kiinteistöyhtiön omistamista tiloista on sijoituskäytössä ja oman käytön osuus on vähäinen (alle viisi prosenttia kiinteistöyhtiön omistamien tilojen pinta-alasta), luokitellaan osakkeet sijoituskiinteistöiksi.

Rakennukset merkitään taseeseen suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennettyyn hankintamenoon. Kiinteistöyhteisöjen osakkeet sekä maa-, vesi- ja metsäalueet merkitään hankintamenoon. Kiinteistöihin voi kohdistua arvonorotuksia, joiden vastaerä on kirjattu arvonorotusrahoon. Arvonorotuksista ei tehdä poistoja. Kiinteistöjen peruserämenot aktivoidaan ja kirjataan suunnitelman mukaisin poistoin kuluksi.

Mikäli sijoituskiinteistön todennäköinen luovutushinta on pysyvästi alempi kuin kirjanpitoarvo, kirjanpitoarvon ja todennäköisen luovutushinnan erotus poistetaan sinä tilikautena, jolloin arvonalennus todetaan.

Sijoituskiinteistöiksi luokiteltujen liike-, toimisto- ja teollisuustilojen käypä arvo määritellään pääasiassa suoraan pääomitukseen perustuvalla tuottoarvomenetelmällä. Maa-, vesi- ja metsäalueiden sekä asuntojen käypä arvo arvioidaan pääasiassa kauppahintamenetelmällä. Arvonalennusten kirjaaminen perustuu niiden pysyvyyteen ja olennaisuuteen.

Sijoituskiinteistöjen tuotot, kulut, myyntivoitot ja –tappiot, suunnitelman mukaiset poistot ja arvonalentumiset kirjataan tuloslaskelman erään Sijoituskiinteistöjen nettotuotot.

Sijoituskiinteistöksi rakennettavat uudet kiinteistöt (tai kiinteistöyhteisöosakkeet) kirjataan ennen valmistumista IAS 40-standardin mukaisesti keskeneräiseksi käyttöomaisuushyödykkeeksi sijoituskiinteistöjen ryhmään ja otetaan huomioon sijoituskiinteistöjen käyvän arvon määrittelyssä jo ennen valmistumista.

1.10.2 Muut kiinteistöt

Muilla kiinteistöillä tarkoitetaan omassa käytössä olevia kiinteistöjä, jotka ovat pankin omassa käytössä konttori-, varasto- tai muina sellaisina tiloina taikka henkilökunnan asumis-, virkistys- tai muussa sellaisessa käytössä, sekä kiinteistöyhteisöjen osakkeet, jotka oikeuttavat tällaisten tilojen hallintaan. Omassa käytössä oleviksi kiinteistöiksi luetaan myös sellaiset suorassa omistuksessa olevat kiinteistöt, joista osa on vuokrattu, mutta vuokrattujen tilojen osuutta ei voida myydä erikseen, ja oman käytön osuus tällaisissa tiloissa on yli viisi prosenttia pinta-alasta. Tavallisen kiinteistöyhtiön osakkeet luetaan omassa käytössä oleviksi, jos yhtiön omistamista tiloista yli viisi prosenttia on omassa käytössä.

Omassa käytössä olevien kiinteistöjen tasearvoa määritettäessä otetaan lähtökohdaksi hyödykkeen arvo varsinaisen liiketoiminnan tulonodotuksiin. Rakennukset merkitään taseeseen suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennettyyn hankintamenoon. Kiinteistöyhteisöjen osakkeet sekä maa-, vesi- ja metsäalueet merkitään hankintamenoon.

Omassa käytössä olevien kiinteistöjen osalta arvioidaan jokaisen tilinpäätöksen yhteydessä, onko mitään viitteitä siitä, että jonkin kiinteistön arvo on alentunut. Viitteitä arvon alentumisesta ovat merkittävä markkina-arvon

alentumien, todisteet epäkuranttiudesta tai fyysisestä vahingoittumisesta. Jos omassa käytössä olevan kiinteistön todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämän tulon arvioidaan olevan pysyvästi vielä poistamatonta hankintamenoa pienempi, erotus kirjataan arvonalennuksena kuluksi.

Kiinteistöihin voi kohdistua arvonkorotuksia, joiden vastaerä on kirjattu arvonkorotusrahastoon. Arvonkorotuksista ei tehdä poistoja. Kiinteistöjen perusparannusmenot aktivoidaan ja kirjataan suunnitelman mukaisin poistoin kuluksi.

Omassa käytössä olevien kiinteistöjen tuotot ja myyntivoitot kirjataan tuloslaskelman erään Liiketoiminnan muut tuotot sekä kulut ja myyntitappiot tuloslaskelman erään Liiketoiminnan muut kulut. Suunnitelman mukaiset poistot ja arvonalentumiset kirjataan tuloslaskelman erään Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä.

Konsernitilinpäätöksessä vähemmistön osuus tytäryhtiön kiinteistöistä esitetään muissa kiinteistöissä ja niihin kohdistuvat tuotot esitetään tuloslaskelman erässä Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut erässä Liiketoiminnan muut kulut.

1.10.2.1 Arvonkorotusten periaatteet ja niiden kohteiden arvonnääritysmenetelmät

Arvonkorotuksia voidaan tehdä maa-alueisiin ja kiinteistöyhteisöjen osakkeisiin ja osuuksiin, joiden todennäköinen luovutushinta tilinpäätöspäivänä on pysyvästi alkuperäistä hankintamenoa olennaisesti suurempi. Arvonkorotusten kohteena olevien maa-alueiden ja kiinteistöyhteisöjen osakkeiden arvot perustuvat arviokirjoihin.

1.10.2.2 Taseesta pois kirjaaminen

Sijoituskiinteistö tai omassa käytössä oleva kiinteistö kirjataan pois taseesta, kun se luovutetaan tai kun kiinteistö poistetaan pysyvästi käytöstä eikä sen luovuttamisesta ole odotettavissa vastaista taloudellista hyötyä.

1.10.2.3 Muut aineelliset hyödykkeet

Muut aineelliset hyödykkeet merkitään taseeseen hankintamenoon ja kirjataan vaikutusaikaan suunnitelman mukaan poistoina kuluksi.

Jos hyödykkeen tulevaisuudessa kerryttämä tulo on pysyvästi alhaisempi kuin sen poistamaton hankintameno, kirjataan erotus arvonalennuksena kuluksi.

Hyödykkeiden suunnitelman mukaiset poistot ja arvonalentumiset kirjataan tuloslaskelman erään Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä.

1.10.3 Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet ja niiden muutokset

Rakennusten ja muiden kuluvien aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden hankintameno poistetaan vaikutusaikanaan hyödykkeen taloudellisen pitoajan perusteella ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaan tasapoistoin. Maa-alueista ja kiinteistöyhteisöjen osakkeista ei tehdä poistoja. Poistojen tekeminen aloitetaan sen jälkeen kun kohde on hankittu tai kun se on valmistunut ja otettu käyttöön.

Taloudelliset vaikutusajat ovat pääsääntöisesti seuraavat:

Rakennukset	30 – 40 vuotta
Koneet ja kalusto	3 – 6 vuotta
Muut aineelliset hyödykkeet ja aineettomat hyödykkeet	3 – 10 vuotta

1.11 VUOKRASOPIMUKSET

Vuokrasopimukset luokitellaan rahoitusleasingsopimuksiksi tai muiksi vuokrasopimuksiksi liiketoimen tosiasiallisen sisällön mukaan. Vuokrasopimus on rahoitusleasingsopimus, mikäli se siirtää vuokralle ottajalle olennaisilta osin omistamiselle ominaiset riskit ja edut. Muutoin se on muu vuokrasopimus. Vuokrasopimukset luokitellaan sopimuksen syntymisajankohtana.

Rahoitusleasingsopimuksin tai muulla vuokrasopimuksella vuokralle annetut hyödykkeet esitetään aineellisissa hyödykkeissä, ja vuokratuotot kirjataan tuloslaskelman erään Liiketoiminnan muut tuotot. Sijoituskiinteistöjen vuokratuotot kirjataan tuloslaskelman erään Sijoituskiinteistöjen nettotuotot.

Rahoitusleasingsopimuksin vuokralle otettuja hyödykkeitä ei merkitä taseeseen. Vuokrat merkitään kuluksi tuloslaskelman erään Liiketoiminnan muut kulut.

1.12 PAKOLLISET VARAUKSET

Tuotoista vähennetään velvoitteista vastaisuudessa aiheutuvat menot ja menetykset, kun ne kohdistuvat päätyneeseen tai aikaisempaan tilikauteen, niiden toteutumista pidetään tilinpäätöstä laadittaessa varmana tai todennäköisenä, niitä vastaava tulo ei ole varma eikä todennäköinen ja perustuvat lakiin ja sitoumukseen sivullista kohtaan. Kun menon tai menetyksen täsmällistä määrää tai toteutumisajankohtaa ei tiedetä, merkitään se taseen pakollisiin varauksiin enintään sen todennäköiseen määrään. Jos määrä ja toteutumisajankohta on tiedossa, merkitään se siirtovelaksi.

1.13 OMA PÄÄOMA

Osuuspankin omaan pääoman sisältyvät osuuspankkien jäsenten jäsenosuusmaksut sekä jäsenten tekemät sijoitukset Tuotto-osuuksiin. Osuuspankilla on ehdoton oikeus erillisellä päätöksellä kieltäytyä sekä jäsenosuuden että Tuotto-osuuden palauttamisesta. Normaalitytilanteessa osuuspääomia voidaan kuitenkin vuosittain palauttaa viranomaisen antamissa rajoissa. Osuuspankin tilinpäätöksessä omaan pääomaan luetaan lisäksi lisäosuuspääoma, josta osuuspankilla ei ole ehdotonta oikeutta kieltäytyä palauttamasta jäsenille. Irtisanottu lisäosuuspääoma luokitellaan tilinpäätöksessä velaksi.

Jäsenosuusmaksu ja siitä seuraava asiakasomistajuus antaa mahdollisuuden osallistua osuuspankin päätöksentekoon. Osuuspankilla on ehdoton oikeus kieltäytyä jäsenosuuden palauttamisesta. Jäsenosuudelle ei makseta korkoa.

Tuotto-osuudella ei ole äänivaltaa. Osuuspankilla on ehdoton oikeus kieltäytyä Tuotto-osuuden pääoman ja koron maksusta. Tuotto-osuuksille mahdollisesti maksettava korko on kaikille Tuotto-osuuksille saman suuruinen. Korko kirjataan velaksi ja vähennetään omasta pääomasta, kun päätös maksusta on tehty.

1.14 TILINPÄÄTÖSSIIRROT

Konserniyritysten erillistilinpäätöksissä taseen tilinpäätössiirtojen kertymän poistoero sisältää tehtyjen ja suunnitelman mukaisten poistojen kertyneen erotuksen. Veroperusteiset varaukset sisältää tehdyt vapaaehtoiset tilinpäätössiirrot, jotka ovat verolain sallimia tilinpäätössiirtoja. Tällainen on mm. elinkeinoverolain talletuspankeille sallima luottotappiovaraus. Lain mukaan talletuspankki saa vähentää verovuonna tehdyn luottotappiovarauksen, jonka määrä on enintään 0,6 prosenttia verovuoden päättyessä olevien saamisten yhteismäärästä. Verovuonna ja aikaisemmin tehtyjen purkamattomien luottotappiovarausten yhteismäärä saa olla enintään 5 prosenttia verovuoden päättyessä olevien saamisten yhteismäärästä.

Tehtyjen ja suunnitelman mukaisten poistojen sekä veroperusteisten varausten lisäykset ja vähennykset merkitään tuloslaskelman tilinpäätössiirtoihin. Tuloslaskelmassa ja taseessa tilinpäätössiirrot sisältävät myös laskennallisen verovelan. Veroperusteisten varausten määrä ja niiden muutos eivät kuvaa osuuspankin ennakoituja riskejä.

Konsernitaseessa veroperusteiset varaukset jaetaan omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan. Konsernituloslaskelmassa niiden muutos merkitään jaettuna laskennallisen verovelan muutokseen ja tilikauden tulokseen.

1.15 TYÖSUHDE-ETUUDET

1.15.1 Eläke-etuudet

Työntekijöiden lakisääteinen eläketurva hoidetaan OP- Eläkekassassa ja lisäeläketurva OP- Eläkesäätiössä. Eläkesäätiö on suljettu uusilta työntekijöiltä 1.7.1991 lukien. Eläkevastuut on kokonaisuudessaan katettu.

1.15.2 Henkilöstörahasto

Osuuspankki voi kuulua OP Ryhmän yhteiseen OP-Henkilöstörahastoon. Rahastolle maksetaan voittopalkkiota ennalta sovittujen periaatteiden mukaan riippuen OP Ryhmän tavoitteiden saavuttamisesta. Rahastoon maksettavat voittopalkkioerät kirjataan tuloslaskelman erään Palkat ja palkkiot, vastaerä kirjataan siirtovelaksi, kunnes se maksetaan.

1.15.3 Palkitsemisjärjestelmät

OP Ryhmän palkitseminen jakautuu yrityskohtaiseen lyhyen aikavälin palkitsemiseen sekä ryhmätasoiseen pitkän aikavälin palkitsemiseen. Palkkioiden enimmäismäärät on kaikissa järjestelmissä rajattu.

Osuuspankin lyhyen aikavälin palkitsemisohjelmassa ansaintajakso on 6-12 kuukautta ja palkkio maksetaan lähtökohtaisesti rahana. Lyhyen aikavälin palkitsemisjärjestelmä kattaa koko osuuspankin henkilöstön.

Pitkän aikavälin johdon palkkiojärjestelmän piiriin kuuluvat osuuspankeissa toimivat johtajat ja erikseen määritellyt avaintehtävissä toimivat henkilöt, jotka yhtiön hallitus on nimennyt. OP Osuuskunnan hallintoneuvosto päättää järjestelmän OP Ryhmän yhteiset ansaintamittarit ja niille asetettavat tavoitteet kullekin ansaintajaksolle erikseen.

Pitkän aikavälin järjestelmä koostuu peräkkäisistä kolmen vuoden pituisista ansaintajaksoista. Palkkion määrä riippuu tavoitteiden saavuttamisesta ansaintajakson päätyttyä. Ensimmäisen ansaintajakson 2011 – 2013 palkkio maksetaan lykkäysajan jälkeen kolmessa yhtä suuressa erässä kesäkuun loppuun mennessä vuosina 2015 – 2017.

Palkitsemisjärjestelmän ansaintajakson 2014 – 2016 perusteella mahdollisesti maksettava palkkio maksetaan OP Yrityspankin liikkeeseen laskemina debenttureina. Ansaittu euromääräinen palkkio muunnetaan debenttuurien kappalemääräksi järjestelmän toteuman selvittyä. Palkkiosta vähennetään rahana maksettava osuus, jolla katetaan palkkiosta aiheutuvia veroja ja veroluonteisia maksuja. Palkkio maksetaan kolmessa yhtä suuressa erässä vuosina 2018 – 2020.

Palkkion arvoa jaksotetaan ansainta- ja sitouttamisjakson kuluessa. Palkkio kirjataan tuloslaskelman erään Palkat ja palkkiot ja vastaerä siirtovelaksi, kunnes se maksetaan.

1.16 TULOVEROT

Tuloslaskelman tuloverot muodostuvat verotettavaan tuloon perustuvasta verosta, aikaisempien tilikausien veroista ja laskennallisten verovelkojen ja -saamisten muutoksesta.

Laskennallinen verovelka lasketaan ja merkitään taseeseen kaikista kirjanpidon ja verotuksen välisistä veronalaisista jaksotuseroista ja muista väliaikaisista eroista.

Laskennallinen verosaaminen lasketaan ja merkitään taseeseen kaikista kirjanpidon ja verotuksen välisistä vähennyskelpoisista jaksotuseroista ja muista väliaikaisista eroista ja verotuksessa vahvistetuista tappioista, jos on todennäköistä, että vähennyskelpoiset väliaikaiset erot ja verotukselliset tappiot voidaan verotettavan tulon kertymisen ansioista hyödyntää.

Laskennalliset verovelat ja -saamiset lasketaan sen säädetyn verokannan mukaan, jonka ennakoidaan olevan voimassa väliaikaisen eron purkautuessa. Mikäli laskennallinen vero aiheutuu tase-eristä, joiden muutokset eivät

vaikuta tuloslaskelmaan, kirjataan erään liittyvän laskennallisen verovelan tai -saamisen muutos omaan pääomaan.

Konsernin tuloslaskelmaan merkittävä laskennallisen veron muutos muodostuu tilinpäätössiirtoihin, yhdistelytoimenpiteisiin ja konserniyritysten omiin tuloslaskelmiin perustuvista eristä.

1.17 TULOUTUSPERIAATTEET

Palkkiotuotot ja -kulut palveluista kirjataan palvelun suorittamisen yhteydessä. Sellaisista kertamaksullisista palkkioista, jotka koskevat useita vuosia ja joita mahdollisesti joudutaan palauttamaan myöhemmin, tuloutetaan vain tilikaudelle kuuluva osuus. Osingot tuloutetaan pääsääntöisesti silloin kun osinkoa jakavan yhtiön yhtiökokous on tehnyt päätöksen osingon jaosta.

Korollisten omaisuus- ja velkaerien korkotuotot ja -kulut kirjataan suoriteperusteisesti. Luottojen viivästyskorot tuloutetaan maksuperusteisesti. Saamisen hankintamenon ja sen nimellisarvon välinen ero jaksotetaan korkotuottoihin ja velasta saadun määrän ja sen nimellisarvon erotus korkokuluihin.

1.18 TASEEN ULKOPUOLISET SITOUKSET

Taseen ulkopuolisina sitoumuksina käsitellään asiakkaan puolesta kolmannen hyväksi annettuja sitoumuksia, joita ovat mm. takaukset ja erilaiset takuussitoumukset, sekä asiakkaan hyväksi annettuja peruuttamattomia sitoumuksia, joita ovat mm. sitovat lisäluottojärjestelyt, luottolupaukset, käyttämättömät luottolimitit ja arvopapereiden merkintäsitoumukset.

Asiakkaan puolesta kolmannen hyväksi annetut sitoumukset merkitään taseen ulkopuolisiksi sitoumuksiksi sen määräisinä, mitä takaus kulloinkin enintään vastaa. Asiakkaan hyväksi annetut peruuttamattomat sitoumukset merkitään sen määräisinä, mitä niiden perusteella enintään voidaan joutua maksamaan.

1.19 VIRANOMAISMAKSUT

Talletussuojasta vastaa Rahoitusvakausvirasto. Rahoitusvakausviraston tehtävänä on hallinnoida rahoitusvakausrahaa, joka koostuu vakausmaksuin kartutettavasta kriisinratkaisurahastosta ja talletussuojamaksuin kartutettavasta talletussuojarahastosta (uusi talletussuojarahasto). Pankkivalvonnasta vastaa Euroopan keskuspankki. Menettelytapa- ja makrovalvonnasta vastaa Finanssivalvonta. Viranomaismaksut kirjataan liiketoiminnan muihin kuluihin.

1.19.1 Vakausmaksu

Vakausmaksuja kerätään euroalueen kriisinratkaisurahastoon vuoteen 2024 asti siten, että rahaston tavoitetaso 1 prosenttia korvattavien talletusten määrästä saavutetaan. Luottolaitoksilta kerättävät vakausmaksut siirretään edelleen EU:n yhteiseen kriisinratkaisurahastoon, jota hallinnoi EU:n kriisinratkaisuneuvosto (Single Resolution Board, SRB). SRB päättää myös vakausmaksujen määrästä. Vuonna 2016 kutakin pankkia hyvitetään vakausmaksuissa samassa suhteessa kuin se on aiemmin maksanut pankkiveroa (laki väliaikaisesta pankkiverosta oli voimassa 2013-2014). Vakausmaksusta ei ole tullut osuuspankille kuluvaikutusta vuonna 2016.

1.19.2 Talletussuojamaksu

Vanhaan talletussuojarahastoon kerätyt varat ylittävät tällä hetkellä talletussuojan tasoa koskevat EU vaatimukset. Sääntöjensä nojalla vanha talletussuojarahasto huolehtii jäsenpankilleen määrättävistä talletussuojamaksuista uuteen talletussuojarahastoon siinä suhteessa kun kukin jäsenpankki on vuosien kuluessa kartuttanut vanhaa talletussuojarahastoa. Rahoitusvakausraha määrää maksun jokaiselle jäsenpankille mutta laskuttaa sen suoraan vanhalta talletussuojarahastolta. Talletussuojamaksusta ei ole tullut osuuspankille kuluvaikutusta vuonna 2016.

1.19.3 Rahoitusvakausviraston hallintomaksu

Rahoitusvakausviraston hallintomaksu perustuu samaan laskentamenetelmään kuin Finanssivalvonnan valvontamaksu.

1.19.4 Finanssivalvonnan valvontamaksu

Finanssivalvonnan valvontamaksu koostuu suhteellisesta valvontamaksusta, joka perustuu taseen loppusummaan, sekä kiinteästä perusmaksusta.

1.19.5 Euroopan keskuspankin valvontamaksu

Osana OP Ryhmää osuuspankki on Euroopan keskuspankin (EKP) valvonnassa. EKP:n valvontamaksu määräytyy pankin merkittävyyden ja riskiprofiilin perusteella, EKP määrää valvontamaksun OP Ryhmän keskusyhteisölle, joka jakaa sen Ryhmän jäsenpankeille.

KESKI-SUOMEN OP KONSERNI
TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT 31.12.2016

LUETTELO TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOISTA

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

- 1 Korkotuotot
- 2 Korkokulut
- 3 Leasingtoiminnan nettotuotot
- 4 Tuotot oman pääoman ehtoisista sijoituksista
- 5 Palkkiotuotot ja -kulut
- 6 Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot
- 7 Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot
- 8 Suojauslaskennan nettotulos
- 9 Sijoituskiinteistöjen nettotuotot
- 10 Liiketoiminnan muut tuotot
- 11 Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä
- 12 Liiketoiminnan muut kulut
- 13 Arvonalentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista sekä muista rahoitusvaroista

Tasetta koskevat liitetiedot

- 14 Saamiset luottolaitoksilta
- 15 Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä
- 16 Leasingkohteet
- 17 Saamistodistukset
- 18 Osakkeet ja osuudet
- 19 Johdannaissopimukset
- 20 Aineettomat hyödykkeet
- 21 Kiinteistöt
- 22 Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset tilikauden aikana
- 23 Muut varat
- 24 Siirtosaamiset ja maksetut ennakot
- 25 Laskennalliset verosaamiset ja -velat
- 26 Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat
- 27 Muut velat
- 28 Pakolliset varaukset
- 29 Siirtovelat ja saadut ennakot
- 30 Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla
- 31 Oma pääoma
- 32 Sidottu ja vapaa oma pääoma sekä jakokelvottomat vapaan oman pääoman erät
- 33 Rahoitusvarojen ja -velkojen maturiteettijakauma 31.12.2016
- 34a Koti- ja ulkomaanrahan määräiset omaisuus- ja velkaerät 31.12.2016
- 34b Rahoitusvarojen ja -velkojen käyvät arvot ja kirjanpitoarvot sekä käypien arvojen hierarkia 31.12.2016

Muut liitetiedot

- 35 Vakuudeksi annettu omaisuus 31.12.2016
- 36 Eläkevastuut
- 37 Rahoitusleasing- ja muut vuokravastuut
- 38 Taseen ulkopuoliset sitoumukset
- 39 Muut vastuusitoumukset ja vastuut tilikauden päättyessä
- 40 Henkilöstö ja toimielinten jäsenet sekä lähipiiri
- 41 Omistukset muissa yrityksissä 31.12.2016
- 42 Konsernitilinpäätökseen yhdistellyt tytäryritykset, joiden tilikausi päättynyt ennen tai jälkeen emoyrityksen tilikautta
- 43 Notariaattitoiminta
- 44 Osuuspankin jäsenten lukumäärä sekä maksamatta olevat ja irtisanotut osuusmaksut 31.12.2016
- 45 Pitkäaikaissäätämispalvelu

1. Korkotuotot

	Konserni		Pankki	
	2016	2015	2016	2015
Saamisista luottolaitoksilta	1 030 520,41	1 131 247,22	1 030 520,41	1 131 247,22
Saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	23 376 827,96	23 757 368,45	23 474 158,75	23 881 299,04
Saamistodistuksista	1 722,13	2 446,61	1 722,13	2 446,61
Johdannaissopimuksista	1 724 512,95	776 587,68	1 724 512,95	776 587,68
josta rahavirran suojaus	2 162 591,43	1 212 920,05	2 162 591,43	1 212 920,05
Muut korkotuotot	7 169,97	7 452,69	7 169,97	7 452,69
Yhteensä	26 140 753,42	25 675 102,65	26 238 084,21	25 799 033,24
josta arvonalentuneista saamisista kirjatut korkotuotot	173 987,68	144 941,22	173 987,68	144 941,22

2. Korkokulut

	Konserni		Pankki	
	2016	2015	2016	2015
Veloista luottolaitoksille	718 855,10	905 542,16	718 855,10	905 072,63
Veloista yleisölle ja julkisyhteisöille	2 590 174,95	3 942 792,31	2 590 174,95	3 942 792,31
Yleiseen liikkeeseen lasketuista velkakirjoista	0,00	1 640,26	0,00	1 640,26
Johdannaissopimuksista ja muista kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä veloista	0,00	0,00	0,00	0,00
Veloista, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut korkokulut	176,63	1 587,16	176,63	1 587,16
Yhteensä	3 309 206,68	4 851 561,89	3 309 206,68	4 851 092,36

Konserniyrityksiltä ja osakkuusyrityksiltä saadut korkotuotot ja niille suoritettut korkokulut

	2016		2015	
	Tytäryrityksiltä	Osakkuus-yrityksiltä	Tytäryrityksiltä	Osakkuus-yrityksiltä
Korkotuotot	97 330,79	0,00	174 722,26	0,00
Korkokulut				

3. Leasingtoiminnan nettotuotot

	Pankki	
	2016	2015
Vuokratuotot	0,00	0,00
Suunnitelman mukaiset poistot	0,00	0,00
Arvonalentumiset	0,00	0,00
Leasingomaisuuden luovutusvoitot ja -tappiot (netto)	0,00	0,00
Palkkiotuotot	0,00	0,00
Muut välittömät tuotot	0,00	0,00
Muut välittömät kulut	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	0,00

4. Tuotot oman pääoman ehtoista sijoituksista

	Konserni		Pankki	
	2016	2015	2016	2015
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	0,00	0,00	0,00	0,00
Myytäviksi olevista	10 799 182,56	15 969 262,81	10 799 182,56	15 969 262,81
Samaan konserniin kuuluvilta yrityksiltä	0,00	0,00	0,00	0,00
Omistusyhteisyrityksiltä	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	10 799 182,56	15 969 262,81	10 799 182,56	15 969 262,81

5. Palkkiotuotot ja -kulut

Palkkiotuotot	Konserni		Pankki	
	2016	2015	2016	2015
Luotonannosta	6 008 893,44	6 392 824,76	6 008 893,44	6 392 824,76
Talletuksista	171 169,55	189 659,98	171 169,55	189 659,98
Maksuliikenteestä	7 202 267,42	7 110 723,05	7 202 267,42	7 111 468,11
Rahastoista	1 443 038,93	1 332 634,29	1 443 038,93	1 332 634,29
Omaisuuksienhoidosta	1 347 230,28	1 258 550,57	1 347 230,28	1 258 550,57
Lainopillisisistä tehtävistä	472 301,75	472 346,86	472 301,75	472 346,86
Arvopaperinvälityksestä	171 774,58	236 246,72	171 774,58	236 246,72
Arvopapereiden liikkeeseen laskusta	1 385,19	59 589,70	1 385,19	59 589,70
Vakuutusten välityksestä	5 340 777,09	4 902 285,66	5 340 777,09	4 902 285,66
Takauksista	318 464,04	359 772,09	318 464,04	359 772,09
Muut	-2 415 659,87	-3 657 933,08	-2 415 659,87	-3 657 933,08
Yhteensä	20 061 642,40	18 656 700,60	20 061 642,40	18 657 445,66

Palkkiokulut	Konserni		Pankki	
	2016	2015	2016	2015
Maksetut toimitusmaksut	1 844 008,60	1 979 884,16	1 844 008,60	1 979 884,16
Muut	774 651,40	185 052,24	774 651,40	185 052,24
Yhteensä	2 618 660,00	2 164 936,40	2 618 660,00	2 164 936,40

6. Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot

	Konserni		Pankki	
	2016	2015	2016	2015
Arvopaperikaupan myyntivoitot ja -tappiot				
Saamistodistuksista *	222 043,12	326 646,13	222 043,12	326 646,13
Osakkeista ja osuuksista	81,39	-28,42	81,39	-28,42
Muut	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	222 124,51	326 617,71	222 124,51	326 617,71
Arvopaperikaupan käyvän arvon muutoksesta johtuvat				
Saamistodistuksista *	0,00	0,00	0,00	0,00
Osakkeista ja osuuksista	0,00	0,00	0,00	0,00
Muista	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00
Arvopaperikaupan nettotuotot yhteensä	222 124,51	326 617,71	222 124,51	326 617,71
Johdannaisten nettotuotot	0,00	1 782,09	0,00	1 782,09
Nettotuotot jaksotettavaan hankintamenoön arvostettavista	31 738,33	57 207,75	31 738,33	57 207,75
Valuuttatoiminnan nettotuotot	12 572,48	30 738,34	12 572,48	30 738,34
Kaikki yhteensä	266 435,32	416 345,89	266 435,32	416 345,89

7. Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot

	Konserni		Pankki	
	2016	2015	2016	2015
Saamistodistuksista				
Myyntivoitot ja -tappiot	0,00	0,00	0,00	0,00
Arvonalentumistappiot ja niiden peruutukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Käyvän arvon rahastosta tilikaudelle siirretty	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00
Osakkeista ja osuuksista				
Myyntivoitot ja -tappiot	459,43	7 493 041,87	459,43	7 493 041,87
Arvonalentumistappiot	0,00	0,00	0,00	0,00
Käyvän arvon rahastosta tilikaudelle siirretty	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	459,43	7 493 041,87	459,43	7 493 041,87
Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot yhteensä	459,43	7 493 041,87	459,43	7 493 041,87

8. Suojauslaskennan nettotulos

	Konserni		Pankki	
	2016	2015	2016	2015
Suojausinstrumenttien nettotulos	-59 127,10	56 345,31	-59 127,10	56 345,31
Suojauskohteiden nettotulos	59 127,10	-56 345,31	59 127,10	-56 345,31
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00

9. Sijoituskiinteistöjen nettotuotot

	Konserni		Pankki	
	2016	2015	2016	2015
Vuokra- ja osinkotuotot	3 276 909,95	3 260 216,30	3 260 286,34	3 235 684,01
Muut tuotot	7 696,81	19 434,17	7 696,81	19 434,17
Myyntivoitot	0,00	53 553,85	0,00	53 553,85
Vuokrakulut	0,00	0,00	0,00	0,00
Suunnitelman mukaiset poistot	-545 779,76	-544 823,10	-16 833,00	-22 139,00
Myyntitappiot	-2 850,64	-74 722,10	-2 850,64	-74 722,10
Arvonalentumiset ja niiden peruutukset	-1 963 346,77	-1 815 280,29	-1 963 346,77	-1 815 280,29
Muut kulut	-1 828 920,78	-2 195 981,73	-1 942 382,62	-2 542 990,10
Yhteensä	-1 056 291,19	-1 297 602,90	-657 429,88	-1 146 459,46

10. Liiketoiminnan muut tuotot

	Konserni		Pankki	
	2016	2015	2016	2015
Vuokratuotot omassa käytössä olevista kiinteistöistä	236 833,60	306 920,20	302 302,00	374 475,40
Myyntivoitot omassa käytössä olevista kiinteistöistä	0,00	71 556,00	0,00	71 556,00
Fuusiovoitot	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut	285 056,22	284 619,53	285 056,22	284 619,53
Yhteensä	521 889,82	663 095,73	587 358,22	730 650,93

11. Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä

	Konserni		Pankki	
	2016	2015	2016	2015
Suunnitelman mukaiset poistot	795 274,70	797 431,12	604 687,62	606 844,03
Arvonalentumiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	795 274,70	797 431,12	604 687,62	606 844,03

12. Liiketoiminnan muut kulut

	Konserni		Pankki	
	2016	2015	2016	2015
Vuokratkulut	475 491,47	462 251,41	489 171,47	475 931,41
Kulut omassa käytössä olevista kiinteistöistä	1 349 437,90	1 641 708,13	1 466 879,39	2 018 201,29
Myyntitappiot omassa käytössä olevista kiinteistöistä	0,00	0,00	0,00	0,00
Fuusiotappiot	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut	1 906 713,99	1 823 163,79	1 906 713,99	1 823 163,79
Yhteensä	3 731 643,36	3 927 123,33	3 862 764,85	4 317 296,49

13. Arvon alentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista sekä muista rahoitusvaroista

2016

Konserni**Arvon alentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista**

Saamisista luottolaitoksilta	0,00	0,00	0,00	0,00
Saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	4 777 363,44	58 677,64	-3 405 211,13	1 430 829,95
Asiakkaan puolesta ja hyväksi annetuista sitoumuksista	1 573,03	1 307,73	0,00	2 880,76
Muista	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	4 778 936,47	59 985,37	-3 405 211,13	1 433 710,71

Muiden rahoitusvarojen arvonalentumistappiot

Eräpäivään asti pidettävistä saamistodistuksista	0,00	0,00	0,00	0,00
Muista	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00

Arvon alentumistappiot yhteensä

Saamiskohtaiset arvonalentumistappiot brutto	Ryhmäkohtaiset arvonalentumistappiot brutto	Vähennykset	Tuloslaskelmaan kirjattu
0,00	0,00	0,00	0,00
4 777 363,44	58 677,64	-3 405 211,13	1 430 829,95
1 573,03	1 307,73	0,00	2 880,76
0,00	0,00	0,00	0,00
4 778 936,47	59 985,37	-3 405 211,13	1 433 710,71
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
4 778 936,47	59 985,37	-3 405 211,13	1 433 710,71

Pankki**Arvon alentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista**

Saamisista luottolaitoksilta	0,00	0,00	0,00	0,00
Saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	4 777 363,44	58 677,64	-3 405 211,13	1 430 829,95
Asiakkaan puolesta ja hyväksi annetuista sitoumuksista	1 573,03	1 307,73	0,00	2 880,76
Muista	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	4 778 936,47	59 985,37	-3 405 211,13	1 433 710,71

Muiden rahoitusvarojen arvonalentumistappiot

Eräpäivään asti pidettävistä saamistodistuksista	0,00	0,00	0,00	0,00
Muista	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00

Arvon alentumistappiot yhteensä

Saamiskohtaiset arvonalentumistappiot brutto	Ryhmäkohtaiset arvonalentumistappiot brutto	Vähennykset	Tuloslaskelmaan kirjattu
0,00	0,00	0,00	0,00
4 777 363,44	58 677,64	-3 405 211,13	1 430 829,95
1 573,03	1 307,73	0,00	2 880,76
0,00	0,00	0,00	0,00
4 778 936,47	59 985,37	-3 405 211,13	1 433 710,71
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
4 778 936,47	59 985,37	-3 405 211,13	1 433 710,71

14. Saamiset luottolaitoksilta

	Konserni		Pankki	
	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015
Vaadittaessa maksettavat				
Talletukset	3 507 596,05	2 454 422,02	3 507 596,05	2 454 422,02
Muut	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	3 507 596,05	2 454 422,02	3 507 596,05	2 454 422,02
Muut kuin vaadittaessa maksettavat				
Keskuspankeilta	0,00	0,00	0,00	0,00
Luottolaitoksilta				
Talletukset	216 375 917,00	109 895 956,61	216 375 917,00	109 895 956,61
Muut	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	216 375 917,00	109 895 956,61	216 375 917,00	109 895 956,61
Saamiset luottolaitoksilta yhteensä	219 883 513,05	112 350 378,63	219 883 513,05	112 350 378,63
josta huonommalla etuoukudella olevat saamiset	0,00	0,00	0,00	0,00

15. Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä

	Konserni		Pankki	
	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015
Luotonanto ja takausaamiset sektoreittain				
Yritykset	417 846 836,41	360 153 153,05	428 166 910,06	370 449 531,97
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	46 305,76	67 116,93	46 305,76	67 116,93
Julkisyhteisöt	13 524 999,99	4 753 793,06	13 524 999,99	4 753 793,06
Kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	34 080 630,30	30 144 702,94	34 080 630,30	30 144 702,94
Kotitaloudet	1 231 366 694,11	1 147 882 935,38	1 231 366 694,11	1 147 882 935,38
Ulkomaat	83 710,30	84 016,32	83 710,30	84 016,32
Ryhmäkohtaiset arvonalentumiset	-924 775,70	-864 790,33	-924 775,70	-864 790,33
Yhteensä	1 696 024 401,17	1 542 220 927,35	1 706 344 474,82	1 552 517 306,27
josta huonommalla etuoukudella olevat saamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Tase-erään sisältyy luottoja	7 916,01			
Taseeseen sisältyy luottoja	1 943 200 493,69			

euroa, joille ei tulouteta korkoa.

euroa, joista on kirjattu arvonalentuminen (määrä ennen arvonalentumista)

Luottojen ja takausaamisten arvonalentumiset

	Konserni		Pankki	
	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015
Arvonalentumiset tilikauden alussa	18 074 523,09	17 035 800,67	18 074 523,09	17 035 800,67
+ Tilikaudella kirjatut saamiskohtaiset arvonalentumiset	2 672 703,18	2 350 168,66	2 672 703,18	2 350 168,66
+/- Tilikaudella kirjatut ryhmäkohtaiset arvonalentumiset	59 985,37	-29 877,90	59 985,37	-29 877,90
- Tilikaudella peruutetut saamiskohtaiset arvonalentumiset	-3 419 677,32	-607 174,49	-3 419 677,32	-607 174,49
- Tilikaudella kirjatut tot.arvonalentumistappiot, joista on aikaisemmin tehty saamiskohtainen arvonalentuminen	-415 028,50	-674 393,85	-415 028,50	-674 393,85
Arvonalentumiset tilikauden lopussa	16 972 505,82	18 074 523,09	16 972 505,82	18 074 523,09

16. Leasingkohteet

	Konserni		Pankki	
	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015
Ennakkomaksut	0,00	0,00	0,00	0,00
Koneet ja kalusto	0,00	0,00	0,00	0,00
Kiinteä omaisuus ja rakennukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Muu omaisuus	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00

17. Saamistodistukset**Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset ja muut saamistodistukset 31.12.2016****Konserni**

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat
Myytavissä olevat
Eräpäivään asti pidettävät
Yhteensä

Keskuspankki- rahoitukseen oikeuttavat	Muut saamis- todistukset	Yhteensä	Josta huonommalla etuoikeudella
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00

Pankki

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat
Myytavissä olevat
Eräpäivään asti pidettävät
Yhteensä

Keskuspankki- rahoitukseen oikeuttavat	Muut saamis- todistukset	Yhteensä	Josta huonommalla etuoikeudella
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00

Julkisesti noteeratut ja muut saamistodistukset 31.12.2016**Konserni**

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat
Myytavissä olevat
Eräpäivään asti pidettävät
Yhteensä

Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä
0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00

Pankki

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat
Myytavissä olevat
Eräpäivään asti pidettävät
Yhteensä

Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä
0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00

Saamistodistukset vaadetyypeittäin 31.12.2016

Konserni

	31.12.2016		31.12.2015
	Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä
Julkisyhteisöiltä	0,00	0,00	0,00
Eräpäivään asti pidettävät	0,00	0,00	0,00
Valtion velkasitoumukset	0,00	0,00	0,00
Kuntatodistukset	0,00	0,00	0,00
Valtion joukkovelkakirjalainat	0,00	0,00	0,00
Muiden julkisyhteisöjen joukkovelkakirjat	0,00	0,00	0,00
Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat rahoitusvarat	0,00	0,00	0,00
Valtion velkasitoumukset	0,00	0,00	0,00
Kuntatodistukset	0,00	0,00	0,00
Valtion joukkovelkakirjalainat	0,00	0,00	0,00
Muiden julkisyhteisöjen joukkovelkakirjat	0,00	0,00	0,00
Myytavissä olevat	0,00	0,00	0,00
Valtion velkasitoumukset	0,00	0,00	0,00
Kuntatodistukset	0,00	0,00	0,00
Valtion joukkovelkakirjalainat	0,00	0,00	0,00
Muiden julkisyhteisöjen joukkovelkakirjat	0,00	0,00	0,00
Muilta	0,00	0,00	0,00
Eräpäivään asti pidettävät	0,00	0,00	0,00
Pankkien sijoitustodistukset	0,00	0,00	0,00
Yritystodistukset	0,00	0,00	0,00
Pankkien joukkovelkakirjat	0,00	0,00	0,00
Muiden rahoitus- ja vakuutuslaitosten joukkovelat	0,00	0,00	0,00
Muut joukkovelkakirjat	0,00	0,00	0,00
Muut	0,00	0,00	0,00
Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat rahoitusvarat	0,00	0,00	0,00
Pankkien sijoitustodistukset	0,00	0,00	0,00
Yritystodistukset	0,00	0,00	0,00
Pankkien joukkovelkakirjat	0,00	0,00	0,00
Muiden rahoitus- ja vakuutuslaitosten joukkovelat	0,00	0,00	0,00
Muut joukkovelkakirjat	0,00	0,00	0,00
Muut	0,00	0,00	0,00
Myytavissä olevat	0,00	0,00	0,00
Pankkien sijoitustodistukset	0,00	0,00	0,00
Yritystodistukset	0,00	0,00	0,00
Pankkien joukkovelkakirjat	0,00	0,00	0,00
Muiden rahoitus- ja vakuutuslaitosten joukkovelat	0,00	0,00	0,00
Muut joukkovelkakirjat	0,00	0,00	0,00
Muut	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	0,00	0,00

Taseeseen sisältyy saamistodistuksia

0,00

euroa, joille ei tulouteta korkoa.

Pankki

	31.12.2016		31.12.2015
	Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä
Julkisyhteisöiltä	0,00	0,00	0,00
Eräpäivään asti pidettävät	0,00	0,00	0,00
Valtion velkasitoumukset	0,00	0,00	0,00
Kuntatodistukset	0,00	0,00	0,00
Valtion joukkovelkakirjalainat	0,00	0,00	0,00
Muiden julkisyhteisöjen joukkovelkakirjat	0,00	0,00	0,00
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	0,00	0,00	0,00
Valtion velkasitoumukset	0,00	0,00	0,00
Kuntatodistukset	0,00	0,00	0,00
Valtion joukkovelkakirjalainat	0,00	0,00	0,00
Muiden julkisyhteisöjen joukkovelkakirjat	0,00	0,00	0,00
Myytavissä olevat	0,00	0,00	0,00
Valtion velkasitoumukset	0,00	0,00	0,00
Kuntatodistukset	0,00	0,00	0,00
Valtion joukkovelkakirjalainat	0,00	0,00	0,00
Muiden julkisyhteisöjen joukkovelkakirjat	0,00	0,00	0,00
Muilta	0,00	0,00	0,00
Eräpäivään asti pidettävät	0,00	0,00	0,00
Pankkien sijoitustodistukset	0,00	0,00	0,00
Yritystodistukset	0,00	0,00	0,00
Pankkien joukkovelkakirjat	0,00	0,00	0,00
Muiden rahoitus- ja vakuutuslaitosten joukkovelat	0,00	0,00	0,00
Muut joukkovelkakirjat	0,00	0,00	0,00
Muut	0,00	0,00	0,00
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	0,00	0,00	0,00
Pankkien sijoitustodistukset	0,00	0,00	0,00
Yritystodistukset	0,00	0,00	0,00
Pankkien joukkovelkakirjat	0,00	0,00	0,00
Muiden rahoitus- ja vakuutuslaitosten joukkovelat	0,00	0,00	0,00
Muut joukkovelkakirjat	0,00	0,00	0,00
Muut	0,00	0,00	0,00
Myytavissä olevat	0,00	0,00	0,00
Pankkien sijoitustodistukset	0,00	0,00	0,00
Yritystodistukset	0,00	0,00	0,00
Pankkien joukkovelkakirjat	0,00	0,00	0,00
Muiden rahoitus- ja vakuutuslaitosten joukkovelat	0,00	0,00	0,00
Muut joukkovelkakirjat	0,00	0,00	0,00
Muut	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	0,00	0,00

Taseeseen sisältyy saamistodistuksia

0,00

euroa, joille ei tulouteta korkoa.

18. Osakkeet ja osuudet

31.12.2016

Konserni**Osakkeet ja osuudet**

Kaypankäyntitarkoituksessa pidettävät

Myytavissa olevat

Omistusyhteisyritysosakkeet

Tytäryritysosakkeet

Yhteensä

Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä	joista luottolaitoksissa
0,00		0,00	0,00
0,00	227 209 410,12	227 209 410,12	0,00
	0,00	0,00	
	178 090,43	178 090,43	
0,00	227 387 500,55	227 387 500,55	0,00

Pankki**Osakkeet ja osuudet**

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät

Myytavissa olevat

Omistusyhteisyritysosakkeet

Tytäryritysosakkeet

Yhteensä

Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä	joista luottolaitoksissa
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	227 206 360,88	227 206 360,88	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	178 090,43	178 090,43	0,00
0,00	227 384 451,31	227 384 451,31	0,00

Muut kuin julkisesti noteeratut osakkeet ja osuudet on arvostettu hankintameno.

19. Johdannaissopimukset**Konserni**

Suojaamistarkoituksessa tehdyt johdannaissopimukset 31.12.2016

Korkojohdannaiset

Termiinisopimukset

Optiosopimukset

Ostetut

Asetetut

Koronvaihtosopimukset

joista rahavirran suojaus

Muut swap -sopimukset

Valuuttajohdannaiset

Termiinisopimukset

Optiosopimukset

Ostetut

Asetetut

Koron- ja valuutanvaihtosopimukset

Osakejohdannaiset

Termiinisopimukset

Optiosopimukset

Ostetut

Asetetut

Muut johdannaiset

Termiinisopimukset

Optiosopimukset

Ostetut

Asetetut

Johdannaiset yhteensä

Nimellisarvot	Käyvät arvot	
	Positiiviset	Negatiiviset
366 907 081,20	5 315 232,83	620 394,24
0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00
366 862 715,51	5 315 145,42	620 394,24
280 000 000,00	5 212 753,91	620 394,24
44 365,69	87,41	0,00
0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00
	5 315 232,83	620 394,24

	Nimellisarvot, jäljellä oleva juoksuaika				
	alle 1 vuosi	1 - 5 vuotta	5 - 15 vuotta	yli 15 vuotta	Yhteensä
Korkojohdannaiset	116 907 081,20	180 000 000,00	70 000 000,00	0,00	366 907 081,20
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Asetetut	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Koronvaihtosopimukset	116 862 715,51	180 000 000,00	70 000 000,00	0,00	366 862 715,51
Muut swap -sopimukset	44 365,69	0,00	0,00	0,00	44 365,69
Valuuttajohdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset					0,00
Osakejohdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00
Muut johdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00

Ei suojaamistarkoituksessa pidettävät johdannaissopimukset 31.12.2016

	Nimellisarvot	Käyvät arvot	
		Positiiviset	Negatiiviset
Korkojohdannaiset	51 579 588,28	0,00	1 875 154,54
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	51 579 588,28	0,00	1 875 154,54
Ostetut	51 579 588,28	0,00	1 875 154,54
Asetetut	0,00	0,00	0,00
Koronvaihtosopimukset			
Valuuttajohdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset			
Osakejohdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Muut johdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Johdannaiset yhteensä		0,00	1 875 154,54

	Nimellisarvot, jäljellä oleva juoksuaika				
	alle 1 vuosi	1 - 5 vuotta	5 - 15 vuotta	yli 15 vuotta	Yhteensä
Korkojohdannaiset	3 881 300,77	17 833 468,29	29 864 819,22	0,00	51 579 588,28
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	3 881 300,77	17 833 468,29	29 864 819,22	0,00	51 579 588,28
Ostetut	3 881 300,77	17 833 468,29	29 864 819,22	0,00	51 579 588,28
Asetetut	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Koronvaihtosopimukset					0,00
Valuuttajohdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset					0,00
Osakejohdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00
Muut johdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00

Kohde-etuuden arvo on korkojohdannaisten sopimusten osalta nimellisarvo, valuuttajohdannaisten sopimusten osalta ostetun valuutan tilinpäätöshetken eurovasta-arvo ja osakejohdannaisten sopimusten osalta osakkeiden todennäköinen arvo tilinpäätöshetkellä. Arvot on ilmaistu bruttomääräisinä.

Kaikissa johdannaissopimuksissa vastapuolena on OP-Yrityspankki Oyj.

Pankki

Suojaamistarkoituksessa tehdyt johdannaissopimukset 31.12.2016

	Nimellisarvot	Käyvät arvot	
		Positiiviset	Negatiiviset
Korkojohdannaiset	366 907 081,20	5 315 232,83	620 394,24
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut	0,00	0,00	0,00
Asetetut			
Koronvaihtosopimukset	366 862 715,51	5 315 145,42	620 394,24
josta rahavirran suojaus	280 000 000,00	5 212 753,91	620 394,24
Muut swap -sopimukset	44 365,69	87,41	0,00
Valuuttajohdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset			
Osakejohdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Muut johdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Johdannaiset yhteensä		5 315 232,83	620 394,24

	Nimellisarvot, jäljellä oleva juoksuaika				
	alle 1 vuosi	1 - 5 vuotta	5 - 15 vuotta	yli 15 vuotta	Yhteensä
Korkojohdannaiset	116 907 081,20	180 000 000,00	70 000 000,00	0,00	366 907 081,20
Terminisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Asetetut					0,00
Koronvaihtosopimukset	116 862 715,51	180 000 000,00	70 000 000,00	0,00	366 862 715,51
Muut swap sopimukset	44 365,69	0,00	0,00	0,00	44 365,69
Valuuttajohdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Terminisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset					0,00
Osakejohdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Terminisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00
Muut johdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Terminisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00

Ei suojaamistarkoituksessa pidettävät johdannaissopimukset 31.12.2016

	Nimellisarvot	Käyvät arvot	
		Positiiviset	Negatiiviset
Korkojohdannaiset	51 579 588,28	0,00	1 875 154,54
Terminisopimukset			
Optiosopimukset	51 579 588,28	0,00	1 875 154,54
Ostetut	51 579 588,28	0,00	1 875 154,54
Asetetut			
Koronvaihtosopimukset			
Valuuttajohdannaiset	0,00	0,00	0,00
Terminisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset			
Osakejohdannaiset	0,00	0,00	0,00
Terminisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Muut johdannaiset	0,00	0,00	0,00
Terminisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Johdannaiset yhteensä		0,00	1 875 154,54

		Nimellisarvot, jäljellä oleva juoksuaika				
		alle 1 vuosi	1 - 5 vuotta	5 - 15 vuotta	yli 15 vuotta	Yhteensä
Korkojohdannaiset		3 881 300,77	17 833 468,29	29 864 819,22	0,00	51 579 588,28
	Termiinisopimukset					0,00
	Optiosopimukset	3 881 300,77	17 833 468,29	29 864 819,22	0,00	51 579 588,28
	Ostetut	3 881 300,77	17 833 468,29	29 864 819,22	0,00	51 579 588,28
	Asetetut					0,00
	Koronvaihtosopimukset					0,00
Valuuttajohdannaiset		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Termiinisopimukset					0,00
	Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Ostetut					0,00
	Asetetut					0,00
	Koron- ja valuutanvaihtosopimukset					0,00
Osakejohdannaiset		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Termiinisopimukset					0,00
	Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Ostetut					0,00
	Asetetut					0,00
Muut johdannaiset		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Termiinisopimukset					0,00
	Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Ostetut					0,00
	Asetetut					0,00

Kohde-etuuden arvo on korkojohdannaisten sopimusten osalta nimellisarvo, valuuttajohdannaisten sopimusten osalta ostetun valuutan tilinpäätöshetken eurovasta-arvo ja osakejohdannaisten sopimusten osalta osakkeiden todennäköinen arvo tilinpäätöshetkellä.

Arvot on ilmaistu bruttomääräisinä.

Kaikissa johdannaissopimuksissa vastapuolena on OP-Yrityspankki Oyj.

Konserni

Suojaamistarkoituksessa tehdyt johdannaissopimukset 31.12.2015

	Nimellisarvot	Käyvät arvot	
		Positiiviset	Negatiiviset
Korkojohdannaiset	370 331 627,16	4 003 311,50	94 623,84
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut	0,00	0,00	0,00
Asetetut	0,00	0,00	0,00
Koronvaihtosopimukset	369 976 061,47	3 999 930,72	94 623,84
josta rahavirran suojaus	245 000 000,00	3 841 705,48	94 623,84
Muut swap -sopimukset	355 565,69	3 380,78	0,00
Valuuttajohdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset			
Osakejohdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Muut johdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Johdannaiset yhteensä		4 003 311,50	94 623,84

Nimellisarvot, jäljellä oleva juoksu-aika					
	alle 1 vuosi	1 - 5 vuotta	5 - 15 vuotta	yli 15 vuotta	Yhteensä
Korkojohdannaiset	125 287 261,47	195 044 365,69	50 000 000,00	0,00	370 331 627,16
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Asetetut	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Koronvaihotosopimukset	124 976 061,47	195 000 000,00	50 000 000,00	0,00	369 976 061,47
Muut swap -sopimukset	311 200,00	44 365,69	0,00	0,00	355 565,69
Valuuttajohdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00
Koron- ja valuutanvaihtotosopimukset					0,00
Osakejohdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00
Muut johdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00

Ei suojaamistarkoituksessa pidettävät johdannaisopimukset 31.12.2015

	Nimellisarvot	Käyvät arvot	
		Positiiviset	Negatiiviset
Korkojohdannaiset	38 829 038,56	0,00	1 234 541,66
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	38 829 038,56	0,00	1 234 541,66
Ostetut	38 829 038,56	0,00	1 234 541,66
Asetetut	0,00	0,00	0,00
Koronvaihotosopimukset			
Valuuttajohdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Koron- ja valuutanvaihtotosopimukset			
Osakejohdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Muut johdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Johdannaiset yhteensä		0,00	1 234 541,66

	Nimellisarvot, jäljellä oleva juoksuaika				
	alle 1 vuosi	1 - 5 vuotta	5 - 15 vuotta	yli 15 vuotta	Yhteensä
Korkojohdannaiset	2 715 758,18	13 074 953,01	23 038 327,37	0,00	38 829 038,56
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	2 715 758,18	13 074 953,01	23 038 327,37	0,00	38 829 038,56
Ostetut	2 715 758,18	13 074 953,01	23 038 327,37	0,00	38 829 038,56
Asetetut	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Koronvaihtosopimukset					0,00
Valuuttajohdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset					0,00
Osakejohdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00
Muut johdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00

Kohde-etuuden arvo on korkojohdannaisten sopimusten osalta nimellisarvo, valuuttajohdannaisten sopimusten osalta ostetun valuutan tilinpäätöshetken eurovasta-arvo ja osakejohdannaisten sopimusten osalta osakkeiden todennäköinen arvo tilinpäätöshetkellä.

Arvot on ilmaistu bruttomääräisinä.

Kaikissa johdannaissopimuksissa vastapuolena on OP-Yrityspankki Oyj.

Pankki

Suojaamistarkoituksessa tehdyt johdannaissopimukset 31.12.2015

	Nimellisarvot	Käyvät arvot	
		Positiiviset	Negatiiviset
Korkojohdannaiset	370 331 627,16	4 003 311,50	94 623,84
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut	0,00	0,00	0,00
Asetetut			
Koronvaihtosopimukset	369 976 061,47	3 999 930,72	94 623,84
josta rahavirran suojaus	245 000 000,00	3 841 705,48	94 623,84
Muut swap -sopimukset	355 565,69	3 380,78	0,00
Valuuttajohdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset			
Osakejohdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Muut johdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Johdannaiset yhteensä		4 003 311,50	94 623,84

	Nimellisarvot, jäljellä oleva juoksu-aika				
	alle 1 vuosi	1 - 5 vuotta	5 - 15 vuotta	yli 15 vuotta	Yhteensä
Korkojohdannaiset	125 287 261,47	195 044 365,69	50 000 000,00	0,00	370 331 627,16
Terminisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Asetetut					0,00
Koronvaihtosopimukset	124 976 061,47	195 000 000,00	50 000 000,00	0,00	369 976 061,47
Muut swap sopimukset	311 200,00	44 365,69	0,00	0,00	355 565,69
Valuuttajohdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Terminisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset					0,00
Osakejohdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Terminisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00
Muut johdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Terminisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00

Ei suojaamistarkoituksessa pidettävät johdannaisopimukset 31.12.2015

	Nimellisarvot	Käyvät arvot	
		Positiiviset	Negatiiviset
Korkojohdannaiset	38 829 038,56	0,00	1 234 541,66
Terminisopimukset			
Optiosopimukset	38 829 038,56	0,00	1 234 541,66
Ostetut	38 829 038,56	0,00	1 234 541,66
Asetetut			
Koronvaihtosopimukset			
Valuuttajohdannaiset	0,00	0,00	0,00
Terminisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset			
Osakejohdannaiset	0,00	0,00	0,00
Terminisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Muut johdannaiset	0,00	0,00	0,00
Terminisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Johdannaiset yhteensä		0,00	1 234 541,66

Nimellisarvot, jäljellä oleva juoksuaika					
	alle 1 vuosi	1 - 5 vuotta	5 - 15 vuotta	yli 15 vuotta	Yhteensä
Korkojohdannaiset	2 715 758,18	13 074 953,01	23 038 327,37	0,00	38 829 038,56
Terminisopimukset					0,00
Optiosopimukset	2 715 758,18	13 074 953,01	23 038 327,37	0,00	38 829 038,56
Ostetut	2 715 758,18	13 074 953,01	23 038 327,37	0,00	38 829 038,56
Asetetut					0,00
Koronvaihtosopimukset					0,00
Valuuttajohdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Terminisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset					0,00
Osakejohdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Terminisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00
Muut johdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Terminisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00

Kohde-etuuden arvo on korkojohdannaisten sopimusten osalta nimellisarvo, valuuttajohdannaisten sopimusten osalta ostetun valuutan tilinpäätöshetken eurovasta-arvo ja osakejohdannaisten sopimusten osalta osakkeiden todennäköinen arvo tilinpäätöshetkellä. Arvot on ilmaistu bruttomääräisinä.

Kaikissa johdannaissopimuksissa vastapuolena on OP-Yrityspankki Oyj.

20. Aineettomat hyödykkeet

	Konserni		Pankki	
	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015
ICT- menot	5 436,00	8 697,00	5 436,00	8 697,00
Muut kehittäminenot	0,00	0,00	0,00	0,00
Liikearvo	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut aineettomat hyödykkeet	205 494,00	213 226,00	205 494,00	213 226,00
Yhteensä	210 930,00	221 923,00	210 930,00	221 923,00

21. Kiinteistöt**31.12.2016****Konserni****Kiinteistöomistukset**

Maa- ja vesialueet

Rakennukset

Kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet

Yhteensä

Omassa käytössä olevat	Sijoituskiinteistöt	
	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
2 646 925,40	518 859,41	149 161,72
3 656 320,20	11 479 176,66	17 885 954,90
6 416 489,00	6 270 456,49	5 470 343,61
12 719 734,60	18 268 492,56	23 505 460,23

Pankki**Kiinteistöomistukset**

Maa- ja vesialueet

Rakennukset

Kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet

Yhteensä

Omassa käytössä olevat	Sijoituskiinteistöt	
	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
2 474 654,96	189 071,39	149 161,72
339 744,00	35 062,00	20 000,00
10 622 261,00	11 146 322,62	23 356 298,51
13 436 659,96	11 370 456,01	23 525 460,23

Sijoituskiinteistöjen käypä arvo perustuu niiden markkina-arvoon. Merkittävässä kohteissa käyvän arvon perusteena on käytetty riippumattoman asiantuntijan antamaa arviota. Muiden kohteiden arvot perustuvat joko johdon omiin arvioihin tai tuottoarvomenetelmään, jona käytetään suoran pääomituksen arviointimenetelmää perustuen kohteen nettotuottoon ja markkinatuottovaatimuksiin huomioiden kohteen sijainti, kunto ja käyttötarkoitus. Liike-, toimisto- ja teollisuustilojen käypä arvo on määritetty pääasiassa tuottoarvomenetelmällä. Asuntojen ja maa-alueiden käypä arvo on määritetty pääasiassa kauppahintamenetelmällä.

22. Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset tilikauden aikana**Konserni****Hankintameno tilikauden alussa**

+ lisäykset tilikautena

- vähennykset tilikautena

+/- siirrot erien välillä

- tilikauden suunnitelman mukaiset poistot

-/+ tilikauden arvonalennukset ja niiden peruutukset

+ vähennyksiin ja siirtoihin kohdistuvat kertyneet poistot ja arvonalennukset

- kertyneet poistot tilikauden alussa

- kertyneet arvonalennukset tilikauden alussa

+ kertyneet arvonorotukset tilikauden alussa

+/- tilikauden arvonorotukset ja niiden peruutukset

= Kirjanpitoarvo tilikauden lopussa

Aineettomat hyödykkeet	Sijoitus-kiinteistöt	Omassa käytössä olevat kiinteistöt	Muut aineelliset hyödykkeet
355 422,28	31 234 407,01	15 067 117,68	5 255 347,16
27 792,29	19 113,15	0,00	69 409,33
0,00	-1 121 894,82	-1 727 388,33	-30 751,48
0,00	0,00	0,00	0,00
-38 785,29	-560 151,76	-487 340,58	-269 148,83
0,00	-1 409 150,45	0,00	0,00
0,00	364 847,86	1 727 388,33	30 751,48
-133 499,28	-6 269 076,45	-5 666 303,46	-4 250 522,04
0,00	-5 154 135,18	0,00	0,00
0,00	1 164 533,20	3 806 260,96	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
210 930,00	18 268 492,56	12 719 734,60	805 085,62

Pankki**Hankintameno tilikauden alussa**

+ lisäykset tilikautena

- vähennykset tilikautena

+/- siirrot erien välillä

- tilikauden suunnitelman mukaiset poistot

-/+ tilikauden arvonalennukset ja niiden peruutukset

+ vähennyksiin ja siirtoihin kohdistuvat kertyneet poistot ja arvonalennukset tilikauden alussa

- kertyneet poistot tilikauden alussa

- kertyneet arvonalennukset tilikauden alussa

+ kertyneet arvonorotukset tilikauden alussa

+/- tilikauden arvonorotukset ja niiden peruutukset

= Kirjanpitoarvo tilikauden lopussa

Aineettomat hyödykkeet	Sijoitus-kiinteistöt	Omassa käytössä olevat kiinteistöt	Muut aineelliset hyödykkeet
355 422,28	18 189 154,95	14 420 192,23	4 498 457,53
27 792,29	0,00	0,00	69 409,33
0,00	-1 121 894,82	-1 727 388,33	-30 751,48
0,00	0,00	0,00	0,00
-38 785,29	-16 833,00	-369 255,00	-196 647,33
0,00	-1 409 150,45	0,00	0,00
0,00	364 847,86	1 727 388,33	30 751,48
-133 499,28	-646 066,55	-4 420 538,23	-3 647 752,48
0,00	-5 154 135,18	0,00	0,00
0,00	1 164 533,20	3 806 260,96	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
210 930,00	11 370 456,01	13 436 659,96	723 467,62

23. Muut varat

	Konserni		Pankki	
	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015
Arvopapereiden myyntisaamiset	19 627,20	19 630,00	19 627,20	19 630,00
Maksujenvälityssaamiset	5 610,36	13 323,38	5 610,36	13 323,38
Muut	2 550 919,12	2 492 538,34	2 542 037,71	2 484 883,33
Yhteensä	2 576 156,68	2 525 491,72	2 567 275,27	2 517 836,71

24. Siirtosaamiset ja maksetut ennakot

	Konserni		Pankki	
	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015
Korot				
Korkosaamiset	3 911 444,39	2 778 942,54	3 911 444,39	2 829 734,21
Maksetut korkoennakot	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	3 911 444,39	2 778 942,54	3 911 444,39	2 829 734,21
Muut				
Muut maksetut ennakomaksut	117 982,52	131 823,61	117 982,52	131 823,61
Muut siirtosaamiset	1 990 064,63	556 045,71	1 986 337,59	552 832,70
Yhteensä	2 108 047,15	687 869,32	2 104 320,11	684 656,31
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot yhteensä	6 019 491,54	3 466 811,86	6 015 764,50	3 514 390,52

25. Laskennalliset verosaamiset ja -velat

31.12.2016

Konserni**Jaksotuseroista**

Tilinpäätössiirtoihin perustuvat	
Yhdistelytoimenpiteisiin perustuvat	
Konserniyritysten omiin taseisiin perustuvat	
Laskennalliset verosaamiset	328 562,35
Laskennalliset verovelat	27 974,52
Netto	300 587,83

Muista väliaikaisista eroista

Yhdistelytoimenpiteisiin perustuvat	
Konserniyritysten omiin taseisiin perustuvat	
Laskennalliset verosaamiset	0,00
Laskennalliset verovelat	918 471,93
Netto	-918 471,93

Yhteensä

Laskennalliset verosaamiset	Laskennalliset verovelat
	13 694 683,08
	3 222,44
300 587,83	0,00
0,00	918 471,93
300 587,83	14 616 377,45

Konsernituloslaskelmaan merkitty laskennallisen verovelan muutos muodostuu seuraavista eristä:

Tilinpäätössiirtoihin perustuvat	1 762 746,57
Yhdistelytoimenpiteisiin perustuvat	-1 189,07
Konserniyritysten omiin tuloslaskelmiin perustuvat	24 702,44
Yhteensä	1 786 259,94

Konsernitaseessa kertynyt poistoero ja verotusperusteiset varaukset on jaettu omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan. Omaan pääomaan siirretty osuus on 47 745 392,08 euroa.

Laskennallisiin verosaamisiin sisältyy verotuksessa vahvistetuista tappioista kirjattua laskennallista verosaamista yhteensä 0,00 euroa.

Muista väliaikaisista eroista johtuvat laskennalliset verosaamiset ja -velat perustuvat oman pääoman käyvän arvon rahastoon kirjatuista myytävissä olevien rahoitusvarojen arvostustuloksista kirjatuista laskennallisista verosaamisista ja -veloista.

Arvonkorotukset 31.12.2016

Taseeseen sisältyy kiinteistöistä tehtyjä arvonkorotuksia

4 970 794,16

Arvonkorotukset eivät ole veronalaisia. Jos arvonkorotuksen kohteet myytäisiin, arvonkorotukset realisoituisivat myyntivoitoksi, josta tuloveron määrä olisi

994 158,83

Pankki

Jaksotuseroista

Muista väliaikaisista eroista

Yhteensä

Laskennalliset verosaamiset	Laskennalliset verovelat	Netto
328 562,35	27 974,52	300 587,83
0,00	918 471,93	-918 471,93
328 562,35	946 446,45	-617 884,10

Laskennallisiin verosaamisiin sisältyy verotuksessa vahvistetuista tappioista kirjattua laskennallista verosaamista yhteensä 0,00 euroa.

Muista väliaikaisista eroista johtuvat laskennalliset verosaamiset ja -velat perustuvat oman pääoman käyvän arvon rahastoon kirjatuihin myytävissä olevien rahoitusvarojen arvostustuloksista ja rahavirtaa suojaavien johdannaisten arvostustuloksista kirjatuihin laskennallisista verosaamisista ja -veloista.

Arvonkorotukset 31.12.2016

Taseeseen sisältyy kiinteistöistä tehtyjä arvonkorotuksia

4 970 794,16

Arvonkorotukset eivät ole veronalaisia. Jos arvonkorotuksen kohteet myytäisiin, arvonkorotukset realisoituisivat myyntivoitoksi, josta tuloveron määrä olisi

994 158,83

Tilinpäätössiirtojen kertymä

Poistoero

Verotusperusteiset varaukset

Yhteensä

Tasearvo	Lask. verovelka	Netto
235 992,03	47 198,41	188 793,62
68 237 423,37	13 647 484,67	54 589 938,70
68 473 415,40	13 694 683,08	54 778 732,32

Poistoero ja verotusperusteiset varaukset on merkitty taseeseen laskennallisella verolla vähentämättömään määrään. Omien varojen laskelmassa poistoero ja veroperusteiset varaukset laskennallisella verolla vähennettynä on rinnastettu ensisijaisiin omiin varoihin.

26. Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat

Konserni

	Kirjanpitoarvo 31.12.2016	Nimellisarvo 31.12.2016	Kirjanpitoarvo 31.12.2015	Nimellisarvo 31.12.2015
Sijoitustodistukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Joukkovelkakirjalainat	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00

Pankki

	Kirjanpitoarvo 31.12.2016	Nimellisarvo 31.12.2016	Kirjanpitoarvo 31.12.2015	Nimellisarvo 31.12.2015
Sijoitustodistukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Joukkovelkakirjalainat	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00

27. Muut velat

	Konserni		Pankki	
	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015
Arvopapereiden ostovelat	19 627,20	19 630,00	19 627,20	19 630,00
Maksujenvälitysvelat	182 240,06	273 792,27	182 240,06	273 792,27
Muut	3 756 138,60	2 094 659,08	3 741 868,71	2 002 423,32
Yhteensä	3 958 005,86	2 388 081,35	3 943 735,97	2 295 845,59

28. Pakolliset varaukset

31.12.2016

Konserni

	Eläkevaraukset	Verovaraukset	Takausvastuut	Vuokravastuut	Muut	Yhteensä
Varaukset 1.1.					573 916,00	573 916,00
+ varausten lisäys					0,00	0,00
- käytetyt varaukset						0,00
- peruutukset					58 533,00	58 533,00
Varaukset 31.12.	0,00	0,00	0,00	0,00	515 383,00	515 383,00

Pankki

	Eläkevaraukset	Verovaraukset	Takausvastuut	Vuokravastuut	Muut	Yhteensä
Varaukset 1.1.					573 916,00	573 916,00
+ varausten lisäys						0,00
- käytetyt varaukset						0,00
- peruutukset					58 533,00	58 533,00
Varaukset 31.12.	0,00	0,00	0,00	0,00	515 383,00	515 383,00

29. Siirtovelat ja saadut ennakot

	Konserni		Pankki	
	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015
Korot				
Korkovelat	2 606 465,96	3 378 616,34	2 606 465,96	3 378 616,34
Saadut korkoennakot	14 064,13	13 828,53	14 064,13	13 828,53
Yhteensä	2 620 530,09	3 392 444,87	2 620 530,09	3 392 444,87
Muut				
Muut saadut ennakkomaksut	21 811,83	14 154,06	21 811,83	14 154,06
Muut siirtovelat	8 144 251,00	8 203 824,46	8 086 502,87	8 135 209,69
Yhteensä	8 166 062,83	8 217 978,52	8 108 314,70	8 149 363,75
Siirtovelat ja saadut ennakot yhteensä	10 786 592,92	11 610 423,39	10 728 844,79	11 541 808,62

30. Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla**Konserni****Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla**

Pääomalainat

Muut

Yhteensä

31.12.2016

0,00

0,00

0,00

31. Oma pääoma Konserni

	Oma pääoma tilikauden alussa	Lisäykset	Vähennykset	Siirrot erien välillä	Oma pääoma tilikauden lopussa
Oma pääoma ja vähemmistön osuus yhteensä	290 865 987,28	30 818 074,66	-8 426 746,78	0,00	313 257 315,16
Osuuspääoma	101 418 501,49	11 377 355,91	-5 389 870,00	0,00	107 405 987,40
Jäsenosuudet	3 532 331,49	335 355,91	-200 500,00	0,00	3 667 187,40
Tuotto-osuudet	95 705 700,00	11 042 000,00	-3 400 200,00	391 300,00	103 738 800,00
Lisäosuudet	2 180 470,00	0,00	-1 789 170,00	-391 300,00	0,00
Ylikurssirahasto	0,00	0,00	0,00		0,00
Arvonkorotusrahasto	0,00	0,00	0,00		0,00
Muut sidotut rahastot	14 122 763,24	845 278,03	-169 055,56	0,00	14 798 985,71
Vararahasto	11 125 097,97	0,00	0,00		11 125 097,97
Käyvän arvon rahasto	2 997 665,27	845 278,03	-169 055,56		3 673 887,74
Sääntöjen mukaiset rahastot	0,00				0,00
Muut rahastot	0,00				0,00
Vapaat rahastot	10 131 962,29				10 131 962,29
Edellisten tilikausien voitto tai tappio	165 192 760,26		-2 867 821,22		162 324 939,04
Tilikauden voitto tai tappio		18 595 440,72	0,00		18 595 440,72
Vähemmistön osuus pääomasta	0,00				0,00

Käyvän arvon rahaston muutokset

	Tilikauden alussa	Lisäykset	Vähennykset	Tuloslaskelmaan siirretty	Tilikauden päätyessä
Saamistodistukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Osakkeet ja osuudet	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut	2 997 665,27	845 278,03	169 055,56	0,00	3 673 887,74
Rahavirran suojaus	3 747 081,63	845 278,03	0,00	0,00	4 592 359,66
laskennalliset verot	-749 416,36	0,00	169 055,56		-918 471,92
Yhteensä	2 997 665,27	845 278,03	169 055,56	0,00	3 673 887,74

Pankki

	Oma pääoma tilikauden alussa	Lisäykset	Vähennykset	Siirrot erien välillä	Oma pääoma tilikauden lopussa
Oma pääoma yhteensä	246 542 186,72	24 387 025,38	-8 426 746,78	0,00	262 502 465,32
Osuuspääoma	104 519 045,91	11 377 355,91	-5 389 870,00	0,00	110 506 531,82
Jäsenosuudet	6 632 875,91	335 355,91	-200 500,00	0,00	6 767 731,82
Tuotto-osuudet	95 705 700,00	11 042 000,00	-3 400 200,00	391 300,00	103 738 800,00
Lisäosuudet	2 180 470,00	0,00	-1 789 170,00	-391 300,00	0,00
Ylikurssirahasto	0,00				0,00
Arvonkorotusrahasto	0,00				0,00
Muut sidotut rahastot	14 122 763,24	845 278,03	-169 055,56	0,00	14 798 985,71
Vararahasto	11 125 097,97				11 125 097,97
Käyvän arvon rahasto	2 997 665,27	845 278,03	-169 055,56		3 673 887,74
Sääntöjen mukaiset rahastot	0,00				0,00
Muut rahastot	0,00				0,00
Vapaat rahastot	10 131 962,29				10 131 962,29
Edellisten tilikausien voitto tai tappio	117 768 415,28		-2 867 821,22		114 900 594,06
Tilikauden voitto tai tappio		12 164 391,44	0,00		12 164 391,44

Käyvän arvon rahaston muutokset

	Tilikauden alussa	Lisäykset	Vähennykset	Tuloslaskelmaan siirretty	Tilikauden päätyessä
Saamistodistukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Osakkeet ja osuudet	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut	2 997 665,27	845 278,03	169 055,56	0,00	3 673 887,74
Rahavirran suojaus	3 747 081,63	845 278,03	0,00	0,00	4 592 359,66
laskennalliset verot	-749 416,36	0,00	169 055,56		-918 471,92
Yhteensä	2 997 665,27	845 278,03	169 055,56	0,00	3 673 887,74

32. Sidottu ja vapaa oma pääoma sekä jakokelvottomat vapaan oman pääoman erät

Oma pääoma 31.12.2016

Sidottu oma pääoma

Vapaa oma pääoma

Oma pääoma yhteensä

Konserni	Pankki
122 204 973,11	125 305 517,53
191 052 342,05	137 196 947,79
313 257 315,16	262 502 465,32

Voitonjakokelpoiset varat 31.12.2016

Vapaa oma pääoma

- aktivoidut kehittämismenot

- muut jakokelvottomat erät

Voitonjakokelpoiset varat

Konserni	Pankki
191 052 342,05	137 196 947,79
0,00	0,00
54 803 642,56	37 800,00
136 248 699,49	137 159 147,79

33. Rahoitusvarojen ja -velkojen maturiteettijakauma 31.12.2016

Konserni

Jäljellä oleva juoksuaika

Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamis-

todistukset

Saamiset luottolaitoksilta

Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä

Saamistodistukset

Velat luottolaitoksille

Velat yleisölle ja julkisyhteisöille

Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat

Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla

alle 3 kk	3 - 12 kk	1 - 5 vuotta	5 - 10 vuotta	yli 10 vuotta
0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
34 383 513,05	0,00	65 000 000,00	120 500 000,00	0,00
51 862 358,85	130 959 089,97	582 344 149,36	459 654 127,91	471 204 675,08
0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
36 255 467,69	20 000 000,00	99 500 000,00	80 500 000,00	0,00
1 576 385 912,83	14 982 592,44	11 194 041,57	658 732,47	9 409 109,01
0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Muut kuin määräaikaist talletukset sisältyvät maturiteettiluokkaan "alle 3 kk".

Pankki

Jäljellä oleva juoksuaika

Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamis-

todistukset

Saamiset luottolaitoksilta

Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä

Saamistodistukset

Velat luottolaitoksille

Velat yleisölle ja julkisyhteisöille

Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat

Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla

alle 3 kk	3 - 12 kk	1 - 5 vuotta	5 - 10 vuotta	yli 10 vuotta
0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
34 383 513,05	0,00	65 000 000,00	120 500 000,00	0,00
51 862 358,85	130 959 089,97	592 664 223,01	459 654 127,91	471 204 675,08
0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
36 255 467,69	20 000 000,00	99 500 000,00	80 500 000,00	0,00
1 576 478 957,01	14 982 592,44	11 194 041,57	658 732,47	9 409 109,01
0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Muut kuin määräaikaist talletukset sisältyvät maturiteettiluokkaan "alle 3 kk".

34a. Koti- ja ulkomaanrahan määräiset omaisuus- ja velkaerät 31.12.2016**Konserni**

	Kotimaan raha	Ulkomaan raha	Yhteensä	Konsernin saamiset osakkuusyrittäjästä ja velat osakkuusyrittäjille
Saamiset luottolaitoksilta	216 375 917,00	3 507 596,05	219 883 513,05	
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	1 696 024 401,17	0,00	1 696 024 401,17	
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset ja muut saamistodistukset	0,00	0,00	0,00	
Johdannaissopimukset	7 190 387,37	0,00	7 190 387,37	
Muu omaisuus	270 984 663,55	131 526,20	271 116 189,75	
Velat luottolaitoksille	236 255 467,69	0,00	236 255 467,69	
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	1 609 124 075,04	3 506 313,28	1 612 630 388,32	
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	0,00	0,00	0,00	
Johdannaissopimukset ja kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat	2 495 548,78	0,00	2 495 548,78	
Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	0,00	0,00	0,00	
Muut velat	29 573 069,65	2 701,74	29 575 771,39	

Pankki

	Kotimaan raha	Ulkomaan raha	Yhteensä	Josta	
				Tytäryrityksiltä	Osakkuusyrittäjiltä
Saamiset luottolaitoksilta	216 375 917,00	3 507 596,05	219 883 513,05		
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	1 706 344 474,82	0,00	1 706 344 474,82	10 320 073,65	
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset ja muut saamistodistukset	0,00	0,00	0,00		
Johdannaissopimukset	7 190 387,37	0,00	7 190 387,37		
Muu omaisuus	264 706 276,10	131 526,20	264 837 802,30		
Velat luottolaitoksille	236 255 467,69	0,00	236 255 467,69		
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	1 609 217 119,22	3 506 313,28	1 612 723 432,50	93 044,18	
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	0,00	0,00	0,00		
Johdannaissopimukset ja kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat	2 495 548,78	0,00	2 495 548,78		
Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	0,00	0,00	0,00		
Muut velat	15 803 146,11	2 701,74	15 805 847,85		

34b. Rahoitusvarojen ja -velkojen käyvät arvot ja kirjanpitoarvot sekä käypien arvojen hierarkia 31.12.2016

	Konserni		Pankki	
	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
Rahoitusvarat				
Käteiset varat	3 128 798,20	3 128 798,20	3 128 798,20	3 128 798,20
Saamiset luottolaitoksilta	219 883 513,05	219 883 513,05	219 883 513,05	219 883 513,05
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	1 696 024 401,17	1 696 024 401,17	1 706 344 474,82	1 706 344 474,82
Saamistodistukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Osakkeet ja osuudet	227 209 410,12	227 209 410,12	227 206 360,88	227 206 360,88
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisöryityksissä	0,00	0,00	0,00	0,00
Osakkeet ja osuudet samaan konserniin kuuluvissa yrityksissä	178 090,43	178 090,43	178 090,43	178 090,43
Johdannaissopimukset	7 190 387,37	7 190 387,37	7 190 387,37	7 190 387,37
Yhteensä	2 153 614 600,34	2 153 614 600,34	2 163 931 624,75	2 163 931 624,75
Rahoitusvelat				
Velat luottolaitoksille	236 255 467,69	236 255 467,69	236 255 467,69	236 255 467,69
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	1 612 630 388,32	1 612 630 388,32	1 612 723 432,50	1 612 723 432,50
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	0,00	0,00	0,00	0,00
Johdannaissopimukset ja muut kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat	2 495 548,78	2 495 548,78	2 495 548,78	2 495 548,78
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	1 851 381 404,79	1 851 381 404,79	1 851 474 448,97	1 851 474 448,97

Taseessa käypään arvoon arvostetut rahoitusinstrumentit**Konserni**

Saamistodistukset
 Osakkeet ja osuudet
 Johdannaiset (positiiviset käyvät arvot)
 Johdannaiset (negatiiviset käyvät arvot)

Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	5 315 232,83	0,00	5 315 232,83
0,00	2 495 548,78	0,00	2 495 548,78

Pankki

Saamistodistukset
 Osakkeet ja osuudet
 Johdannaiset (positiiviset käyvät arvot)
 Johdannaiset (negatiiviset käyvät arvot)

Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
	5 315 232,83		5 315 232,83
	2 495 548,78		2 495 548,78

Arvostusmenetelmät, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta (Taso 3)

Avaava tase 1.1.2016
 siirrot tasoon 3
 siirrot tasosta 3
 muu muutos
 Päättävä tase 31.12.2016

0,00
0,00
0,00
0,00
0,00

Taso 1: Noteeratut markkinahinnat

Hierarkiatasoon 1 ryhmitellyt erät koostuvat pörssissä listatuista osakkeista, noteeratuista yritysten, valtioiden ja rahoituslaitosten velkapapereista sekä pörssijohdannaisista. Kyseisten instrumenttien käypä arvo määrittyy toimivilta markkinoilta saatavien noteerausten perusteella

Taso 2: Arvostusmenetelmät havainnoitavissa olevia syöttötietoja käyttäen

Arvostusmenetelmät, jotka perustuvat luotettaviin laskentaparametreihin. Hierarkiatasoon 2 luokiteltujen instrumenttien käyvällä arvolla tarkoitetaan arvoa, joka on johdettavissa rahoitusvälineen osien tai vastaavien rahoitusvälineiden markkina-arvosta, tai arvoa, joka on laskettavissa rahoitusmarkkinoilla yleisesti hyväksytyillä arvostusmalleilla ja -menetelmillä, jos markkina-arvo on niiden avulla luotettavasti arvioitavissa. Tähän hierarkiatasoon on luokiteltu suurin osa OP Yrityspankki -konsernin OTC-johdannaisista sekä yritysten, valtioiden ja rahoituslaitosten noteeratut velkapaperit, joita ei ole luokiteltu tasolle 1.

Taso 3: Arvostusmenetelmät ei havainnoitavissa olevia syöttötietoja käyttäen

Arvostusmenetelmät, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta. Hierarkiatasoon 3 luokitellut instrumentit arvostetaan hinnoittelumalleilla, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta. Lisäksi tasoon 3 luokitellaan velkapapereita, joille noteerauksia on markkinoilla arvostupäivänä vain vähän tai ei ollenkaan. Kyseiseen taseryhmään sisällytetään epälikvidit lainat, strukturoidut lainat ml. arvopaperistettut lainat ja strukturoidut velkakirjat sekä hedge-rahastot. Tason 3 käypä arvo perustuu kolmannelta osapuolelta saatavaan hintatietoon.

35. Vakuudeksi annettu omaisuus 31.12.2016**Konserni****Omien velkojen puolesta annetut vakuudet**

Velat luottolaitoksille
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat
Johdannaissop. ja kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat
Muut velat
Huonommalla etuoikeudella olevat velat
Yhteensä

Muut omasta puolesta annetut vakuudet**Konserniyhtiön puolesta annetut****Muiden puolesta annetut**

joista lähipiiriin kuuluvalla johdolle

Annetut vakuudet yhteensä

Pantit	Kiinnitykset	Muut vakuudet	Yhteensä
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	130 092 810,18	130 092 810,18
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	130 092 810,18	130 092 810,18

Pankki**Omien velkojen puolesta annetut vakuudet**

Velat luottolaitoksille
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat
Johdannaissop. ja kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat
Muut velat
Huonommalla etuoikeudella olevat velat
Yhteensä

Muut omasta puolesta annetut vakuudet**Konserniyhtiön puolesta annetut****Muiden puolesta annetut**

joista lähipiiriin kuuluvalla johdolle

Annetut vakuudet yhteensä

Pantit	Kiinnitykset	Muut vakuudet	Yhteensä
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	130 092 810,18	130 092 810,18
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	130 092 810,18	130 092 810,18

36. Eläkevastuut

31.12.2016

Eläkesitoumuksista johtuva suora vastuu

Osuus eläkesäätiön eläkevastuun ja muiden velkojen ylikatteesta

Konserni	Pankki
0,00	0,00
0,00	0,00

Pankin henkilökunnan lakisääteinen eläketurva on järjestetty OP-Eläkekassan kautta ja lisäeläketurva OP-Eläkesäätiön ja OP-Henkivakuutuksen kautta. Konserniyhtiöiden eläketurva on järjestetty eläkevakuutuksella.

37. Rahoitusleasing- ja muut vuokravastuut

31.12.2016

Yhden vuoden kuluessa maksettavat

Yli vuoden kuluessa ja enintään 5 vuoden kuluessa maksettavat

Yli 5 vuoden kuluessa maksettavat

Yhteensä

Konserni	Pankki
339 969,20	339 969,20
854 298,55	854 298,55
0,00	0,00
1 194 267,75	1 194 267,75

Sopimusten olennaiset irtisanomis- ja lunastusehdot

Konttoreista tehdyissä vuokrasopimuksissa päättymisajat ovat vuosina 2019-2021

38. Taseen ulkopuoliset sitoumukset Konserni

Taseen ulkopuoliset sitoumukset 31.12.2016

Asiakkaan puolesta kolmannen hyväksi
annetut sitoumukset

Takaukset ja pantit

Muut

Asiakkaan hyväksi annetut peruuttamattomat
sitoumukset

Arvopapereiden takaisinostositoumukset

Muut

josta luottolupaukset

Tytäryritysten puolesta	Osakkuusyritysten puolesta	Muiden puolesta	Yhteensä
0,00	0,00	116 150 647,91	116 150 647,91
0,00	0,00	32 193 962,67	32 193 962,67
0,00	0,00	32 193 962,67	32 193 962,67
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	83 956 685,24	83 956 685,24
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	83 956 685,24	83 956 685,24
0,00	0,00	83 956 685,24	83 956 685,24

Pankki

Taseen ulkopuoliset sitoumukset 31.12.2016

Asiakkaan puolesta kolmannen hyväksi
annetut sitoumukset

Takaukset ja pantit

Muut

Asiakkaan hyväksi annetut peruuttamattomat
sitoumukset

Arvopapereiden takaisinostositoumukset

Muut

josta luottolupaukset

Tytäryritysten puolesta	Osakkuusyritysten puolesta	Muiden puolesta	Yhteensä
0,00	0,00	116 150 647,91	116 150 647,91
0,00	0,00	32 193 962,67	32 193 962,67
0,00	0,00	32 193 962,67	32 193 962,67
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	83 956 685,24	83 956 685,24
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	83 956 685,24	83 956 685,24
0,00	0,00	83 956 685,24	83 956 685,24

39. Muut vastuusitoumukset ja vastuut tilikauden päättyessä

31.12.2016

Pankki on velvollinen tarkistamaan vuonna 2008 ja sen jälkeen valmistuneista kiinteistöinvestoinneista tekemiään alv-vähennyksiä, jos kiinteistön verollinen käyttö vähenee 10 vuoden tarkistusjakson aikana. Viimeiset tarkistusvuodet ovat 2017-2025 kiinteistöinvestoinnin valmistumisajankohdasta riippuen.

17 044,00
0,00
0,00
17 044,00

40. Henkilöstö ja toimielinten jäsenet sekä lähipiiri

Henkilöstön lukumäärä keskimäärin v. 2016

Vakinainen kokoaikainen henkilöstö

Vakinainen osa-aikainen henkilöstö

Määräaikainen henkilöstö

Yhteensä

Konserni		Pankki	
Keskimääräinen lkm	Muutos tilikauden aikana	Keskimääräinen lkm	Muutos tilikauden aikana
206	-12	206	-12
1	0	1	0
7	-14	7	-14
214	-26	214	-26

Toimielinten jäsenten palkat ja palkkiot v. 2016

Hallintoneuvoston jäsenet

Hallituksen jäsenet ja varajäsenet sekä toimitusjohtaja ja hänen sijaisensa

josta toimitusjohtaja Pasi Sorrille maksetut palkat ja palkkiot

sekä luontoisedut

Konserni	Pankki
Palkat ja palkkiot	Palkat ja palkkiot
44 040,00	44 040,00
345 502,00	345 502,00
267 719,00	267 719,00
9 360,00	9 360,00

Osuuskunnan kokouksen/edustajiston kokouksessa tehdyn päätöksen mukaan hallintoneuvoston puheenjohtajalle maksetaan palkkiota 880 euroa kuukaudessa ja varapuheenjohtajalle 440 euroa kuukaudessa, muille jäsenille ei makseta kuukausipalkkiota, minkä lisäksi heille maksetaan kokouspalkkiota 385 euroa kokoukselta.

Hallituksen puheenjohtajalle maksetaan palkkiota 2200 euroa kuukaudessa, varapuheenjohtajalle 1100 euroa kuukaudessa ja muille jäsenille 473 euroa kuukaudessa, minkä lisäksi heille maksetaan kokouspalkkiota 495 euroa kokoukselta. Pankin toimitusjohtajalle ei makseta hallitus-työskentelystä erillisiä palkkioita tai muita etuisuuksia.

Toimitusjohtajan vanhuuseläkeikä on 65 vuotta. Eläke-etuudet määräytyvät eläkelakien ja OP:n omien eläkejärjestelmien mukaisesti. Toimitusjohtajan noudattama irtisanomisaika on 3 kuukautta ja työnantajan noudattama irtisanomisaika on 6 kuukautta, jolloin hänelle irtisanomisaajan palkan lisäksi suoritetaan korvauksena 12 kuukauden rahapalkkaa vastaava korvaus.

Keski-Suomen OP liittyi OP-Henkilöstörahastoon vuonna 2005.

OP-Henkilöstörahastolle maksettava voittopalkkioerä vuonna 2016 perustui seuraavien tavoitteiden saavuttamiselle: OP Ryhmän tulos ennen veroja ja OP Ryhmän ydinvakavaraisuus (CET 1), molemmat painoilla 30% sekä keskittäjäasiakkaiden määrän muutos painolla 40 %.

Henkilöstörahastoon tehtävän palkkiosirron määrä vuodelta 2016 on noin 5,7 % rahaston jäsenten palkkasummasta.

Vuonna 2016 kirjattiin palkkioita yhteensä 479.550,00 euroa

Palkitsemisjärjestelmät

OP Ryhmän palkitseminen jakautuu yrityskohtaiseen lyhyen aikavälin palkitsemiseen sekä ryhmätasoiseen pitkän aikavälin palkitsemiseen. Palkkioiden enimmäismäärät on kaikissa järjestelmissä rajattu.

Lyhyen aikavälin palkitsemisohjelmassa ansaintajakso on kalenterivuosi ja palkkio maksetaan lähtökohtaisesti rahana.

Lyhyen aikavälin palkitsemisjärjestelmä kattaa koko henkilöstön.

Pitkän aikavälin johdon palkkiojärjestelmän piiriin kuuluvat erikseen määritellyt johtajat ja avaintehtävissä toimivat henkilöt, jotka yhtiön hallitus on nimennyt. OP Osuuskunnan hallintoneuvosto päättää järjestelmän OP:n ryhmätasoiset ansaintamittarit ja niille asetettavat tavoitteet kullekin ansaintajaksolle erikseen. Tavoitteet liittyvät OP Ryhmän tulokseen ennen veroja, ydinvakavaraisuuteen (CET1) ja keskittäjäasiakkaiden määrän kasvuun

Pitkän aikavälin järjestelmä koostuu peräkkäisistä kolmen vuoden pituisista ansaintajaksoista. Palkkion määrä riippuu tavoitteiden saavuttamisesta ansaintajakson päätyttyä. Ensimmäisen ansaintajakson 2011 - 2013 palkkio maksetaan lykkäysajan jälkeen kolmessa yhtä suuressa erässä kesäkuun loppuun mennessä vuosina 2015 - 2017.

Palkitsemisjärjestelmän ansaintajakson 2014 - 2016 perusteella mahdollisesti maksettava palkkio maksetaan OP:n liikkeeseen laskemina debentureina. Ansaittu euromääräinen palkkio muunnetaan debentuurien kappalemääräksi järjestelmän toteuman selvittyä. Palkkiosta vähennetään rahana maksettava osuus, jolla katetaan palkkiosta aiheutuvia veroja ja veroluonteisia maksuja.

Palkkio maksetaan kolmessa yhtä suuressa erässä vuosina 2018 - 2020.

Palkkion arvoa jaksotetaan ansainta- ja sitouttamisjakson kuluessa. Palkkio kirjataan tuloslaskelman erään Palkat ja palkkiot ja vastaerä siirtovelaksi, kunnes se maksetaan.

Palkkion maksamiseen liittyy OP Ryhmän vakavaraisuutta ja työ- tai toimitusuhteen voimassaoloa koskevia ehtoja

Muuttuvan palkkion maksamisen lykkääntyminen

Muuttuvien palkkioiden maksamisesta on säädetty laissa Luottolaitostoinnasta (610/2014). Jos henkilö on luokiteltu työtehtäviensä perusteella ryhmään, joiden ammatillisesta toiminnaasta voi aiheutua yritykselle merkittävää riskiä ("riskiprofiiliin vaikuttava henkilö"), lykätään muuttuvan palkkion maksua tietyissä olosuhteissa kolmelle vuodelle.

Riskiprofiiliin vaikuttavaan henkilöryhmään sovelletaan muuttuvan palkkion maksamisen lykkäämistä mikäli henkilön muuttuva palkkio yhden vuoden ansaintajaksolta ylittää Finanssivalvonnan kannanoton mukaisen rajan 50.000 euroa.

Riskiprofiiliin vaikuttavan henkilön palkkioita tarkastellaan kokonaisuutena huomioiden sekä pitkän- että lyhyen aikavälin palkkiot.

Jos maksun viivästämisen euron raja ylittyy, osa palkkiosta maksetaan heti ja loput palkkion maksusta lykätään. Lykkäystilanteessa viivästettävä palkkio maksetaan kolmen seuraavan vuoden aikana. Sanotussa lykkäystilanteessa lyhyen aikavälin ohjelmassa maksetaan aina puolet palkkiosta rahana ja puolet OP:n liikkeeseen laskemana debentuurilainana.

Tilintarkastajille maksetut palkkiot toimeksiantoryhmittäin v. 2016

Tilintarkastuksesta
Tilintarkastajan muut lausunnot
Veroneuvonta
Muut palvelut
Yhteensä

Konserni	Pankki
Tilintarkastus- palkkiot	Tilintarkastus- palkkiot
23 137,48	20 000,14
0,00	0,00
0,00	0,00
5 247,55	5 247,55
28 385,03	25 247,69

Toimielinten jäsenten saamat luotot, takaukset ja vakuudet 31.12.2016

	Rahalainat 1.1.	Lisäykset	Vähennykset	Rahalainat 31.12.	Takaukset ja muut taseen ulkopuoliset sitoumukset
Hallintoneuvoston jäsenet	1 125 417,85	338 977,32	0,00	1 464 395,17	22 175,42
Hallituksen jäsenet ja varajäsenet sekä toimitusjohtaja ja hänen sijaisensa	428 468,18	0,00	68 485,93	359 982,25	1 012,94
Yhteensä	1 553 886,03	338 977,32	68 485,93	1 824 377,42	23 188,36

Ilmoitetut luvut sisältävät luotot ja takaukset, jotka luottolaitos tai sen konserniin tai konsolidointiryhmään kuuluva yritys on antanut luottolaitoksen hallinto- ja valvontaelinten jäsenille. Toimielinten jäsenten antamat henkilötakaukset sisältyvät myös rahalainat erään.

Rahalainojen pääasialliset korkoehdot ja muut ehdot

Hallinto- ja valvontaelinten jäsenten luottoehdoissa noudatetaan normaaleja pankin luottoehtoja. Lainat on sidottu yleisesti käytössä oleviin viitekorkoihin. Lainoja lyhennetään sovitun lyhennyssuunnitelman mukaisesti ja niillä on normaalit vakuudet.

Eläkesitoumukset

Hallintoneuvoston jäsenet
Hallituksen jäsenet ja varajäsenet sekä toimitusjohtaja ja hänen sijaisensa

Aikaisemmin toimielimiin kuuluneiden henkilöiden eläkesitoumukset

Hallintoneuvoston jäsenet
Hallituksen jäsenet ja varajäsenet sekä toimitusjohtaja ja hänen sijaisensa

Konserni	Pankki
0,00	0,00
	0,00
	0,00
0,00	0,00
	0,00
	0,00

Lähipiiri**Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöltä 31.12.**

Arvon alentumistappiot 1.1.
Arvon alentumistappioiden muutos tilikaudella
Arvon alentumistappiot 31.12.

Saamistodistukset 31.12.

Arvon alentumistappiot 1.1.
Arvon alentumistappioiden muutos tilikaudella
Arvon alentumistappiot 31.12.

Osakkeet ja osuudet 31.12.

Arvon alentumistappiot 1.1.
Arvon alentumistappioiden muutos tilikaudella
Arvon alentumistappiot 31.12.

Takaukset ja muut taseen ulkopuoliset sitoumukset 31.12.

	Hallinto- henkilöt	Osakkuus- yritys	Muut
Omistus			
0,00	1 902 794,83	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	23 188,36	0,00	0,00

Osuuspankin lähipiiriin kuuluvat pankin hallintoneuvoston jäsenet, hallituksen jäsenet ja varajäsenet, toimitusjohtaja ja toimitusjohtajan sijainen, tilintarkastaja ja varatilintarkastaja tai tilintarkastusyhteisön päävastuullinen tilintarkastaja sekä näiden aviopuolisot tai avioliitonomaisessa suhteessa olevat henkilöt ja alaikäiset lapset. Lähipiiriin kuuluvat myös yhteisöt ja säätiöt, joissa edellä mainituilla henkilöillä on yksin tai yhdessä toisen kanssa kirjanpitolaisa tarkoitettu määräysvalta.

Lisäksi lähipiiriin kuuluu se, jolla omistuksen nojalla on vähintään 20 prosenttia osuuspankin osuuksista tai omistuksen, optio-oikeuden tai vaihtovelkakirjalainan nojalla on tai voi olla vastaava omistus tai äänivalta pankin konserniin kuuluvassa yhteisössä, jollei omistuksen kohteena olevan yhtiön merkitys koko konsernin kannalta ole vähäinen. Näiden yritysten edellisessä kappaleessa mainitut vastaavat henkilöt kuuluvat samoin lähipiiriin.

Lähipiiriin kuuluu myös osuuspankin konsernitilinpäätökseen yhdistelty osakkuusyhtiö.

Osuuspankin kanssa yhteisen määräysvallan alaiset yhteisöt kuuluvat myös osuuspankin lähipiiriin (sisäryitykset).

41. Omistukset muissa yrityksissä 31.12.2016

		Omistusosuus, %	Oma pääoma	Tilikauden voitto tai tappio
Tytäryritykset, jotka yhdistellään konsernitilinpäätökseen				
Yrityksen nimi:	*) Kiinteistö Oy Jyväskylän Kauppakatu 22	100,00 %	7 478 734,35	-12 727,56
Kotipaikka:	Jyväskylä			
Yrityksen nimi:	*) Jyväskylän Kassatalo Oy	100,00 %	462 238,45	11,28
Kotipaikka:	Jyväskylä			
		Omistusosuus, %	Oma pääoma	Tilikauden voitto tai tappio
Tytäryritykset, joita ei yhdistellä konsernitilinpäätökseen vähäisen merkityksen johdosta				
Yrityksen nimi:	*) K-S OP-Kiinteistökeskus Oy LKV	100,00 %	1 737 522,51	263 271,51
Kotipaikka:	Jyväskylä			
Yrityksen nimi:	As Oy Korventie 20	50,00 %	79 295,14	0,00
Kotipaikka:	Jämsä			
Yrityksen nimi:	As Oy Lehtishovi	100,00 %	29 617,89	0,00
Kotipaikka:	Jyväskylä			
Yrityksen nimi:	As Oy Lehtispolku	100,00 %	13 027,26	0,00
Kotipaikka:	Jyväskylä			
Yrityksen nimi:	As Oy Leivonmäen Tuomirinne	100,00 %	5 055,92	0,00
Kotipaikka:	Joutsa			
Yrityksen nimi:	As Oy Luhangan Jokivieru	100,00 %	14 413,70	0,00
Kotipaikka:	Luhanka			
Yrityksen nimi:	As Oy Parviaisenkangas	100,00 %	14 817,84	0,00
Kotipaikka:	Jyväskylä			
Yrityksen nimi:	As Oy Pihlajakulma	100,00 %	2 607,25	0,00
Kotipaikka:	Luhanka			
Yrityksen nimi:	As Oy Rapalanpuisto	100,00 %	4 692,84	0,00
Kotipaikka:	Äänekoski			
Yrityksen nimi:	As Oy Rapalanrinne	100,00 %	2 959,94	0,00
Kotipaikka:	Äänekoski			
Yrityksen nimi:	As Oy Saarijärven Hiponkulma	100,00 %	60 563,83	0,00
Kotipaikka:	Saarijärvi			
Yrityksen nimi:	As Oy Saarijärven Jylhänpuro	100,00 %	10 091,28	0,00
Kotipaikka:	Saarijärvi			
Yrityksen nimi:	As Oy Saarijärven Kultakuja	100,00 %	69 398,52	0,00
Kotipaikka:	Saarijärvi			
Yrityksen nimi:	As Oy Saarijärven Kultakumpu	100,00 %	62 007,51	0,00
Kotipaikka:	Saarijärvi			
Yrityksen nimi:	As Oy Saarijärven Tainantupa	100,00 %	197 098,59	0,00
Kotipaikka:	Saarijärvi			
Yrityksen nimi:	As Oy Suojärvenhovi	100,00 %	30 701,27	0,00
Kotipaikka:	Äänekoski			
Yrityksen nimi:	As Oy Suojärvenpuisto	100,00 %	10 003,96	-90,65
Kotipaikka:	Äänekoski			
Yrityksen nimi:	As Oy Vaajakosken Linnanpolku	100,00 %	23 105,99	0,00
Kotipaikka:	Jyväskylä			
Yrityksen nimi:	As Oy Vallilanrinne	100,00 %	4 692,64	0,00

Kotipaikka:	Jyväskylä			
Yrityksen nimi:	As Oy Äänekosken Keskuspuisto	100,00 %	142 608,25	-742,55
Kotipaikka:	Äänekoski			
Yrityksen nimi:	Koy Hankasalmen Asemakatu	100,00 %	235 009,23	818,76
Kotipaikka:	Hankasalmi			
Yrityksen nimi:	Koy Joutsan Kauppakulma	100,00 %	16 230,05	1 145,54
Kotipaikka:	Joutsa			
Yrityksen nimi:	Koy Kasseerija	80,06 %	708 756,31	10,56
Kotipaikka:	Äänekoski			
Yrityksen nimi:	Koy Kirrinketo	100,00 %	1 209 338,75	0,00
Kotipaikka:	Jyväskylä			
Yrityksen nimi:	Koy Laukaan Katajarinne	100,00 %	179 570,84	-1 007,60
Kotipaikka:	Laukaa			
Yrityksen nimi:	Koy Laukaan OP-Keskus	51,28 %	1 817 833,77	0,00
Kotipaikka:	Laukaa			
Yrityksen nimi:	Koy Leenankartano	50,00 %	24 634,86	-628,74
Kotipaikka:	Jyväskylä			
Yrityksen nimi:	Koy Leivonmäen Leivonkulma	100,00 %	486 374,81	348,93
Kotipaikka:	Joutsa			
Yrityksen nimi:	Koy Liiketenhola	100,00 %	17 659,73	0,00
Kotipaikka:				
Yrityksen nimi:	Koy Maaritinmutka	100,00 %	519 571,29	-441,26
Kotipaikka:	Jyväskylä			
Yrityksen nimi:	Koy Paavonrinne	54,61 %	369 953,20	11 929,62
Kotipaikka:	Saarijärvi			
Yrityksen nimi:	Koy Porthaninpiha	89,28 %	1 018 699,90	-1 598,81
Kotipaikka:	Viitasaari			
Yrityksen nimi:	Koy Rahakulma	100,00 %	126 834,21	4 471,00
Kotipaikka:	Kivijärvi			
Yrityksen nimi:	Koy Vaajakosken Nisulankulma	52,27 %	1 102 210,61	-6 866,51
Kotipaikka:	Jyväskylä			
Yrityksen nimi:	Hipontupa Oy	53,32 %	156 387,11	0,00
Kotipaikka:	Kannonkoski			
Yrityksen nimi:	Nikopi Oy	50,00 %	563 477,03	-806,69
Kotipaikka:	Jyväskylä			

Yrityksen nimi:	Viitasaaren Kassatalo Oy	100,00 %	214 381,05	213 388,80
Kotipaikka:	Viitasaari			
Yrityksen nimi:	Äänekosken Cityhelmi Oy	54,67 %	1 358 850,52	7 323,99
Kotipaikka:	Äänekoski			

*) Vuoden 2016 luvut

		Omistusosuus, %	Oma pääoma	Tilikauden voitto tai tappio
Osakkuusyritykset, joita ei yhdistellä konsernitilinpäätökseen vähäisen merkityksen johdosta				
Yrityksen nimi:	As Oy Kinnulan Kinnulatori	26,57 %		
Kotipaikka:	Kinnula			
Yrityksen nimi:	As Oy Äänekosken Kassatalo	25,58 %		
Kotipaikka:	Äänekoski			
Yrityksen nimi:	Koy Joutsan Rantatie 3	22,50 %		
Kotipaikka:	Joutsa			
Yrityksen nimi:	Koy Joutsan Talouskeskus	43,18 %		
Kotipaikka:	Joutsa			
Yrityksen nimi:	Koy Kivihovi	25,13 %		
Kotipaikka:	Kivijärvi			
Yrityksen nimi:	Koy Manttaalikunnan Talo	21,17 %		
Kotipaikka:	Saarijärvi			
Yrityksen nimi:	Koy Seppälälän Liiketalo	26,32 %		
Kotipaikka:	Jyväskylä			
Yrityksen nimi:	Koy Viitatori	25,99 %		
Kotipaikka:	Viitasaari			
Yrityksen nimi:	Tikkakosken Liikekeskus Oy	42,76 %		
Kotipaikka:	Jyväskylä			

42. Konsernitilinpäätökseen yhdistellyt tytäryritykset, joiden tilikausi päättynyt ennen tai jälkeen emoyrityksen tilikautta

43. Notariaattitoiminta

Osuuspankki tarjoaa arvopaperivälitystä sekä säilytys- ja hoitopalvelua samoin kuin muita asiakkaan omaisuuden hoitoon liittyviä palveluja, kuten lainhuudatus- ja kiinnitysasiat, yhteisöjen perustamiset ja uudelleenjärjestelyt, saatavien perimistehtävät, asiakkaan omaisuuden säilytys, perunkirjoitus- ja pesänselvitystoimet, asiakkaan oikeudellinen neuvonta omaisuuden hoitoon ja varojen sijoittamiseen liittyvissä asioissa. Lisäksi pankki tarjoaa toimeksiantoon perustuvia omaisuuden hoitoon liittyviä liikeyritysten, kiinteistö- ja asunto-osaakeyhteisöjen osakkeiden ja osuuksien ostoa ja myyntiä, sekä kiinteistöjen ja asuntojen vuokrausta.

Osuuspankin sellaisten omissa nimissään asiakkaan lukuun hallitsemien varojen kokonaismäärä, joita sijoituspalvelulain 9. luvun mukaan ei merkitä varoiksi osuuspankin taseeseen

--

44. Osuuspankin jäsenten lukumäärä sekä maksamatta olevat ja irtisanotut osuusmaksut 31.12.2016

Jäsenten lukumäärä
Maksamatta olevat osuusmaksut
Irtisanotut jäsenosuusmaksut
Irtisanotut lisäosuusmaksut
Irtisanotut tuotto-osuusmaksut

65 182
2 240,00
251 140,00
1 758 770,00
15 047 000,00

Irtisanotun osuus pääoman takaisinmaksun edellytykset ja ajankohta

Osuuspankkien omaan pääomaan sisältyy osuuspankkien jäsenten jäsenosuusmaksut sekä jäsenten tekemät sijoitukset tuotto-osuuksiin, joiden koron maksusta ja pääoman palauttamisesta pankilla on ehdoton oikeus kieltäytyä. Jäsenosuusmaksu ja siitä seuraava asiakasomistajuus antaa mahdollisuuden osallistua pankin hallintoon ja päätöksentekoon. Tuotto-osuuksiin ei liity asiakasomistajien oikeuksia eivätkä ne anna äänivaltaa. Vuosille 2016-2017 tavoitellaan tuotto-osuuksille 3,25 %:n korkoa ja maksettava korko vahvistetaan vuosittain jälkikäteen. Tuottotavoite voi muuttua vuosittain.

Mikäli osuuspankki ei ole kieltäytynyt palauttamisesta, jäsenosuusmaksu ja tuotto-osuusmaksu voidaan palauttaa 12 kuukauden kuluttua sen tilikauden päättymisestä, jonka aikana jäsenyys on päättynyt tai tuotto-osuuden omistaja on irtisanonut osuuden. Ellei palautusta voida jonakin vuonna maksaa täysimääräisesti, maksamatta jäänyt osa maksetaan seuraavien tilinpäätösten perusteella käytettävissä olevista omista pääomista. Edellä määrätty oikeus maksamatta jääneen osan jälkipalautukseen päättyy kuitenkin viidennen seuraavan tilinpäätöksen jälkeen. Maksamatta jääneelle osalle ei makseta korkoa.

Osuuspankkien kansallisessa tilinpäätöksessä omiin pääomiin luetaan lisäksi lisäosuuspääoma, josta osuuspankeilla ei ole ehdotonta oikeutta kieltäytyä palauttamasta jäsenille. Irtisanottu lisäosuuspääoma luokitellaan tilinpäätöksessä velaksi. Lisäosuuspääoma palautetaan kuuden kuukauden kuluttua sen tilikauden päättymisestä, jonka perusteella palautus ensimmäisen kerran voidaan suorittaa. Jos irtisanottua lisäosuusmaksua ei ole voitu palauttaa kokonaisuudessaan, voi palautus tapahtua jälkipalautuksena, jos se on kolmen seuraavan tilinpäätöksen perusteella mahdollista. Lisäosuudelle maksetaan korkoa siihen asti, kun se on osuuskuntalain mukaan nostettavissa.

45. Pitkäaikaissäätämispalvelu

OP-eläkesäästön eläketili
Määräaikais- tai muulle talletustilille tehdyt sijoitukset
Osuuspankin taseessa olevat sijoitukset yhteensä
Taseen ulkopuoliset sijoitukset, sijoitusrahastot, osakkeet, jvk-lainat (sis. myyntisaamiset/ostovelat)
OP-eläkesäästön eläketililtä veloitetut sopimuksen mukaiset kulut ja palkkiot
Tilikauden aikana säästämistililtä maksetut eläkkeet

31.12.2016
386 580,47
22 300,80
408 881,27
2 480 994,37
2 917,22
12 180,36

LUETTELO KIRJANPITOKIRJOISTA JA TOSITELAJEISTA

OP RYHMÄN SAP tositelajit ja tositenumerosarjat

Pankin pääkirjanpito on SAP-järjestelmässä ja osakirjanpitojen tiedot on siirretty pääkirjanpitoon yhdistelmänä tai muuna yhteenvetona.

Merkittävimmät osakirjanpidot:

Ottolainaus
Antolainaus
Omistaja-asiakasrekisteri
Bonusjärjestelmä
Tuotto-osuudet
Korva, arvopaperikirjanpito
Matkavaluutta
ASLA, asiakaslaskutus
Calypso, johdannais- ja arvopaperikirjanpito
JORR, johdannaisreskontra
Pankkitakaukset
Haltia, kiinteistökirjanpito
Havas, vastike- ja vuokrareskontra
Osuuspankkien tilit OP Yrityspankissa
POPS, Pankkien väliset online pikasiirrot ja shekit
SAP HR ja Aditro
SAP käyttöomaisuus
SAP osto- ja myyntireskontra, Ariba, Basware IP ja Basware maksuliikenne

Sovellus- tosite ')	Nimi	Tosite- laji	Numerosarja alku	loppu
	TOISTUVA TOSITE	X1	7700001	7799999
	MALLITOSITE	X2	7800001	7899999
	KAUDEN PÄÄTÖS, lopullinen	SA	1000010001	1000019999
	KAUDEN PÄÄTÖSTOS, purettavat	SB	1000020001	1000029999
	ENNAKKOKIRJAUS, lopullinen	SC	1000030001	1000039999
	ENNAKKOKIRJAUS, purettavat	SD	1000040001	1000049999
	PÄIVITTÄISTOSITE	SE	1000050001	1000059999
	ED.KUUKAUDEN KORJAUKSET/AURUM	SF	1000060001	1000069999
	AGIOARVOSTUS MANUAALINEN	SH	1000080001	1000089999
	SALDONSIIRTO, PURETTAVA (taseen väärän merkkisten saldojen siirto)	SS	1000090001	1000099999
	ARVONLISÄVERON KORJAUS	SV	1000100000	1000109999
	LOMAPALKKAVARAUS	SL	1000110001	1000119999
	HENKILÖSIVUKULUT	SM	1000120001	1000129999
	IFRS-OVY JA -OPHV -saldonsiirto	SI	1000130001	1000139999
	GE-PALKKIOVARAUS	GK	1000140001	1000149999
	TULOSPALKK. JAKSOTUS	GM	1000150001	1000159999
	VEROJAKSOTUS, PURETT.	GO	1000160001	1000169999
	TALL.SUOJARAH. JAKS.	GQ	1000170001	1000179999
	RYHMÄKOHT.ARVONALENT	GX	1000180001	1000189999
	VEROJAKSOTUS,LOPULL.	GY	1000190001	1000199999
	PÄIVITT.TOS./OKO PKL	SO	1000200001	1000209999
	ALV-VELOITUS	GZ	1000210001	1000219999
	ALV-SIIRTO	ST	1000220001	1000229999
	SOS.KULUVELAN SIIRTO	SR	1000230001	1000239999
	SIJ.OM. PÄIVITT./VAR	SP	1000240001	1000249999
	SIJ.OM TP PURETT/VAR	SQ	1000250001	1000259999
	LOMAP.VARAUS/KUSTP.S	GF	1000260001	1000269999
	SOS.KULUVELAN SIIRTO lopullinen	SY	1000270001	1000279999
	KIINTEISTÖSIJ. PÄIV.	SZ	1000280001	1000289999
	KIINTEISTÖSIJ. PURET	SX	1000290001	1000299999
	ELIMINOINTI BALTIA purettava	MB	1000300001	1000309999
	ELIMINOINTI BALTIA ei-purettava	RC	1000310001	1000319999
	PUH.KULUJEN ALV-OIK.	HD	1000320001	1000329999
	SALDONSIIRTO, EI-PURETTAVA	SJ	1000330001	1000339999
	SALDONSIIRTO, TEM	SN	1000340001	1000349999
	SALDONSIIRTO, MVAT	HI	1000350001	1000359999
	KIINT YHT AVAAVA TASE	QN	1000360001	1000369999
	KÄYTTÖOMAISUUS	AA	1010000001	1010999999 RABUCH00 **)
	KÄYTTÖOMAISUUS POISTOT	AF	1011000001	1011999999 RAPERB00 **)
	KÄYTTÖOMAISUUS VARASTOSALDOK	AG	1012000001	1012999999
	LASKU e-Flow/SAP eliminoidavat	LF	1021000001	1021999999
	LASKU MANUAALINEN eliminoidavat	LM	1022000001	1022999999
	HYVITYSLASKU MANUAALINEN eliminoidavat	HM	1023000001	1023999999
	LASKUN PERUUTUS AUTOMAATTINEN	LP	1024000001	1024999999
	LASKUN MANUAALINEN MAKSU	KA	1025000001	1025999999
	AUTOMAATTISET MAKSUT	KZ	1026000001	1026999999
	LASKU E-Flow/SAP ei eliminoidavat	LG	1027000001	1027999999
	LASKU MANUAALINEN ei eliminoidavat	LN	1028000001	1028999999

Sovellus- tosite ')	Nimi	Tosite- laji	Numerosarja alku	loppu
	HYVITYSLASKU MANUAALINEN ei eliminotavat	HN	1029000001	1029999999
	MYNTILASKU MANUAALINEN eliminotavat	DR	1030000001	1030999999
	HYVITYSLASKU MANUAALINEN eliminotavat	DG	1031000001	1031999999
	MYNTILASKUN PERUUTUS	DA	1032000001	1032999999
	HYVITYSLAS.MR EI ELIM.	DH	1033000001	1033999999
	HYVITYSLASKUTUS eliminotavat	DI	1034000001	1034999999
	LASKUN MAKSU	DZ	1035000001	1035999999
	HYVITYSLASKUTUS ei eliminotavat	DJ	1036000001	1036999999
	MYNTILASKU MANUAALINEN ei eliminotavat	DS	1037000001	1037999999
	MYNTILASKUTUS eliminotavat	DT	1038000001	1038999999
	MYNTILASKUTUS ei eliminotavat	DU	1039000001	1039999999
	TASAU	MT	1040000001	1040999999
	MATKALASKU /MATKAMIES	FA	1041000001	1041999999
	KONEKIELISET TILIOTETAPAHTUMAT	FB	1042000001	1042999999
	LUOTTORESKONTRA/KOTIPANKKI	FC	1043000001	1043999999
	JAHA/KOTIPANKKI	FD	1044000001	1044999999
	IFACTOR /OPR	FE	1045000001	1045999999
	IFACTOR /OPR JAKSOTUS	FF, FG	1046000001	1046999999
	SOPRI /OPR	FH	1047000001	1047999999
	SOPRI /OPR JAKSOTUS	FI,FJ	1048000001	1048999999
	LUOTTOTILI /OPR	FK	1049000001	1049999999
	LEASONG OR /OPR	FL	1050000001	1050999999
	VARAINHANKINTA /OPR	FM	1051000001	1051999999
	VARAINHANKINTA /OPR JAKSOTUS	FN, FO	1052000001	1052999999
	DISKONTATUT OSAMAKSUT /OPR	FP	1053000001	1053999999
	DISKONTATUT OSAM. /OPR JAKSOTUS	FQ, FR	1054000001	1054999999
	OIKEUDELLINEN PERINTÄ /OPR	FS	1055000001	1055999999
	OSAMAKSULEASING (VIEW21) /OPR	FT	1056000001	1056999999
	VIEW 21/JAKSOTUKSET	ET	1057000001	1057999999
	VIEW 21/AGIO	EU	1058000001	1058999999
9900095	SRJ-TAPAHTUMAT	FU	1059000001	1059999999
	AIRAS-PALKKIOT/AURUM	FV	1060000001	1060999999
	TYÖNANTAJAN ST-MAKSU	FX	1070000001	1070999999
	DIME/SIJ.RAHASTOT	GR	1071000001	1071999999
	OPUSCAPITA/OKO	GU	1072000001	1072999999
	ANALYTE	IE	1073000001	1073999999
	MYNTILASKU/KIPINÄ	DB	1074000001	1074999999
	LASKUN MANUMAKS/OPKK	DY	1075000001	1075999999
	TEM MATKALASKUT	MK	1076000001	1076999999
	VIRO MANU PÄIVITT.	JS	1077000001	1077999999
	VIRO MANU TP PYSYVÄ	JV	1078000001	1078999999
	VIRO MANU TP PERUUT.	JX	1079000001	1079999999
	LATVIA MANU PÄIVITT.	JT	1080000001	1080999999
	LATVIA MANU TP PYS.	JY	1081000001	1081999999
	LATVIA MANU TP PER.	JZ	1082000001	1082999999
	LIETTUA MANU PÄIVITT	JU	1083000001	1083999999
	LIETTUA MANU TP PYS.	KB	1084000001	1084999999
	LIETTUA MANU TP PER.	KC	1085000001	1085999999
	LOMAPALKAT, OSTOLASKU	LL	1086000001	1086999999
	LOMAPALKAT, MYNTILASKU	DL	1087000001	1087999999
	JAKSOTUSAJO, SAPin man. jaksotus -toiminto	MA	1088000001	1088999999
	ACQUIRING-PALKKIOT, OR	KY	1089000001	1089999999
	ACQUIRING-PALKKIOT, MR	DE	1090000001	1090999999
	AGIOARVOSTUS	SG	1091000001	1091999999
	ACQUIRING	KQ	1092000001	1092999999
9930004	CAL PÄIVITTÄISET VIENNIT	RF	1093000001	1093999999
9930005	CAL PÄIVITTÄISET VIENNIT	RF	1093000001	1093999999
9930006	CAL PÄIVITTÄISET VIENNIT	RF	1093000001	1093999999
9930007	CAL PÄIVITTÄISET VIENNIT	RF	1093000001	1093999999
9930008	CAL PÄIVITT. TASEEN ULKOP.	RH	1094000001	1094999999
9930106	CAL KK-VAIHTEEN VIENNIT	RG	1095000001	1095999999
9930107	CAL KK-VAIHTEEN VIENNIT	RG	1095000001	1095999999
9930108	CAL KK-VAIHTEEN TASEEN ULKOP.	RI	1096000001	1096999999
9900048	LISÄOSUUSPÄÄOMA	HB	1097000001	1097999999
	BONUSKERTYMÄ/CLEARING, OR	LK	1098000001	1098999999
	BONUSKERTYMÄ/CLEARING, MR	DK	1099000001	1099999999
9900049	PERINNÄN LIITTYMÄ	HC	1100000001	1100999999
9940004	LJR ANTOLAINAUS	MC	1101000001	1101999999
990053	Banksyst päivittäiset	JD	1102000001	1102999999
990064	BLV PÄIVITTÄISET	JM	1103000001	1103999999
990067	BLT PÄIVITTÄISET	JP	1104000001	1104999999
	Bonuskäyttö toinen op, MR	DO	1105000001	1105999999
	Bonuskäyttö toinen op, OR	LO	1106000001	1106999999
	Equens/Debit-kortit	HF	1107000001	1107999999
	Ariba tilaus eliminotava	LU	1108000001	1108999999
	Ariba ei tilausta eliminotava	LV	1109000001	1109999999
	Ariba tilaus ei-eliminotava	LX	1110000001	1110999999

Sovellus- tosite ')	Nimi	Tosite- laji	Numerosarja alku	loppu
	Ariba ei tilausta ei-eliminoitava	LY	1111000001	1111999999
	Ariba peruutustosite	LZ	1112000001	1112999999
	ACQUIRING/HALTI	HG	1113000001	1113999999
	SAANA/M2	HJ	1114000001	1114999999
	VAM päivittäiset	HK	1115000001	1115999999
	VAM kk-vaihe	HL	1116000001	1116999999
12999	ENTRA	EN	1299900001	1299999999
	TEKNINEN FD EI ELIM.	Z9	2010000001	2010999999
	KASSAKP. LIITT./OPHV	NA	3010000001	3010999999
	HK KORVAUS KKP./OPHV	NB	3011000001	3011999999
	OIVA KON./OPHV	NC	3012000001	3012999999
	TUOTTOTURVA KON/OPHV	ND	3013000001	3013999999
	LAINATURVA KON./OPHV	NE	3014000001	3014999999
	HENKILÖV.KORV K/OPHV	NF	3015000001	3015999999
	RYHMÄVAK. KON./OPHV	NG	3016000001	3016999999
	IF RYHMÄELÄK K./OPHV	NH	3017000001	3017999999
	MOOTTORIAJ. KON/OPHV	NI	3018000001	3018999999
	VAHINKOVAK. KON/OPHV	NJ	3019000001	3019999999
	HENKILÖVAK. KON/OPHV	NK	3020000001	3020999999
	TAPATURMA KON./OPHV	NL	3021000001	3021999999
	KIINT.VUOKRAT K/OPHV	NM	3022000001	3022999999
	VSM KON./OPHV	NN	3023000001	3023999999
	MITTATURVA KON./OPHV	NO	3024000001	3024999999
	LÄHTEVÄ RAHA L./OPHV	NP	3025000001	3025999999
	TULEVA RAHA L./OPHV	NQ	3026000001	3026999999
	TKV KON./OPHV	NR	3027000001	3027999999
	HK KORVAUS KON./OPHV	NS	3028000001	3028999999
	AULI KON./OPHV	NT	3029000001	3029999999
	RATTI KON./OPHV	NU	3030000001	3030999999
	RAKENNUSVIRHE K/OPHV	NV	3031000001	3031999999
	SULKA KON./OPHV	NX	3032000001	3032999999
	MATKAVAKUUTUS K/OPHV	NY	3033000001	3033999999
	KASKO KON./OPHV	OA	3034000001	3034999999
	ESINEVAK.YKS. K/OPHV	OB	3035000001	3035999999
	TAKAUSVAKUUTUS/OPHV	OC	3036000001	3036999999
	SULKAN EPÄV.VAH/OPHV	OD	3037000001	3037999999
	RESK.SAATAVAL.L/OPHV	OE	3038000001	3038999999
	YT KORVAUS KKP./OPHV	OF	3039000001	3039999999
	PERUUTUS/OPHV LIITT.	NZ	3100000001	3109999999
PLA-tositelajit				
	Kirjanpitosite	AB	3204000000	3204999999
	Täsmäytyspääkirja	AC	3205000000	3205999999
	Käyttöom.konversio	AK	3206000000	3206999999
	Käyttöom.kirj: netto	AN	3207000000	3207999999
	Ratti Kkp.	C3	3208000000	3208999999
	VSM Kkp.	C4	3209000000	3209999999
	HK Korvaus Muis.	DC	3210000000	3210999999
	EK Korvaus Muis.	DD	3211000000	3211999999
	Manuaalipal. Muis.	DM	3212000000	3212999999
	Auli Muis.	E1	3213000000	3213999999
	Oiva Muis.	E2	3214000000	3214999999
	Ratti Muis.	E3	3215000000	3215999999
	Tuottoturva Muis.	E4	3216000000	3216999999
	Mittaturva Muis.	E6	3217000000	3217999999
	Ryhmävakuutus Muis.	E7	3218000000	3218999999
	Rakennusvirhe Muis.	E8	3219000000	3219999999
	IF Ryhmäeläke Muis.	E9	3220000000	3220999999
	Ulkoinen numero	EX	3221000000	3221999999
	Ratti Muis.	F3	3222000000	3222999999
	VSM Muis.	F4	3223000000	3223999999
	IF Ilm. eläke Muis.	F9	3224000000	3224999999
	As.miesp.m.liit.jaks	H1	3226000000	3226999999
	Sonet.vak.pal.jaks.l	H2	3227000000	3227999999
	Asiamiehet	HA	3228000000	3228999999
	Palkansaajat	HE	3229000000	3229999999
	Hallinto henkilöt	HH	3230000000	3230999999
	Tilapäispalkkionsaaj	HT	3231000000	3231999999
	Investointityönumero	IP	3232000000	3232999999
	Toimittajat - hyvät.	KG	3233000000	3233999999
	Kiint.hall.järj.liit	KH	3234000000	3234999999
	Toimittajat - netto	KN	3235000000	3235999999

Sovellus- tosite ')	Nimi	Tosite- laji	Numerosarja alku	loppu
	Kiint.osakejärj	KO	3236000000	3236999999
	Tilien ylläpito	KP	3237000000	3237999999
	Toimittajat - lasku	KR	3238000000	3238999999
	Kiint.sähkönl.liitt	KS	3239000000	3239999999
	Laskut, IP,ulkopuoli	LB	3240000000	3240999999
	Laji/toimintoj.kirj.	LT	3241000000	3241999999
	ML-tilitys	ML	3242000000	3242999999
	Regressilask. Kon.	MQ	3243000000	3243999999
	JV-Simmer Kon.(tulev	MS	3244000000	3244999999
	Ratti Kon.	N3	3245000000	3245999999
	IF ilm. eläk Kon.	N9	3246000000	3246999999
	EU Korvaus Kkp.	OG	3247000000	3247999999
	Henkivak.korvau Kkp.	OH	3248000000	3248999999
	Tapaturma Kkp.	OI	3249000000	3249999999
	MA korvaus Kkp.	OJ	3250000000	3250999999
	Takaus.korvaus Kkp.	OK	3251000000	3251999999
	Sulkan epäv.vah. Kkp	OL	3252000000	3252999999
	TKV Muis.	OM	3253000000	3253999999
	Moottoriajon. Muis.	ON	3254000000	3254999999
	Sulka Muis.	OO	3255000000	3255999999
	Matkavakuutus Muis.	OP	3256000000	3256999999
	Vahinkovakuutus Muis	OQ	3257000000	3257999999
	Henkilövakuutus Muis	OR	3258000000	3258999999
	Tapaturma Muis.	OS	3259000000	3259999999
	Kasko Muis.	OT	3260000000	3260999999
	Ratti maksusop. Muis	OU	3261000000	3261999999
	Esinevak.yks. Muis.	OV	3262000000	3262999999
	Takausvakuutus Muis.	OW	3263000000	3263999999
	Sulkan epäv.vah Muis	OX	3264000000	3264999999
	Regressilask. Muis.	OY	3265000000	3265999999
	Tuleva raha Muis.	OZ	3266000000	3266999999
	Palkk. as.m.liitt.ja	P1	3267000000	3267999999
	MA korvaus Muis.	PB	3268000000	3268999999
	Sulkan epäv.vah Muis	PC	3269000000	3269999999
	Henkivak.korvau Muis	PD	3270000000	3270999999
	Tapaturma Muis.	PF	3271000000	3271999999
	Takaus.korvaus. Muis	PG	3272000000	3272999999
	YT Korvaus Muis.	PH	3273000000	3273999999
	JV-Simmer Muistio	PI	3274000000	3274999999
	MA korvaus Kon.	PJ	3275000000	3275999999
	Tapaturma Kon.	PL	3276000000	3276999999
	Takaus,korvaus Kon.	PM	3277000000	3277999999
	YT Korvaus Kon.	PN	3278000000	3278999999
	JV-Simmer Kon.(lähte	PO	3279000000	3279999999
	ATK-palv.vel.liitt	PP	3280000000	3280999999
	Hinnanmuutos	PR	3281000000	3281999999
	EU Korvaus Kon.	PS	3282000000	3282999999
	EK Korvaus Kon.	PT	3283000000	3283999999
	Päätetapahtum.liitt	PU	3284000000	3284999999
	ATK-palv.vel. levyti	PW	3285000000	3285999999
	Systeemipalv.vel.lii	PX	3286000000	3286999999
	Työasemaveloitukset	PY	3287000000	3287999999
	S-laskutus, Elisa	PZ	3288000000	3288999999
	Sulkan epäv.vah. Kon	QA	3289000000	3289999999
	EK Korvaus Kkp.	QB	3290000000	3290999999
	Cross-company korot	QC	3291000000	3291999999
	EU korvaus muis.	QD	3292000000	3292999999
	Hyvitys - nettosuor.	RA	3293000000	3293999999
	Ostolasku	RE	3294000000	3294999999
	Lask.vast.otto netto	RN	3295000000	3295999999
	Laskun siirto	RV	3296000000	3296999999
	SIJ/KTÖ JAKO	SK	3297000000	3297999999
	Jälkikirjaustosite	SU	3298000000	3298999999
	Tiedonsiirto	UE	3299000000	3299999999
	Maksukirjaus	ZP	3305000000	3305999999
	Pankki - täsmäytys	ZR	3306000000	3306999999
	Maksu per shekki	ZS	3307000000	3307999999
	Maksuselvitys	ZV	3308000000	3308999999
	INV.TILAUSTEN PURKU	QE	3309000000	3309999999
	Tuottoturva man. peruut	14	3310000000	3310999999
	Lainaturva man. peruut	15	3311000000	3311999999
	Mittaturva man. peruut	16	3312000000	3312999999
	Auli man. peruut	11	3313000000	3313999999
	ryhmävak man. peruut	17	3314000000	3314999999
	Rak.virhevak. man. peruut	18	3315000000	3315999999
	Oiva man. peruut	12	3316000000	3316999999
	Sulka evl man. peruut	1P	3317000000	3317999999

Sovellus- tosite ')	Nimi	Tosite- laji	Numerosarja alku	loppu
	Sulka man. peruut	1C	3318000000	3318999999
	Matkavak. man. peruut	1D	3319000000	3319999999
	Vahinkovak. man. peruut	1E	3320000000	3320999999
	M.ajoneuvovak. man. peruut	1A	3321000000	3321999999
	Henkilövak. man. peruut	1F	3322000000	3322999999
	Tapaturmavak. man. peruut	1G	3323000000	3323999999
	Kaskovak. man. peruut	1I	3324000000	3324999999
	Ratti man. peruut	13	3325000000	3325999999
	Ratti maksusop. man peruut	1J	3326000000	3326999999
	Esinevak. yks. man. peruut	1M	3327000000	3327999999
	Takausvak. man. peruut	1N	3328000000	3328999999
	EK Korvaus man. peruut	19	3329000000	3329999999
	Ratti 2 man. peruut	1B	3330000000	3330999999
	Takaus korv. man peruut	1H	3331000000	3331999999
	JV-Simmer man peruut	1K	3332000000	3332999999
	JV-Simmer muist m pe	1S	3333000000	3333999999
	Korkki TA	QF	3334000000	3334999999
	Korkki YT	QG	3335000000	3335999999
	Korkki EU	QH	3336000000	3336999999
	Korkki EK	QI	3337000000	3337999999
	Korkki YA	QJ	3338000000	3338999999
	Korkki MK	QK	3339000000	3339999999
	Korkki manuaalitosite	QL	3340000000	3340999999
	KORKKI PV MANUAALITOS.	QM	3341000000	3341999999
	Flex maksutulo, koneellinen	K1	3342000000	3342999999
	Flex maksutulo, manuaalinen kirjaus	K2	3343000000	3343999999
	Flex korvaukset, koneellinen	K3	3344000000	3344999999
	Flex korvaukset, manuaalinen kirjaus	K4	3345000000	3345999999
	Flex manuaalinen peruuntuva	K5	3346000000	3346999999
500	MARKKATOSITEMUUNTO	TF	5000000001	5000999999
501	MARKKATOSITEMUUNTO	TF	5000000001	5000999999
502	MARKKATOSITEMUUNTO	TF	5000000001	5000999999
503	MARKKATOSITEMUUNTO	TF	5000000001	5000999999
504	MARKKATOSITEMUUNTO	TF	5000000001	5000999999
505	MARKKATOSITEMUUNTO	TF	5000000001	5000999999
506	MARKKATOSITEMUUNTO	TF	5000000001	5000999999
507	MARKKATOSITEMUUNTO	TF	5000000001	5000999999
508	MARKKATOSITEMUUNTO	TF	5000000001	5000999999
509	MARKKATOSITEMUUNTO	TF	5000000001	5000999999
040	JÄSENLUOTTOVAKUUTUS	TA	5040000001	5040999999 HVRKR0H
050	ASUNTOSÄÄSTÖPALKKIOT	TB	5050000001	5050999999
060	ELÄKEKASSA	TC	5060000001	5060999999
061	ELÄKEKASSA	TC	5060000001	5060999999
080	OP-LUOTOT	TD	5080000001	5080999999
084	ALV-MAKSUT	TE	5084000001	5084999999
510	TOSITEMUUNTO	TG	5100000001	5100999999
610	ULTRA VALUUTANVAIHTO	TX	6100000001	6100999999
613	ZVS-MAKSUT/OKO	TH	6130000001	6130999999
614	ZVS-MAKSUT/OKO	TH	6130000001	6130999999
615	PSE/PE-MAKSUT/OKO	TZ	6150000001	6150999999
616	PSE/PE-MAKSUT/OKO	TZ	6150000001	6150999999
620	FORSE	TI	6200000001	6200999999
621	SDD SEPA SUORAVELOITUS	RB	6210000001	6210999999
624	AQUARIUS/OKO	GP	6240000001	6240999999
625	VIEW/PÄIVITYKSET	TJ	6250000001	6250999999
628	DPS/OPTO-TAPAHTUMAT	RZ	6280000001	6280999999
631	SEKKILUNASTUKSET (USKI)	TK	6310000001	6310999999
632	SEKKILUNASTUKSET (USKI)	TK	6310000001	6310999999
633	PANKKITAKAUKSET	TL	6330000001	6330999999
634	OKOBANKEN	TM	6340000001	6340999999
635	OKOBANKEN	TM	6340000001	6340999999
636	REMBURSSIT JA PERITTÄVÄT	TN	6360000001	6360999999
637	REMBURSSIT JA PERITTÄVÄT	TN	6360000001	6360999999
638	DPS PÄIVITTÄISET	KU	6380000001	6380999999
639	DPS TASEEN ULKOPUOL.	KV	6390000001	6390999999
640	LÄHTEVÄT MAKSUMÄÄRÄYKSET	TO	6400000001	6400999999
641	LÄHTEVÄT MAKSUMÄÄRÄYKSET	TO	6400000001	6400999999
642	LÄHTEVÄT MAKSUMÄÄRÄYKSET	TO	6400000001	6400999999
643	LÄHTEVÄT MAKSUMÄÄRÄYKSET	TO	6400000001	6400999999
644	LÄHTEVÄT MAKSUMÄÄRÄYKSET	TO	6400000001	6400999999
645	LÄHTEVÄT MAKSUMÄÄRÄYKSET	TO	6400000001	6400999999
646	LÄHTEVÄT MAKSUMÄÄRÄYKSET	TO	6400000001	6400999999
647	TULEVAT MAKSUMÄÄRÄYKSET	TP	6530000001	6530999999

Sovellus- tosite ')	Nimi	Tosite- laji	Numerosarja alku	loppu
648	TULEVAT MAKSUMÄÄRÄYKSET	TP	6530000001	6530999999
649	LÄHTEVÄT MAKSUMÄÄRÄYKSET	TO	6400000001	6400999999
653	TULEVAT MAKSUMÄÄRÄYKSET	TP	6530000001	6530999999
654	TULEVAT MAKSUMÄÄRÄYKSET	TP	6530000001	6530999999
657	ULKOMAISET SEKKILUNASTUKSET	TU	6570000001	6570999999
658	ULKOMAISET SEKKILUNASTUKSET	TU	6570000001	6570999999
659	ULKOMAISET SEKKILUNASTUKSET	TU	6570000001	6570999999
660	MATKASHEKIT	TQ	6600000001	6600999999
663	Ultra/ Henki Aquarius VIRO	KF	6630000001	6630999999
665	BANKGIRO	TV	6650000001	6650999999
666	RPM (Rahanpesun estämisen keskeytyskirjaukset)	KX	6660000001	6660999999
667	RPM/EUR	RM	6670000001	6670999999
670	VALUUTTAPÄÄKASSA	TR	6710000001	6710999999
671	SETELKAUPAT	TR	6710000001	6710999999
672	VALUUTTAPÄÄKASSA	TR	6710000001	6710999999
673	VALUUTTAPÄÄKASSA	TR	6710000001	6710999999
674	BOND/REPO PÄIVITTÄISET	TS	6740000001	6740999999
675	BOND ARVOSTUKSET	XV	6750000001	6750999999
691	TOSITEMUUNTO (TOSMU)	TT	6910000001	6910999999
692	TOSITEMUUNTO (TOSMU)	TT	6910000001	6910999999
693	TOSITEMUUNTO (TOSMU)	TT	6910000001	6910999999
694	TOSITEMUUNTO (TOSMU)	TT	6910000001	6910999999
695	TOSITEMUUNTO (TOSMU)	TT	6910000001	6910999999
696	TOSITEMUUNTO (TOSMU)	TT	6910000001	6910999999
697	TOSITEMUUNTO (TOSMU)	TT	6910000001	6910999999
698	TOSITEMUUNTO (TOSMU)	TT	6910000001	6910999999
699	TOSITEMUUNTO (TOSMU)	TT	6910000001	6910999999
TYÖASEMATOSITTEET		TY	9000000001	9099999999
9900016	USKI ULKOM SHEKKIEN LUNASTUS	BQ	9701600001	9701699999
990005	LÄHTEVÄ CLEARING (AAMU)	VB	9900500001	9900599999
990007	Prepaid rsk-tapahtumat	KJ	9900070001	9900079999
9900001	OTTOLAINAUS	BA	9900100001	9900199999 OT003/OTORP002
990001	OTTOLAINAUS	BA	9900100001	9900199999
9900002	ANTOLAINAUS	BD	9900200001	9900299999 AMR972
9900030	OVY:N LUOTTOVAKUUTUKSET	EJ	9900300001	9900309999
9900031	OVY:N KORVAUS&VARAUS	GE	9900310001	9900319999
9900032	ABASEC/OPSTOCK	GL	9900320001	9900329999
9900004	PANKKITAKAUS	BF	9900400001	9900499999 ATRR009
990004	MTL TAPAHTUMAT / MAKSULIIKE	VA	9900400001	9900499999
9900005	LÄHETETYT ATK-VÄLITYKSET	BH	9900500001	9900599999 MGKR2005, MGKR2006
9900006	SAAPUNEET ATK-VÄLITYKSET	BG	9900600001	9900699999 MGKR2001
9900007	SELVITETTÄVÄT ATK-VÄLITYKSET	BI	9900700001	9900799999 MGKR2002
9900008	PÄÄKIRJATAPAHTUMAT	BJ	9900800001	9900899999 MGKR2004
9900009	SAAPUNEET PIKASIIRROT	BK	9900900001	9900999999 MGR5150
990009	SAAPUVA CLEARING 31.12.1997 ALKAEN (AAMU)	VE	9900900001	9900999999
990010	POPS BRUTTOCLEARING 16.12.1997 ALKAEN	VF	9901000001	9901099999
9900005	LÄHETETYT ATK-VÄLITYKSET / OKO	EK	9901100001	9901199999
990012	AGIOT /VALUUTTAKASSA	VG	9901200001	9901299999
9900013	ERIKOISLAINAT	CG	9901300001	9901399999
990013	ERIKOISLAINAT	CG	9901300001	9901399999
9900014	VALUUTTAKIRJANPITO	EE	9901400001	9901499999 MV29K
990014	VALUUTTAKASSA 24.2.1997 ALKAEN	EE	9901400001	9901499999 OTALPKT
9900015	ANTOLAINAUS /ALPER	BP	9901500001	9901599999
990015	AUTOMAATTIKIRJAUS / ALPER 18.11.94 ALKAEN	BP	9901500001	9901599999
9900016	USKI ULKOM SHEKKIEN LUNASTUS	BQ	9901600001	9901699999 op:t, 7880: USLR610
990016	CLEARING 30.10.98 (YÖ)	VH	9901600001	9901699999
990017	CLEARING 30.10.98 (YÖ)	VI	9901700001	9901799999
9900018	MATKAVALUUTTA	BL	9901800001	9901899999 MAVRMTIK
	MATKAV. (MAVA) VIERAAT SEKIT JA			
990018	MATKASEKIT	BL	9901800001	9901899999
9900019	MATKAVALUUTTA/AGIO	BM	9901900001	9901999999 MAVRATIK
990019	AGIOT (MAVA)	BM	9901900001	9901999999
990020	OPICS (PÄIVITTÄINEN) (OC)	VJ	9902000001	9902099999
990022	OPICS (PÄIVITTÄINEN) (OC)	VJ	9902000001	9902099999
990023	OPICS (PÄIVITTÄINEN) (OC)	VJ	9902000001	9902099999
990024	OPICS (PÄIVITTÄINEN) (OC)	VJ	9902000001	9902099999
990025	OPICS (PÄIVITTÄINEN) (OC)	VJ	9902000001	9902099999
990122	OPICS (PÄIVITTÄINEN) (OC)	VJ	9902000001	9902099999
990123	OPICS (PÄIVITTÄINEN) (OC)	VJ	9902000001	9902099999
990124	OPICS (PÄIVITTÄINEN) (OC)	VJ	9902000001	9902099999
9900021	OP:N TILIT OKOSSA	BS	9902100001	9902199999 PR002

Sovellus- tosite ')	Nimi	Tosite- laji	Numerosarja alku	loppu
990021	OPICS (KK-VAIHDE PYSYVÄT KIRJAUKSET)	VK / VL	9902100001	9902199999
9900006	SAAPUNEET ATK-VÄLITYKSET / OKO	EL	9902200001	9902299999
9900008	PÄÄKIRJATAPAHTUMAT / OKO	EM	9902300001	9902399999
9900241	PERINTÄ- JA KORVAUSJÄRJESTELMÄ (PKJ) OVY	EQ	9902410001	9902419999
9900242	PANKKIKOHTAISET VAKUUTUKSET (PKV) OVY	ER	9902420001	9902429999
9900243	PANKKIKOHTAISET VAKUUTUKSET (PKV) OVR	ES	9902430001	9902439999
9900025	RAHAHUOLTO	EG	9902500001	9902599999
9900026	LUNASTETUT OKON SEKIT	BV	9902600001	9902699999 MGKR2003
990026	LUNASTETUT OKON SEKIT	BV	9902600001	9902699999
	WINRESK	EO	9902700001	9902799999
990028	KAPULA PÄIVITT./OKO	GS	9902800001	9902899999
990029	KAPULA ARVOSTUS/OKO	GT	9902900001	9902999999
990030	ASLA/SIIRTYVÄT/OHMO	GD	9903000001	9903099999
990031	ASLA	VM	9903100001	9903199999
990032	ASLA / SIIRTYVÄT	VN / VO	9903200001	9903299999
990033	ASLA/OHMO	GC	9903300001	9903399999
990034	UTU/PALKKIOT	IF	9903400001	9903499999
9900035	POPS/LUNASTAMATTOMAT SEKIT YLI 10V	IG	9903500001	9903599999
9900036	PKJ JÄLKIPER. SUORIT	IH	9903600001	9903699999
990036	ELE PÄIVITTÄISET VIENNIIT	JA	9903700001	9903799999
990037	ELE TAUP VIENNIIT	JB	9903800001	9903899999
990038	ELE PERUUTETTAVAT TILINPÄÄTÖSVIENNIIT	JC	9903900001	9903999999
990041	KIRJAUSYHTEENVETO/RAHAHUOLTO	VP	9904100001	9904199999
9900042	PLATINAJÄRJESTELMÄ	BW	9904200001	9904299999 BJER122
990042	KIRJAUSYHTEENVETO/RAHAHUOLTO (UUSI)	VQ	9904200001	9904299999
9900043	CLARITY, sisäinen ICT työ (ei peruutettava)	RD	9904300001	9904399999
990044	DEVON, 30.6.99	VR	9904400001	9904499999
990045	DEVON, 30.6.99	VS	9904500001	9904599999
990046	DEVON, 30.6.99	VT	9904600001	9904699999
990047	DEVON, 30.6.99	VU	9904700001	9904799999
9900050	PALKAT	BY	9905000001	9905099999 ***)
9900052	LOMAPALKKAVELAT	GV	9905200001	9905299999 ***)
990054	Banksyst kk/tp-päätös	JE	9905900001	9905999999
990055	Banksyst taseen ulkopuoliset (jos tarvitaan)	JI	9905500001	9905599999
990056	TRADING TERMIININ ARVOSTUSTULOS (EI PERUUTETTAVA)	VX	9905600001	9905699999
990057	RJ PÄIVITTÄISET	JF	9905700001	9905799999
990058	RJ SIIRTYVÄT	JG	9905800001	9905899999
9900060	VALUUTTATILIT	BZ	9906000001	9906099999
990060	VALUUTTAOTTOLAINAUS	BZ	9906000001	9906099999
9900061	VALUUTTATILIT / AGIOT	CA	9906100001	9906199999 DARRAGI/OVARP002
990061	VALUUTTAOTTOLAINAUS /AGIOT	CA	9906100001	9906199999
9900062	VALUUTTATILIT/SIIRTYVÄ KORKO	CB,CC	9906200001	9906299999 DARRASK/OVARP002
990062	VALUUTTAOTTOLAINAUS/SIIRTYVÄT ERÄT	CB / CC	9906200001	9906299999
9900063	LÄHTEVÄT ULKOMAAN MAKSUT	CD	9906300001	9906399999 LUMR124
990065	BLV TILINP. PYSYVÄ	JN	9906500001	9906599999
990066	BLV TP PERUUTETTAVA	JO	9906600001	9906699999
990068	BLT TILINP. PYSYVÄ	JQ	9906800001	9906899999
990069	BLT TP PERUUTETTAVA	JR	9906900001	9906999999
9900070	SÄILYTYS PALKKIOT	CE	9907000001	9907099999
	SÄILYTYS PALKKIOLAKUTUS 2.11.94 ALKAEN			
990070	(KESÄ.- JA JOULUK)	CE	9907000001	9907099999
9900071	ARVOPAPREIDEN MYYNTIPALKKIOT	CF	9907100001	9907199999
	JVK.MERKINTÄ/ARVOPAPEREIDEN			
990071	VÄL.PALKKIOT	CF	9907100001	9907199999
990072	BOND/JVK/EI KÄYTÖSSÄ	VZ	9907200001	9907299999
990073	BOND/S. KOROT. PÄIV./EI KÄYTÖSSÄ	UC	9907300001	9907399999
990074	BOND/ARV. KK. L./EI KÄYTÖSSÄ	UD	9907400001	9907499999
990075	BOND/HINTAERO PÄIV./EI KÄYTÖSSÄ	UF	9907500001	9907599999
990076	Prepaid maksutapahtumat	KK	9907600001	9907699999
990077	REPO NORMAALIKIRJAUKSET/EI KÄYTÖSSÄ	YA	9907700001	9907799999
9900078	MAKSULIIKETILIN KATESIIRTO	EC	9907800001	9907899999 OKO/PR93
990078	KATESIIRTO OTTO/OPTO	YB	9907800001	9907899999
990079	BOND/ARVOPÄIVÄKIRJAUKSET	YC	9907900001	9907999999
9900080	SIJOITUSRESKONTRA/OVC	GJ	9908000001	9908099999
9900081	KORJAUSTOSITELAJI	CH	9908100001	9908199999
9900082	HALTIA VUOKRASAAMISET	EH	9908200001	9908299999
9520005	YIT-VUOKRAT	EH	9908200001	9908299999
677	KORVA/PÄIVITTÄISET	CJ	9908300001	9908399999
678	KORVA/HINTAEROT	CJ	9908300001	9908399999
9900083	KORVA-TAPAHTUMAT	CJ	9908300001	9908399999
9900083	KORVA PÄIVITTÄISET	CJ	9908300001	9908399999
9900042	PLATINAJÄRJESTELMÄ	BW	9908400001	9908499999
9900085	KIINTEISTÖRESKONTRA / UUSI	CI	9908500001	9908599999
9900086	OKO:N LAINAT	CM	9908600001	9908699999
990086	OKO:N LAINAT OP:LLE	CM	9908600001	9908699999
990087	REPO ARVOPÄIVÄKIRJAUKSET/EI KÄYTÖSSÄ	YK	9908700001	9908799999

Sovellus- tosite ')	Nimi	Tosite- laji	Numerosarja alku	loppu
9900088	HALTIA VASTIKERESKONTRA	EF	9908800001	9908899999
9900089	HALTIA VASTEKESUORITUKSET	EI	9908900001	9908999999
9900091	MAKSULIIKE /ASLA	CN	9909100001	9909199999 ALARKP01 JA 13
9900092	ASLA/OHMO	GA	9909200001	9909299999
9900095	VILU/KOTIPANKKI	GG	9909500001	9909599999
990995	OKO:N KIRJAUSYHTEENVETO / OPTO	YN	9909950001	9909959999
9901001	OTTOLAINAUS/SIIR.KOR.PERUUTUS	BC	9910010001	9910019999 OT003/ OTORP003
991001	OTTOLAINAUS / SIIRTYVÄT ERÄT	YO / YP	9910010001	9910019999
9901002	ETUKÄTEEN MAKS.KOROT/TILINP.	BE,ED	9910020001	9910029999 AMR827
991003	LOAN IQ/OKO	GN	9910030001	9910039999
	ANTO AGIO KIRJAUKSET JA			
991004	PENNINPYÖRISTYKSET	YQ	9910040001	9910049999
991005	YPA LAINAT	YR	9910050001	9910059999
991006	YPA LAINAT SIIRTYVÄT (eurot)	YS / YT	9910060001	9910069999
991048	YPA LAINAT SIIRTYVÄT (valuutat)	YS / YT	9910060001	9910069999
991007	KESKUSPANKKIPALVELUOSASTON LAINAT (RO)	YU	9910070001	9910079999
991008	RO SIIRTYVÄT	YV / YW	9910080001	9910089999
991009	PERINTÄANTOLAINAUS (PA)	YX	9910090001	9910099999
991010	PA SIIRTYVÄT	YY / YZ	9910100001	9910109999
9901011	OTTOLAINAUS /SIIRTYVÄ KORKO	BB	9910110001	9910119999 OT003
991012	YA-JS S. KORK. PER.	UK	9910120001	9910129999
9901013	ALS:N HOITOPALKKIOT	BN,BO	9910130001	9910139999 AMR830
991013	RO-JS S. KORK. PER.	UG	9910130001	9910139999
991014	PA-JS S. KORK. PER.	UH	9910140001	9910149999
991015	RO/AGIOKIRJAUKSET	UI	9910150001	9910159999
991016	PA/AGIOKIRJAUKSET	UJ	9910160001	9910169999
9910002	ALS-JOLLA CAP PÄIVITTÄISET	JJ	9910200001	9910209999
9901021	OPTO / SIIRTYVÄ KORKO	BT,BU	9910210001	9910219999 PR402
991024	YA VIRO AGIOT	RP	9910240001	9910249999
991025	YA VIRO PÄIVITTÄISET	RJ	9910250001	9910259999
991026	YA VIRO SIIRTYVÄT	RO	9910260001	9910269999
991027	YA VIRO AA-PERUUTUUKSET	RU	9910270001	9910279999
9901003	ANTOLAINAUS /Okopankki	EY,EZ	9910300001	9910399999
991034	YA LATVIA AGIOT	RR	9910340001	9910349999
991035	YA LATVIA PÄIVITTÄISET	RK	9910350001	9910359999
991036	YA LATVIA SIIRTYVÄT	RQ	9910360001	9910369999
991037	YA LATVIA AA-PERUUTUKSET	RX	9910370001	9910379999
9901042	PLATINAJÄRJESTELMÄ/SIIRTYVÄ	BX,BR	9910420001	9910429999 BJER221
991044	YA LIETTUA AGIOT	RT	9910440001	9910449999
991045	YA LIETTUA PÄIVITTÄISET	RL	9910450001	9910459999
991046	YA LIETTUA SIIRTYVÄT	RS	9910460001	9910469999
991047	YA LIETTUA AA-PERUUTUKSET	RY	9910470001	9910479999
9901050	ALS/PREEMIOT JA ARV.	GH	9910500001	9910509999
9901055	ALS/JOHD.AR.V.PER.	GI	9910550001	9910559999
9901083	KORVA-TAPAHTUMAT/SIIRT. KORKO	CK,CL	9910830001	9910839999
9901083	KORVA OSAKKEET /SIIRTYVÄT	CK,CL	9910830001	9910839999
990083	KORVA RM/ARVOSTUKSET	CK	9910830001	9910839999
991083	KORVA RM/ARVOST.PER.	CL	9910830001	9910839999
9901086	OKO:N LAINOJEN SIIRTYVÄT	CV	9910860001	9910869999
991086	OKO:N LAINAT OP:LLE / SIIRTYVÄT	CV / CY	9910860001	9910869999
9901091	MAKSULIIKE /ASLA /SIIRTYVÄ KORKO	CO,CP	9910910001	9910919999 ALARKP06 JA 07
9901092	SSP:N KAUPPAHINNAN JAKSOTUS	CQ,CZ	9910920001	9910929999
9901093	ASLA/OHMO/SIIRTYVÄT	GB	9910930001	9910939999
991111	OKOPANKIN TASESIIRROT / OL	XA	9911110001	9911119999
991112	OKOPANKIN TASESIIRROT /ALS	XB	9911120001	9911129999
991113	OKOPANKIN TASESIIRROT / VALUUTAKASSA	XC	9911130001	9911139999
991114	OKOPANKIN TASESIIRROT / DA	XD	9911140001	9911149999 ACR3B1/ACR3B2
9910201	ATK-LASKUTUS OPK /JP	CS	9912010001	9912019999
990176	PREPAID TILITYKSET	KT	9917600001	9917699999
991995	OPTON KONEKIELISET SIIRT.KOROT	XE / XF	9919950001	9919959999
992001	TERMIINI / H TAI TR	XG	9920010001	9920019999
9920002	ALS-JOLLA CAP TILINPÄÄTÖS	JK	9920020001	9920029999
992005	FRA PÄÄOMAT	XH	9920050001	9920059999
990201	ATK-LASKUTUS / OKO	YL	9920100001	9920199999
	SRJ-PALKKIONPALAUTUSJAKSOTUS/OP-			
9900202	RAHASTO	IA	9920200001	9920299999
	SRJ-			
9900203	PALKKIONPALAUTUSJAKSOTUS/SAAJAYHTIÖT	IB	9920300001	9920399999
9900205	OMISTAJAJÄSENREKISTERI	CT	9920500001	9920599999 JRER110
990207	TALLETUSSIIRROT	YM	9920700001	9920799999
679	PÄÄOMAKONVERSIOT	Z4	9920830001	9920839999
9902083	PÄÄOMAKONVERSIOT	Z4	9920830001	9920839999
992100	PANKKITAKAUKSET	XI	9921000001	9921009999 PTKR3301
992101	PANKKITAKAUSET / AGIOT	XJ	9921010001	9921019999
992102	HENKIVAKUUTUS	HV	9921020001	9921029999

Sovellus- tosite ')	Nimi	Tosite- laji	Numerosarja alku	loppu
683	ARVOSTUSKONVERSIO/PURKU	Z5	9921830001	9921839999
9902183	ARVOSTUSKONVERSIO/PURKU	Z5	9921830001	9921839999
684	ARVOSTUSKONVERSIO/UUDET	Z6	9922830001	9922839999
9902283	ARVOSTUSKONVERSIO/UUDET	Z6	9922830001	9922839999
992400	CPICS (TASEEN ULKOPUOLISET)	XL	9924000001	9924009999
9903001	SALDONSIIIRTO	Z1	9930010001	9930019999
9903001	SALDONSIIIRROT	Z1	9930010001	9930019999
993002	TERMIINIT PISTE-EROT SIIRT.	XM / XN	9930020001	9930029999
9903003	EURO	Z3	9930030001	9930039999
9903003	EURO	Z3	9930030001	9930039999
9930002	ALS-JOLLA CAP TASEEN ULKOPUOLISET	JL	9930200001	9930209999
993009	TERMIINIT PISTE-EROT	XO / XP	9930090001	9930099999
994005	TERMIINIT / AGIOT	XQ	9940050001	9940059999
994006	TERMIINIT / AGIOT PALAUTUS	XR	9940060001	9940069999
9940007	LJR OPA-SIIRROT	MX	9940700001	9940799999
9940008	LJR ERIKOISLAINAT	MD	9940080001	9940089999
994010	FRA ARVOSTUKSET	XS / XT	9940100001	9940109999
9940104	LJR EFEKT.KORON HINTAERO	ME	9941040001	9941049999
9940105	LJR EFEKT.KORON HINTAERO PERUUTUS	MF	9941050001	9941059999
9940106	LJR ETUKÄTEEN MAKS.KOROT TP	MG	9941060001	9941069999
9940107	LJR ETUKÄTEEN MAKS.KOROT TP PERUUTUS	MH	9941070001	9941079999
9940108	LJR ERIK.LAINOJEN SIIRT. HOITOPALKKIOT	MI	9941080001	9941089999
9940109	LJR ERIK.LAINOJEN SIIRT. HOITOPALKKIOT PERUUTUS	MJ	9941090001	9941099999
9940110	LJR-JOLLA CAP PÄIVITTÄISET	MM	9941100001	9941109999
9940111	LJR-JOLLA CAP KK-VAIHDE PERUUTUS	ei vielä varattu		
9940112	LJR-JOLLA CAP ARVOSTUKSET	MN	9941120001	9941129999
9940113	LJR-JOLLA CAP ARVOSTUKSET PERUUTUS	ei vielä varattu		
9940114	LJR-JOLLA CAP TASEEN ULKOPUOLISET	MO	9941140001	9941149999
9940115	LJR-JOLLA CAP TASEEN ULKOPUOLISET PERUUTUS	ei vielä varattu		
9940116	LJR-KALA PREEMIOT JA ARVOSTUKSET	MP	9941160001	9941169999
9940117	LJR-KALA ARVOSTUSTEN PERUUTUS	MR	9941170001	9941179999
9940120	LJR ARVONALENTUMISET	MU	9941200001	9941209999
9940121	LJR ARVONALENTUMISET PERUUTUS	MV	9941210001	9941219999
995	AGIOT/ULKOMAANRESKONTRAT	XU	9950010001	9950019999
9950002	JORE TILINPÄÄTÖS	KD	9950020001	9950029999
9960002	JORE TASEEN ULKOP.	KE	9960020001	9960029999
9970002	CHF-TP-VIENNIT	KL	9970020001	9970029999
9970003	CHF-TAUP-VIENNIT	KM	9970030001	9970039999
	ULKOM.SIIRTYVIEN KORKOJEN			
998	AUTOMAATTIKIRJAUS	XX	9980000001	9980999999
999	VALUUTTALUOTTO	XY	9990000001	9990999999
	PERUUTUS / KUMPPANIKOODIT	PK	9999970001	9999979999
	E-FLOW PERUUTUS	EP	9999980001	9999989999
	YLEINEN PERUUTUSTOSITE	PE	9999990001	9999999999

SAPin tositepäiväkirja, kuukausipäiväkirja ja SAPin Ostovelka- ja myyntisaamistilien pääkirja
 *) on arkistoitu LEA -arkistointijärjestelmään.
 Tositteet on joko laadittu konekielisenä tai tulostettu paperille ja ne säilytetään kansiossa tai arkistoituna
 **) REA-arkistointijärjestelmään
 ***) Raportit arkistoitu marraskuusta 2006 lähtien Aditron eArkistossa

Rinnakkaisissa sovellustositenumeroissa lyhyemmät sovellustositenumerot ovat peräisin Intime-kirjanpitojärjestelmästä, pidemmät FMS-kirjanpitojärjestelmästä.
 Jatkossa yksi sovellustositenumero kaikkien yritysten käyttöön (SAP kaikilla käytössä).

1. Tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen allekirjoitus

Jyväskylässä 31.päivänä tammikuuta 2017

Jaakko Pehkonen
hallituksen puheenjohtaja

Pekka Lankia
hallituksen varapuheenjohtaja

Pasi Sorri
toimitusjohtaja

Tarja Lähdesmä

Kimmo Ojala

Tarmo Pekonen

Katja Sorri

2. Lausunto tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta

Hallintoneuvosto on tänään pidetyssä kokouksessa perehtynyt pankin tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen. Vuoden 2017 edustajiston kokoukselle hallintoneuvosto toteaa lausuntonaan, että pankkia on hoidettu lain ja säännösten mukaisesti ja että hallintoneuvostolla ei ole Keski-Suomen Osuuspankin tilinpäätöksen eikä toimintakertomuksen johdosta huomautettavaa. Hallintoneuvosto yhtyy hallituksen esitykseen ylijäämää koskeviksi toimenpiteiksi.

Jyväskylässä 31.päivänä tammikuuta 2017

Paulina Takala
Hallintoneuvoston puheenjohtaja

Katri Piilola
Hallintoneuvoston sihteeri

3. Tilintarkastajien merkintä suoritetusta tilintarkastuksesta

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Jyväskylässä 1.päivänä helmikuuta 2017

KPMG Oy Ab

Hannu Paunikallio, KHT

Tilintarkastuskertomus

Keski-Suomen Osuuspankin edustajistolle

Tilinpäätöksen tilintarkastus

Lausunto

Olemme tilintarkastaneet Keski-Suomen Osuuspankin (y-tunnus 0822029-4) tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.–31.12.2016. Tilinpäätös sisältää sekä konsernin että osuuspankin taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan konsernin ja osuuspankin toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset.

Lausunnon perustelut

Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvän tilintarkastustavan mukaisia velvollisuuksiamme kuvataan tarkemmin kohdassa *Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa*. Olemme riippumattomia osuuspankista niiden Suomessa noudatettavien eettisten vaatimusten mukaisesti, jotka koskevat suorittamaamme tilintarkastusta ja olemme täyttäneet muut näiden vaatimusten mukaiset eettiset velvollisuutemme. Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntonamme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

Tilinpäätöstä koskevat hallituksen ja toimitusjohtajan velvollisuudet

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen laatimisesta siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset. Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat myös sellaisesta sisäisestä valvonnasta, jonka ne katsovat tarpeelliseksi voidakseen laatia tilinpäätöksen, jossa ei ole väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä.

Hallitus ja toimitusjohtaja ovat tilinpäätöstä laatiessaan velvollisia arvioimaan osuuspankin ja konsernin kykyä jatkaa toimintaansa ja soveltuvissa tapauksissa esittämään seikat, jotka liittyvät toiminnan jatkuvuuteen ja siihen, että tilinpäätös on laadittu toiminnan jatkuvuuteen perustuen. Tilinpäätös laaditaan toiminnan jatkuvuuteen perustuen, paitsi jos osuuspankki tai konserni aiotaan purkaa tai sen toiminta lakkauttaa tai ei ole muuta realistista vaihtoehtoa kuin tehdä niin.

Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa

Tavoitteenamme on hankkia kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä, sekä antaa tilintarkastuskertomus, joka sisältää lausuntonamme. Kohtuullinen varmuus on korkea varmuustaso, mutta se ei ole tae siitä, että olennainen virheellisyys aina havaitaan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti suoritettavassa tilintarkastuksessa.

Virheellisyyksiä voi aiheutua väärinkäytöksestä tai virheestä, ja niiden katsotaan olevan olennaisia, jos niiden yksin tai yhdessä voisi kohtuudella odottaa vaikuttavan taloudellisiin päätöksiin, joita käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella.

Hyvän tilintarkastustavan mukaiseen tilintarkastukseen kuuluu, että käytämme ammatillista harkintaa ja säilytämme ammatillisen skeptisyyden koko tilintarkastuksen ajan. Lisäksi:

- Tunnistamme ja arvioimme väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvat tilinpäätöksen olennaisen virheellisuuden riskit, suunnittelemme ja suoritamme näihin riskeihin vastaavia tilintarkastustoimenpiteitä ja hankimme lausuntonamme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä. Riski siitä, että väärinkäytöksestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, on suurempi kuin riski siitä, että virheestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, sillä väärinkäytökseen voi liittyä yhteistoimintaa, väärentämistä, tietojen tahallista esittämättä jättämistä tai virheellisten tietojen esittämistä taikka sisäisen valvonnan sivuuttamista.

- Muodostamme käsityksen tilintarkastuksen kannalta relevantista sisäisestä valvonnasta pystyäksemme suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta emme siinä tarkoituksessa, että pystyisimme antamaan lausunnon osuuspankin ja konsernin sisäisen valvonnan tehokkuudesta.
- Arvioimme sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuutta sekä johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden ja niistä esitettävien tietojen kohtuullisuutta.
- Teemme johtopäätöksen siitä, onko hallituksen ja toimitusjohtajan ollut asianmukaista laatia tilinpäätös perustuen oletukseen toiminnan jatkuvuudesta, ja teemme hankkimamme tilintarkastusevidenssin perusteella johtopäätöksen siitä, esiintyykö sellaista tapahtumiin tai olosuhteisiin liittyvää olennaista epävarmuutta, joka voi antaa merkittävää aihetta epäillä osuuspankin ja konsernin kykyä jatkaa toimintaansa. Jos johtopäätöksemme on, että olennaista epävarmuutta esiintyy, meidän täytyy kiinnittää tilintarkastuskertomuksessamme lukijan huomiota epävarmuutta koskeviin tilinpäätöksessä esitettäviin tietoihin tai, jos epävarmuutta koskevat tiedot eivät ole riittäviä, mukauttaa lausuntomme. Johtopäätöksemme perustuvat tilintarkastuskertomuksen antamispäivään mennessä hankittuun tilintarkastusevidenssiin. Vastaiset tapahtumat tai olosuhteet voivat kuitenkin johtaa siihen, ettei osuuspankki tai konserni pysty jatkamaan toimintaansa.
- Arvioimme tilinpäätöksen, kaikki tilinpäätöksessä esitettävät tiedot mukaan lukien, yleistä esittämistapaa, rakennetta ja sisältöä ja sitä, kuvastaako tilinpäätös sen perustana olevia liiketoimia ja tapahtumia siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan.
- Hankimme tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaan tilintarkastusevidenssiä konserniin kuuluvia yhteisöjä tai liiketoimintoja koskevasta taloudellisesta informaatiosta pystyäksemme antamaan lausunnon konsernitilinpäätöksestä. Vastaamme konsernin tilintarkastuksen ohjauksesta, valvonnasta ja suorittamisesta. Vastaamme tilintarkastuslausunnosta yksin.

Kommunikoidimme hallintoelinten kanssa muun muassa tilintarkastuksen suunnittelusta laajuudesta ja ajoituksesta sekä merkittävistä tilintarkastushavainnoista, mukaan lukien mahdolliset sisäisen valvonnan merkittävät puutteellisuudet, jotka tunnistamme tilintarkastuksen aikana.

Muut raportointivelvoitteet

Muu informaatio

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat muusta informaatiosta. Muu informaatio käsittää toimintakertomukseen sisältyvän informaation. Tilinpäätöstä koskeva lausuntomme ei kata muuta informaatiota.

Velvollisuutenamme on lukea toimintakertomukseen sisältyvä informaatio tilinpäätöksen tilintarkastuksen yhteydessä ja tätä tehdessämme arvioida, onko toimintakertomukseen sisältyvä informaatio olennaisesti ristiriidassa tilinpäätöksen tai tilintarkastusta suoritettaessa hankkimamme tietämyksen kanssa tai vaikuttaako se muutoin olevan olennaisesti virheellistä. Velvollisuutenamme on lisäksi arvioida, onko toimintakertomus laadittu sen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Lausuntonamme esitämme, että toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat yhdenmukaisia ja että toimintakertomus on laadittu toimintakertomuksen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Jos teemme suorittamamme työn perusteella johtopäätöksen, että toimintakertomukseen sisältyvässä informaatiossa on olennainen virheellisyys, meidän on raportoitava tästä seikasta. Meillä ei ole tämän asian suhteen raportoitavaa.

Jyväskylä 1. helmikuuta 2017

KPMG Oy Ab

Hannu Paunikallio
KHT